

• *LDUW* •

• *FULBEN 1908* •

Utgifvare

• *Johan Nordling* •

IDUN 1909

IDUNS TJUGUANDRA LEFNADSÅR

sammanfaller med det stundande nya året. Under mer än två decennier ha vi lugnt, men målmedvetet arbetat oss fram till vår numera obestridda rangställning som vårt lands förnämsta litterära och konstnärliga familjetidning. Den bildade svenska allmänheten har uppskattat och stödt våra sträfvanden. Vi glädja oss nu åt en läsekrets, som i utbredning, homogenitet och kulturnivå söker sin like. Och de som ännu dröjt, skola komma.

Svensk, orörd anda har varit, är och förblir vår lösen. Vi stå icke i någon partitjänst — dagspolitiken lämna vi i regel åt sitt värde och åt de »stora kollegorna» — men pröfva personligen hvarje kulturell fråga och taga ställning efter hjärta och öfvertygelse. Alla partier läsa oss; alla böra kunna göra det med någon behållning.

Vårt program för det nya året blir det gamla bepröfvade: vakenhet, allsidighet, rikhaltighet, förnäm, men dock lättfattlig form. Våra förbindelser med snart sagdt alla vårt lands betydande litterära krafter ha aldrig varit fastare slutna. Och i illustrativ fulländning ämna vi som hittills gå framåt nummer efter nummer.

Den fasta redaktionen består allt fortfarande af *Fohan Nordling* som hufvudredaktör och ansvarig utgivare; vid hans sida som medredaktör författaren *Ernst Högman*, på redaktionssekreterarposten den välkända unga författarinnan fröken *Elin Wägner*.

Elsa Törne

kommer att månatligen lämna sina högt uppskattade bidrag; för litteraturafdelningen svara som hittills friherrinnan *Marika Stjernstedt-Cederström* och seminarieadjunkten fröken *Marie Louise Gagner*; fru *Else Gruh (Gwen)* samt fröken *Elisabeth Östman* borga för de estetiskt och praktiskt husliga afdelningarna.

En ny kraft och, som vi hoppas, en synnerligen välkommen sådan ha vi för det nya året förvärfvat i den celebre humoristiske tecknaren och författaren *Torgny Wallbeck-Hallgren*, som under den lofvande rubriken:

Det starka och det sköna

Min spalt, din spalt, alla vackra flickors spalt
Ritad och skriven af Waldeck

utfäst sig att lämna regelbundna bidrag till dagskrönikans skämtsamma behandling med särskild hänsyn tagen till företeelserna inom vår kvinnovärld.

En högintressant serie med bidrag af våra förnämsta författare öppnas redan i nyårsnumret under den genomgående rubriken

Mitt första författarskap.

Som bekant utkom för en del år sedan under titeln »När vi började» en samling kåserier från ett antal skönlitterära författare, behandlande deras första steg på den litterära banan. Denna samling var emellertid redan då ganska ofullständig, och vår blomstrande unga litteratur har sedan dess riktats med en mängd nya namn, som förvärfvat vidsträckt sympati hos vår läsande allmänhet. Tidpunkten har därför nu synt oss inne att söka åvägabringa en kompletterande serie af dylika bidrag till våra författares karaktäristik för att publi-

ceras i Idun, och vårt uppslag har mottagits med så lifligt intresse inom författarvärlden, att dess succès redan är glänsande betryggad.

I romanbiblioteket, som, omväxlande med den omtyckta *Iduns Hjälpreda för Hemmet*, hvarje vecka åtföljer tidningen, publiceras på nyåret

den i vår stora litterära pristäfling nyss
prisbelönta romanen »Guld» af
Ulla Linder,

en oemotståndligt gripande skildring ur hufvudstadens moderna affärslif. Härefter följer den med hedersomnämmande utmärkta historiska berättelsen

»Drottning Moi-même»

af Elisabeth Kuylenstierna-Wenster,

i hvilken den framstående författarinnan ger en färg- och liffull tidsbild af en af våra häfders intressantaste kvinnogestalter, Gustaf II Adolfs gåtfulla dotter, drottning Kristina.

En värdefull nyårsgåfva, som kommer alla våra prenumeranter tillhanda, ha vi ytterligare nöjet att förbehåda, i det vi af vår utmärkta danskomponist, Damernas Musikblads välkända utgifvarinna, lyckats förvärfva förlagsrätten till hennes spliternyaste säsongsuccèser, hvilka under den gemensamma titeln:

Tre prinsessor

Tre bostonvalser af Ellen Sandels

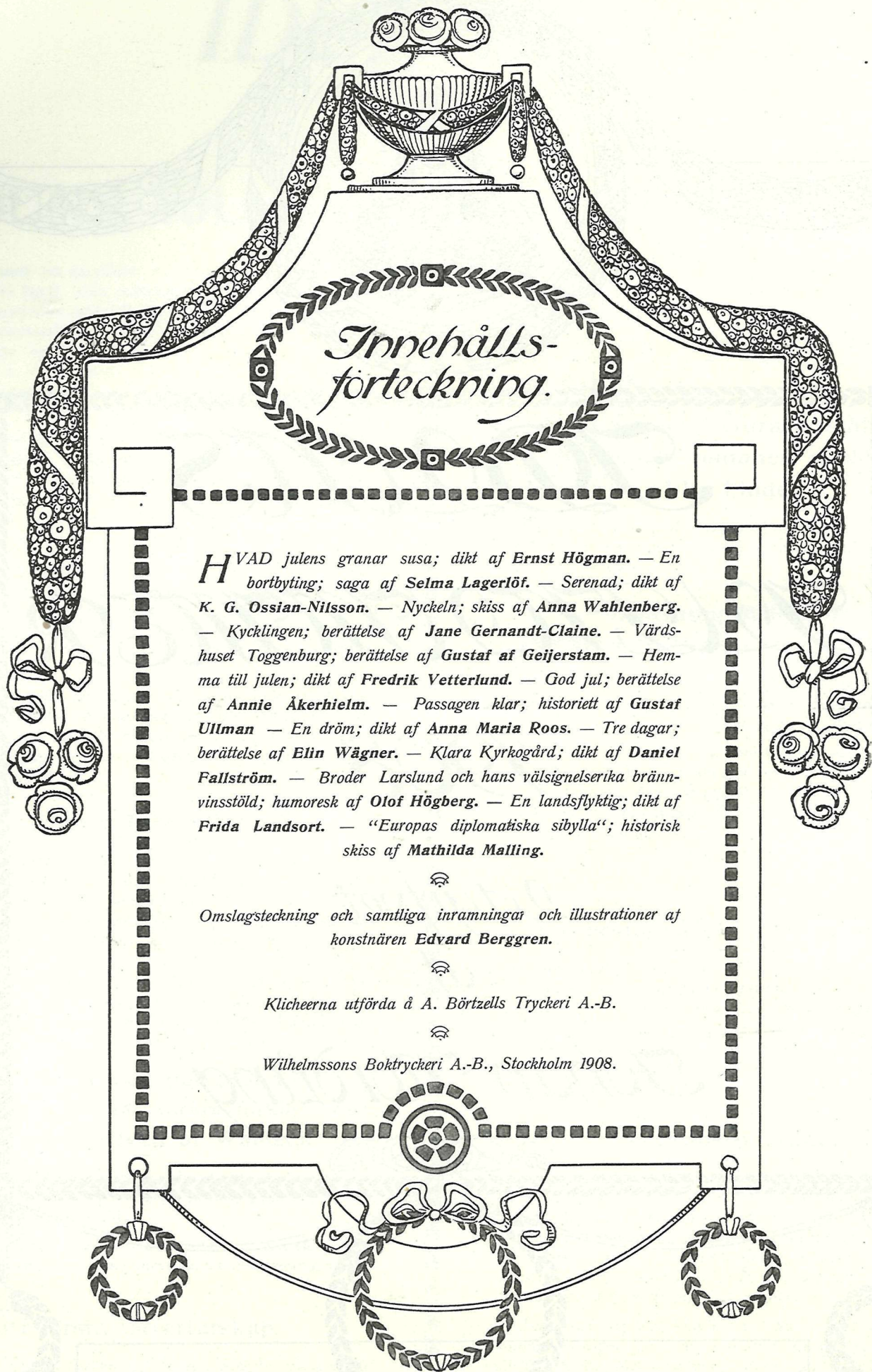
i ett konstnärligt smyckadt häfte gratis åtfölja ett af Iduns januarinumner till *alla fasta prenumeranter*. I insmickrande melodik och rytmiskt behag har tonsättarinnan näppeligen någonsin nått högre än i dessa kompositioner, som vinna än mera ökad intresse genom den graciösa karaktäristik, de på tonernas språk söka gifva af våra tre populära unga furstinnor: Margareta, Maria och Ingeborg.

«Veckans pristäflan»

— se där slutligen mottot för en ny anordning, genom hvilken vi under år 1909 vilja göra vår lifligt senterade afdelning för *Tidsfördrif* än mera omväxlande och efterlängtd. I hvarje vecka skall nämligen meddelas en liten prisuppgift af skiftande art, hvars lösning bör bereda mången angenäm förströelsestund i familjekretsarna, och bland hvars rätta tolkare en hel del värdefulla pris komma att utdelas.

Ännu rätt mycket kunde vara att tillägga om den kommande årgången och våra anstalter för att under densamma alltjämt häfda Iduns ställning som nummer ett bland svenska veckotidningar. Men det sagda får vara nog. De, som ej redan känna oss och alltså förut äro våra trogna vänner, kanske nu vilja sluta till. Vi hoppas att de ej skola ångra det.

Prenumeration mottages på posten och hos hvarje bok- och tidningshandlare. Pris för helt år kr. 6: 50, halft år kr. 3: 25 för vanliga upplagan, samt kr. 8: — och kr. 4: — resp. helt och halft år för praktupplagan, postbefordringsafgift inberäknad. Lösnummerpris som förut 12 öre.

Innehålls-förteckning.

HVAD julens granar susa; dikt af Ernst Högman. — En bortbyting; saga af Selma Lagerlöf. — Serenad; dikt af K. G. Ossian-Nilsson. — Nyckeln; skiss af Anna Wahlenberg. — Kycklingen; berättelse af Jane Gernandt-Claine. — Värds-huset Toggenburg; berättelse af Gustaf af Geijerstam. — Hemma till julen; dikt af Fredrik Vetterlund. — God jul; berättelse af Annie Åkerhielm. — Passagen klar; historiet af Gustaf Ullman — En dröm; dikt af Anna Maria Roos. — Tre dagar; berättelse af Elin Wägner. — Klara Kyrkogård; dikt af Daniel Fallström. — Broder Larslund och hans välsignelserika brännvinsstöld; humoresk af Olof Högberg. — En landsflyktig; dikt af Frida Landsort. — "Europas diplomatiska sibylla"; historisk skiss af Mathilda Malling.

Omslagsteckning och samtliga inramningar och illustrationer af konstnären Edvard Berggren.

Klicheerna utförda å A. Börtzells Tryckeri A.-B.

Wilhelmssons Boktryckeri A.-B., Stockholm 1908.

Hvad Julens granar susa ...

*NÄR vinterdagen hvass och köldbå dog
och stjärnor brunno tusen sinom tusen,
vi drefvos ut ur öfversnöad skog
och ställdes här emellan storstadshusen.*

*Visst har det sagts af skogens fur och björk
att människornas sinnesro försvunnit,
att hvarje tanke är som natten mörk
och känslans eld i deras själ förbrunnit.*

*Hvar iskristall på barrrens fransar smält
och slår som regn mot gatans mörka stenar.
Omkring oss stiger larmet grymt och gällt
och kärfva händer slita våra grenar.*

*Så fästen ljus vid ljus bland våra barr,
med röda frukter våra grenar smycken!
Då skall den brista, edra ögons starr,
och isen kring ert hjärta gå i stycken.*

*— I mänskor, tagen icke i så hårdt!
Kan helgen ej förmå er blick att ljusna?
Vi hafva alla haft det tungt och svårt
och liksom I vi äro små och frusna.*

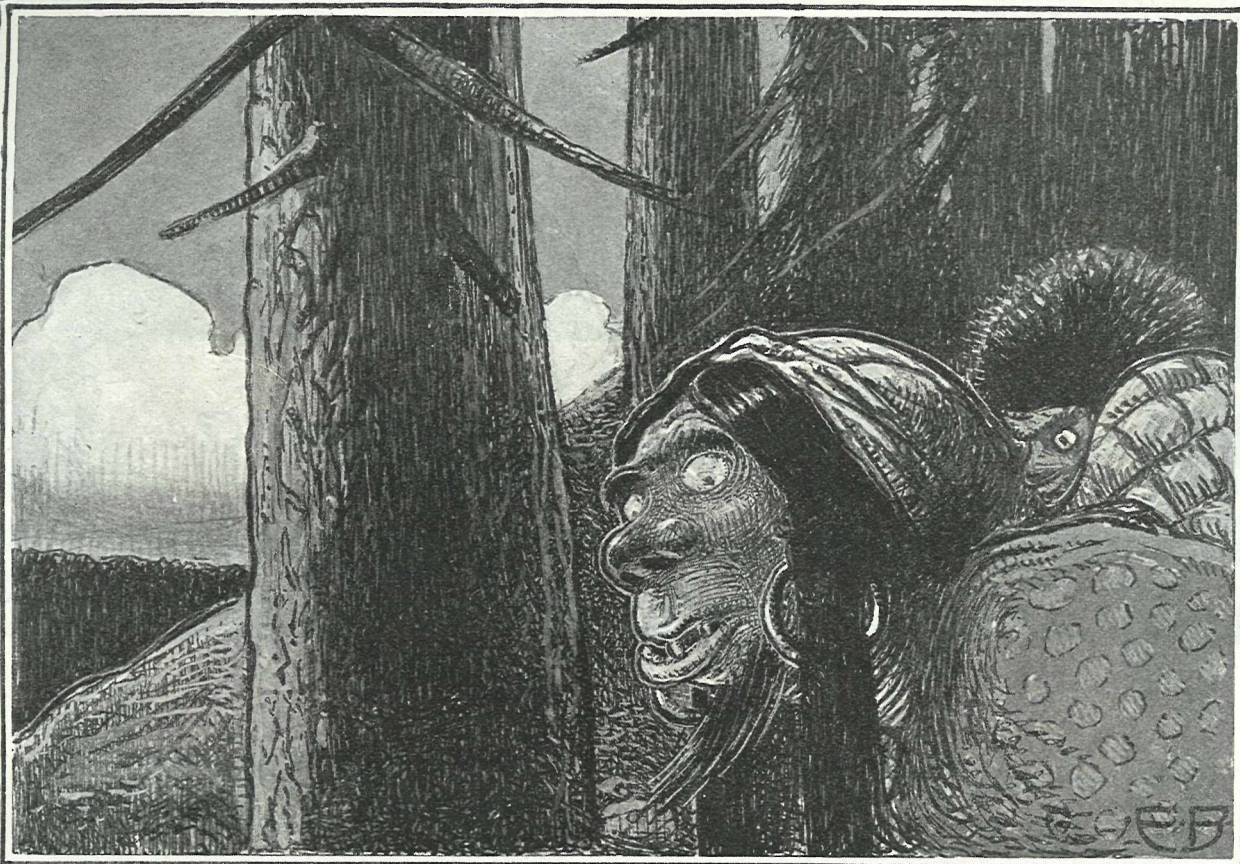
*Just nu är trons och fantasiens stund,
som gråa sinnen upp ur stoffet tvingar
och manar fram uti en ljuf sekund
en himmelssyn, ett brus af hvita vingar.*

*Nu längta vi till värmen vid er härd,
där ögat strålar och där handen smeker
och hjärtat har sin skira lyckovärld
och sången mjukt på röda läppar leker.*

*O, alla trötta hjärtan, som i kväll
i vintermörkret julens under biden,
för er vi stråla i palats och tjäll —
för er, som fröjdens, och för er, som lidens!*

ERNST HÖGMAN.

En bortbyting

Saga af Selma Lagerlöf *

TROLLET KOM smygande genom skogen med sin unge instucken i en näfverskräppa, som det bar på ryggen. Den var stor och stygg med hår som borst, uddhvassa tänder och klo på lillfingret, men trollkäringen trodde förstas, att det inte kunde finnas ett vackrare barn.

Bäst som trollet gick, kom det till ett ställe, där skogen glesnade en smula. Det var en väg, som löpte fram, gropig och kal af trädrotter, som snodde sig öfver den likt ett knutet nät. Och på vägen kommo en bonde och hans hustru ridande.

Trollkäringen ämnade först fly tillbaka inåt skogen för att ingen skulle se henne, men så råkade hon lägga märke till att bondhustrun höll ett barn på armen, och därvid kom hon på andra tankar. Hon smög närmare vägen och kröp ned bakom en hasselbuske. »Jag vill se, om människobarnet kan vara lika vackert som mitt,» tänkte trollet.

Men i ifvern sträckte det sig för långt fram ur busken, och då de ridande närmade sig, fingo hästarne syn på det stora, svarta trollhufvudet. De blefvo skrämde, reste sig på bakbenen och satte af i sken. Bonden och hans hustru hade så när blifvit afkastade. De skreko till, böjde sig framåt för att gripa tag i tyglarna och borta voro de på ett ögonblick.

Trollkäringen grinade af förargelse. Hon hade inte fått se mycket af människobarnet. Men med ens blef hon gruffligt belåten, för där låg ju barnet rätt framför henne nere på marken. Det hade blifvit nedkastadt från bondhustruns arm, då hästen ryckte till.

Barnet hade fallit i en hög af torrt löf och var alldeles oskadadt. Det skrek högt af förfäran öfver fallet, men då trollkäringen lutade sig öfver det, blef det så förnöjdt öfver den förvånande synen, att det tystnade och log och sträckte upp handen för att rycka henne i hennes svarta skägg.

Men trollet stod alldeles förbluffadt och betraktade människobarnet. Det såg på de små händerna med de rosenröda naglarna, på de klara, blå ögonen och den lilla munnen. Det kände på det mjuka håret, strök öfver kinderna och kunde inte öfvervinna sin förvåning öfver att ett barn kunde vara så skärt och mjukt och fint.

Rätt som det var, ryckte trollkäringen näfverskräppan af ryggen, tog fram sin egen unge och satte ned den bredvid människobarnet. Och då hon såg hvilken skillnad det var mellan barnen, kunde hon inte låta bli att tjuta af ilska.

Emellertid hade bonden och hans hustru fått makt öfver sina hästar och vände tillbaka för att söka reda på sitt barn. Då trollkäringen hörde, att de nalkades, blef hon nästan gråtfärdig, för hon hade ännu inte hunnit att se sig mätt på människobarnet. Hon stannade kvar, tills de ridande nära nog voro inom synhåll, då tog hon ett raskt beslut. Hon lät sin unge ligga kvar vid vägkanten, men människobarnet stoppade hon i näfverskräppan och löpte till skogs med det.

Trollet hade knappast försvunnit i skogen, förrän bonden och hans hustru kommo till synes.

Det var ett sådant präktigt bondfolk, rikt och aktadt och med en god gård nedom skogshöjden. De hade varit gifta i många år, men de hade inte mer än detta enda barnet. Så att man kan nog förstå, att de voro ifriga att att finna igen det.

Hustrun kom ett par hästlängder före mannen och fick först syn på barnet, som låg vid vägkanten. Det skrek af all makt för att kalla tillbaka trollkäringen, och bondhustrun borde redan på tjutet ha märkt hvad det var för ett barn, men hon hade varit rädd för att den lille skulle ha slagit ihjäl sig i fallet, och när hon hörde skriket, tänkte hon blott, att det var väl, att han var vid lif. »Där ligger barnet,» ropade hon till mannen och med det samma gled hon ned ur sadeln och sprang fram till trollungen.

Då bonden kom fram till stället, satt hustrun vid vägkanten och vände på barnet och såg ut som en, som inte kan tro sina sinnen. »Inte hade mitt barn tänder som ormgaddar,» sade hon, och rösten uttryckte allt större och större förskräckelse. »Inte hade mitt barn hår som svinborst. Inte hade mitt barn klo på lillfingret.»

Bonden kunde inte tro annat än att hustrun blifvit galen, och han hoppade i sin ordning af hästen. »Se på barnet och säg om du kan förstå hvarför det blifvit så förändradt,» sade hustrun och räckte det till honom. Han tog det ifrån henne, men inte förr hade han

kastat en blick på det, än han spottade tre gånger och slängde det ifrån sig. »Det där är ju en trollunge,» sade bonden. »Det är inte vårt barn.» Hustrun satt ännu kvar vid vägkanten. Hon var inte snarfyndig af sig och kunde inte reda ut hvad som hade hänt. »Men hvad tar du dig till med barnet?» frågade hon. »Begriper du inte, att det är en bortbyting?» sade mannen. »Trollen ha passat på, medan hästarna skenade. De ha stulit bort vårt barn och lagt hit ett af sina egna i stället.» — »Men hvar är mitt barn nu då?» sade kvinnan. — »Det är hos trollen, det,» svarad mannen.

Nu förstod hustrun ändtligen hela olyckan. Hon bleknade bort, och mannen trodde, att hon skulle ge upp andan.

»Vårt barn kan ju inte vara långt borta,» sade mannen och försökte muntra upp henne, fastän han inte hade mycket hopp själf. »Vi ska försöka gå inåt skogen och leta.» Därmed band han hästarna vid ett träd och gaf sig inåt snåren. Hustrun reste sig verkligen för att följa honom, men kom så att märka, att trollungen låg på marken, utsatt för att bli ihjältrampad af hästarna, som voro oroliga öfver hans närvaro och slogo vildt bakut gång på gång. Det ryste i henne vid att nödgas röra bortbytingen, men hon flyttade honom i alla fall så, att han inte kunde nås af hästhofvarna.

»Här ligger skallran, som vårt barn hade i handen, när du tappade det,» ropade bonden inifrån skogen. »Nu vet jag, att jag är på rätt spår.» Hustrun skyndade efter honom, och de gingo i skogen och sökte både länge och väl. Men de funno hvarken barn eller troll, och då skymningen föll på, måste de vända tillbaka till hästarna.

Hustrun grät och vred händerna. Mannen gick med hårdt sluten mun, och sade inte ett ord för att trösta henne. Han var af en gammal god ätt, som skulle ha utslocknat, om han inte hade fått en son. Han gick nu och var harmsen på hustrun, därför att hon hade låtit barnet falla till marken. Hon skulle väl ha hållit fast det framför allt annat. Men då han såg, hur bedröfvad hon var, hade han inte hjärta att banna henne.

Bonden hade redan hjälpt hustrun upp i sadeln, då hon kom att tänka på bortbytingen. »Hvad skall vi ta oss till med trollens unge?» utbrast hon. »Ja, hvart har den tagit vägen?» sade mannen. — »Han ligger därnere under busken.» — »Där ligger han ju bra,» sade mannen och log bittert. — »Vi få väl ta honom med oss. Inte kunna vi lämna honom här i vildmarken.» — »Jo, det måtte

vi väl kunna,» sade bonden och satte foten i stigbygel.

Hustrun tyckte, att mannen hade alldeles rätt. Inte behöfde de ta sig af trollets barn, och hon lät hästen taga några steg. Men hon var af ett vekt och barmhärtigt sinnelag, och med ens blef det henne omöjligt att fara vidare. »Nej, det är ju i alla fall ett barn,» sade hon. »Jag kan inte lämna det här till mat åt vargarna. Du får allt ge mig ungen!» — »Det gör jag inte,» sade mannen. »Den

socknen och alla, som voro gamla och kloka, skyndade till bondens stuga för att ge goda råd. »Den, som har fått en bortbyting i huset, skall ge honom stryk hvar dag med en hård käpp,» sade en af de gamla. — »Hvarför skall man fara så illa med honom?» frågade bondhustrun. »Nog är han led, men han har ju intet ondt gjort.» — »Jo, om man slår ungen, tills blod börjar flyta, kommer trollet till sist farande, kastar till en ens eget barn och tar med sig sitt. Jag vet många, som ha burit sig åt på det viset för att få igen sina barn.» — »Men de barnen ha inte fått lefva länge,» sade en annan af de gamla kvinnorna, och bondhustrun tänkte vid sig själf, att det medlet kunde hon inte bruka. Det var henne omöjligt.

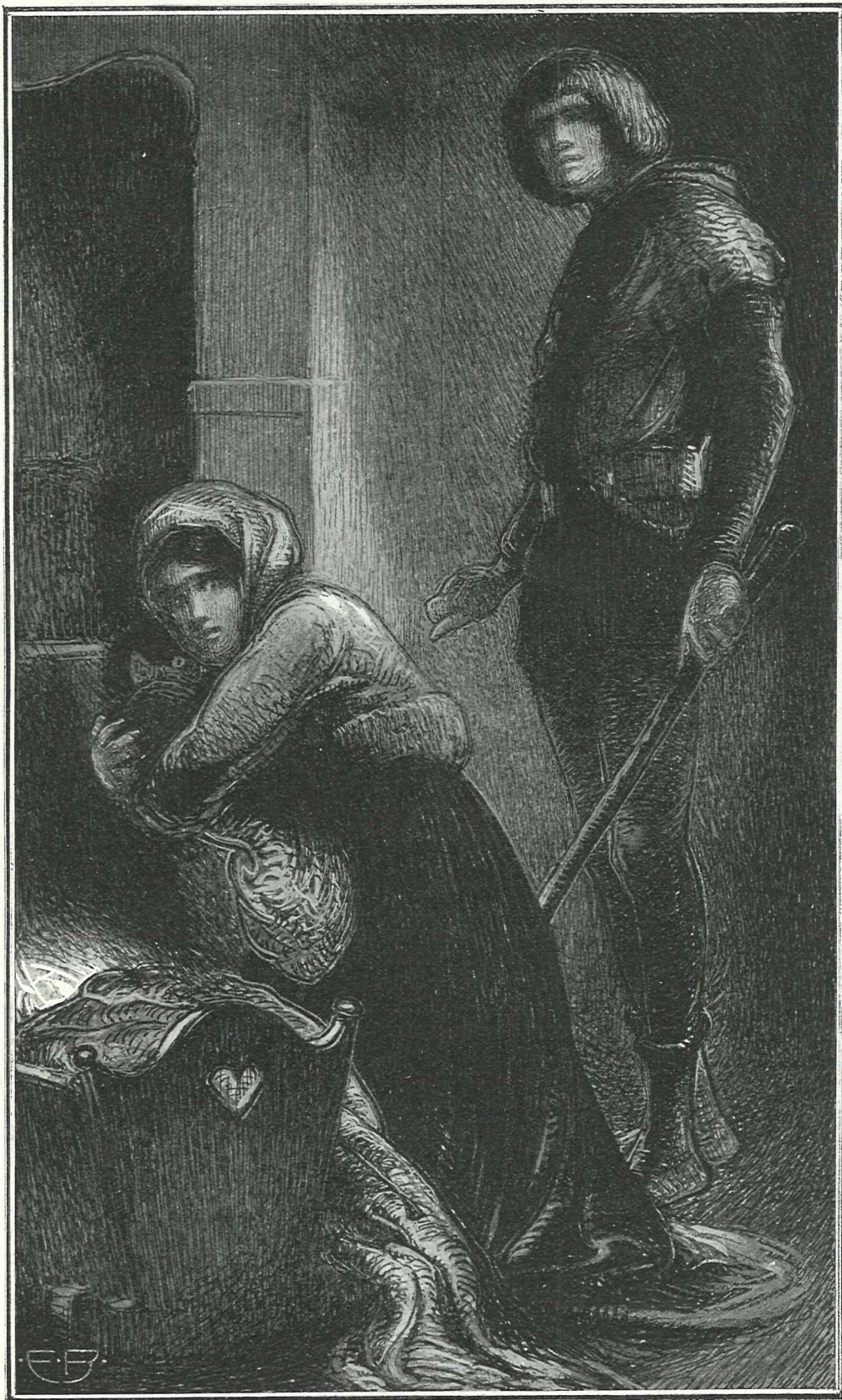
Mot kvällen, då bondhustrun var ensam i stugan med bortbytingen, började hon på en gång längta så häftigt efter sitt eget barn, att hon inte visste hur hon skulle berga sig. »Kanske jag ändå borde försöka det, som de rådde till,» tänkte hon, men hon kom sig inte för.

I detsamma kom mannen in i stugan med en käpp i handen och frågade efter bortbytingen. Hustrun förstod, att mannen ämnade följa de kloka gummornas råd och prygla trollbarnet för att få tillbaka sitt eget. »Det är väl, att han gör det,» tänkte hon. »Jag är så dum, jag. Jag skulle aldrig kunna slå ett oskyldigt barn.»

Men knappt hade mannen hunnit att ge trollbarnet ett rapp, förrän hustrun rusade fram och grep honom i armen. »Nej, slå inte, slå inte!» bad hon. »Du vill nog inte ha igen ditt barn, du,» sade mannen och sökte göra sig lös. — »Jo, nog vill jag ha det tillbaka, men inte på det här sättet,» sade hustrun. Mannen höjde nu armen till ett nytt slag, men innan det föll, hade hustrun kastat sig ner öfver barnet så att käpprappet träffade hennes rygg. »Gud hjälpe mig för dig,» sade mannen, »nu förstår jag, att du ämnar ställa så till, att vårt barn får stanna hos trollen i hela sitt lif.» Han stod stilla och väntade, men hustrun låg kvar framför honom

och skyddade barnet. Då kastade mannen käppen ifrån sig och gick i vredesmod ut ur stugan. Sedan undrade han öfver att han inte hade genomfört sitt uppsåt, trots hustrun, men det var något, som betvang honom, då han var med henne. Han kunde inte göra henne emot.

Ett par dagar gingo i sorg och saknad. Det, som mest af allt plågade bondkvinnan, och gjorde hennes smärta dubbelt stor, var att hon hade det där trollbarnet att sörja för. För

ligger bra, där den ligger.» — »Om du inte ger den nu till mig, så måste jag resa tillbaka hit i kväll och hämta den,» sade hustrun. »Jag tror, att det är inte nog med att trollet har bytt till sig mitt barn,» sade han. »Det har också förväntat hågen på min hustru.» Men med detsamma tog han ändå upp barnet och räckte det till hustrun, för han hade en stor kärlek till henne och var van att göra henne till viljes.

Nästa dag var olyckan känd öfver hela

dess skull måste hon lida så bittert, att det nästan förtog henne kraften att sakna sitt eget barn.

»Jag vet rakt inte hvad jag skall ge bortbytingen att äta,» sade hon en morgon till mannen. »Han vill inte smaka något, som jag sätter fram till honom.» — »Det är inte underligt,» sade mannen. »Du har väl hört att trollen ingenting annat äta än grodor och och möss.» — »Men inte kan du väl begära, att jag skall gå ut i groddammen och hämta mat åt honom,» sade hustrun. — »Nej, jag begär ingenting i den vägen,» svarade bonden. »Jag tycker, att det bästa vore, att han finge svälta ihjäl.»

Hela veckan gick, utan att bondkvinnan var i stånd att förmå trollungen att äta något. Den bara skrek, där den låg i sin vagga, och blef så usel och mager, att det knappast fanns något kvar af den. Rundt omkring honom ställde bondhustrun upp all god mat, som hon kunde laga, men bortbytingen bara fräste och spottade, då hon ville förmå honom att smaka på läckerheterna.

En kväll, då trollens barn såg ut, som om det skulle dö af svält, kom katten insläpande i stugan med en mus. Bondkvinnan ryckte då musen från katten, kastade den till barnet och gick hastigt ut för att slippa se, hur trollbarnet åt.

Men då bonden märkte, att hustrun verkligen tog sig för att samla grodor och spindlar åt bortbytingen, började han få sådan afsmak för henne, att han knappt kunde dölja den. Han kunde inte förmå sig att säga ett vänligt ord till henne, och hade det inte varit för den besynnerliga makt hon hade öfver honom, hade han genast öfvergifvit henne. Tjänarna började också visa matmodern olydnad och vanvördnad utan att husbonden frågade efter det.

Hustrun förstod snart, att om hon fortfor att skydda bortbytingen, skulle hon få det svårt både med sin man och med tjänare och grannar, men hon var sådan, att när det fanns någon, som alla andra hatade, måste hon ge sina yttersta krafter för att bevara och skydda en sådan stackare. Och ju mer hon led och plågades för bortbytingens skull, desto trognare vakade hon öfver att intet ondt skulle hända honom.

En förmiddag ett par år därefter, satt mat-

modern ensam inne i stugan och sydde fast lapp på lapp på en liten barnkolt. »Håå, jaja,» tänkte hon, medan hon sydde, »det är inte roliga dagar den har, som måste sörja för en annans barn.»

Hon sydde och sydde, men hålen voro så många och stora, att hon fick tårar i ögonen, då hon såg dem. »Men det vet jag,» tänkte hon, »att finge jag laga min egen sons kolt, då skulle jag inte räkna hålen.»

»Jag har det allt bra svårt med bortbytingen,» tänkte bondhustrun, då hon upptäckte ett nytt hål. »Det bästa vore nog, om jag förde honom långt inåt skogen, så långt, att han inte kunde hitta hem och lämnade honom kvar där.»

»Fast jag behöfde inte göra mig så mycket besvär för att bli af med honom,» fortsatte hon om en stund. »Jag behöfde bara lämna honom utan tillsyn ett ögonblick, så skulle han nog dränka sig i brunnen, eller bränna sig i spiselnen eller bli biten af hunden eller sparkad af hästarna eller ihjälslagen af drängarna. Ja, nog vore det en lätt sak att bli af med honom, för yr och elak är han, och ingen finns det, som inte hatar honom. Jag tror, att om jag inte ständigt hade honom hos mig, skulle någon genast passa på och döda honom.»

Hon gick fram och såg på barnet, som låg och sof borta i en vrå af stugan. Det hade vuxit mycket och var långt fulare än då hon första gången såg det. Det hade stora, tjocka läppar, ögonbrynen voro som två styfva borstar, och skinnet var nästan brunt.

»Att lappa dina kläder och vaka öfver dig, ginge väl ändå an,» tänkte hon, »om jag inte hade värre sorger för din skull. Det är nästan som vore jag från förståndet, som lider så mycket för dig, som inte är annat än ett styggt troll. Mannen min afskyr mig, drängarna förakta mig, pigorna håna mig, katten fräser åt mig, och hunden tjuter, då han möter mig, och det är alltsammans din skull.»

»Men detta att både djur och människor hata mig är ändå inte det värsta,» fortfor hon eftersinnande. »Det värsta är, att hvar gång jag ser dig, längtar jag efter min egen

son. O, kära mitt barn, kära mitt gullebarn, hvar är du nu? Sofver du nu på mossor och stickor hos trollkärningen?»

Dörren gick upp i detsamma och kvinnan gick bort till bordet och sömnaden. Det var mannen, som kom. Han hade ett leende ansikte och talade med vänligare röst, än han hade gjort på länge.

»Det är marknadsgille i grannsocknen i dag,» sade han. »Jag undrar om vi skulle gå dit?» — »Åja, det ville jag gärna,» sade hustrun och blef glad. — »Gör dig då raskt i ordning,» sade mannen. »Vi få gå till fots, rör hästarna äro i arbete, men vi hinna nog i tid, om vi ta vägen öfver höjden.»

En liten stund därefter stod hustrun högtidsklädd på trappan. Detta var det gladaste, som hon hade händt henne på flere år, och hon hade alldeles glömt trollbarnet, »men,» tänkte hon helt plötsligt, »kanske min man vill locka bort mig för att en af drängarna skall kunna slå ihjäl ungen, medan jag är borta.» Hon gick genast in i stugan och kom tillbaka med den stora trollungen på armen. »Kan du inte låta bortbytingen stanna hemma?» sade mannen, men han skrattade och var blid. — »Nej, jag törs inte gå ifrån honom,» sade hon. — »Ja, det får vara din ensak,» sade bonden, »men det blir tungt för dig att bära en sådan där uppför höjden.»

De började nu vandringen, men det var tunga backar, en hel ås att arbeta sig uppför, innan de kommo till grannsocknen. Hustrun blef så trött, att hon till sist knappt orkade flytta fötterna. Gång på gång sökte hon förmå den stora ungen att gå själf, men hon ville inte.

Mannen var hela tiden glad och så vänlig, som han inte hade varit, alltsedan de hade förlorat barnet. »Nu skall du ge mig bortbytingen,» sade han, »så skall jag bära honom en stund.» — »Ånej, jag orkar nog,» sade hustrun. »Jag vill inte att du skall ha besvär med det här trolltyget.» — »Hvarför skall du ensam slita med det?» sade han och tog bytingen.

Just där bonden tog barnet var vägen som svårast. Den gick smal och hal på randen af ett bräddjup, och det var ingen bred plats att sätta foten på. Hustrun gick efter, och hon blef på en gång så rädd för att det skulle hända mannen något, där han gick och bar på barnet. »Gå varligt här,» ropade hon. Hon

tyckte, att han gick så fort och ovarsamt, att han måste falla. Strax därefter halkade han också och då höll han på att tappa ungen ned i afgrunden.

»Tänk om barnet nu hade fallit, då hade vi varit af med det för alltid,» tänkte hon. Men i detsamma stod det klart för henne, att det just var mannens mening att passa på här och kasta ner barnet och sedan låtsas, att det hade skett af olycka. »Ack, ack, så är det!» tänkte hon. »Han har ställt till allt detta för att kunna göra af med barnet utan att jag skulle förstå, att han gjorde det med afsikt. Ja, vore det inte bäst, att jag låte honom ha sin vilja?»

Åter halkade mannen på en lös sten, åter höll barnet på att falla ur hans armar. »Gif mig barnet! du faller med det,» sade hustrun. — »Nej,» sade mannen, »jag skall nog akta mig.» — »Du skall ge mig det,» sade hustrun, »du har redan halkat två gånger.»

I samma ögonblick halkade mannen för tredje gången. Han sträckte ut armarna för att gripa tag i en trädgren, och barnet föll. Hustrun kom tätt efter, och fastän hon just nyss hade tänkt, att det var bra godt att bli af med bortbytingen, kastade hon sig framåt, fick fatt i en flik af barnets kolt och drog upp det på vägen. Mannen vände sig då mot henne. Hans ansikte var nu fult och förvandladt. »Du var inte så rask, då du tappade vårt barn i skogen,» sade han dystert.

Hustrun svarade ingenting. Hon satt på vägen och grät öfver att mannens vänlighet bara hade varit låtsad. »Hvad gråter du för?» sade han hårdt. »Det hade väl inte varit så farligt, om jag hade tappat ungen. Kom nu, det börjar bli sent!» — »Jag tror inte, att jag har lust att gå på marknaden,» sade hon. — »Åja, jag har nog tappat lusten jag med,» sade han. — »Jag vill lika gärna gå hem,» sade hustrun. — »Ja, hvarför skulle vi gå längre, då vi inte finna det nöjsamt,» sade mannen och var enig med henne.

På hemvägen gick mannen och undrade, hur länge han skulle kunna hårda ut med hustrun. Om han bara tordes ta husbondeväldet och tvinga hennes vilja, så skulle det nog kunna bli bra mellan dem, menade han, men såsom det nu var, ville han helst bli fri från henne. Han var färdig att bruka våld mot henne och rycka till sig barnet, men just då mötte han hustruns blickar, som hvilade på honom så sorgsna och tunga, att han inte förmådde gå strängt tillväga med henne. För

hennes sorgs skull lade han band på sig, som han hade gjort hittills, och allt förblef som det varit.

Det gick nu ett par år på nytt, och så kom det en sommarnatt, då det blef eldsvåda i bondgården. Då folk vaknade, voro stuga och kammare fulla af rök och hela vinden var ett eldhaf. Det var ingen tanke på att släcka eller rädda, det var bara att rusa ut för att inte bli innebränd.

Bonden hade kommit ut på gården och stod

»Om han nu bara ville låta sig brännas inne,» sade bonden, »så skulle jag inte klaga öfver att min gamla stuga har gått åt för hans skull.» Just som han sade detta, kom hustrun ut ur huset, släpande på barnet. Bonden rusade fram, ryckte barnet från henne, lyfte det högt på armarna, och kastade det tillbaka in i huset. Elden slog just då ut genom tak och fönster, och hettan var förfärlig. Hustrun såg ett ögonblick på mannen, likblek af skräck, därpå vände hon om och skyndade in i huset efter barnet.

»Det gör mig ingenting, om du brinner inne, du med,» ropade bonden efter henne. Hon kom ut emellertid och hade barnet i famnen. Hon var svårt bränd på händerna, och håret var nästan afsvedt. Ingen sade ett ord till henne, då hon kom ut. Hon gick bort till brunnen, släckte några gnistor, som glödde på kjortelkanten, och satte sig sedan på marken. Trollbarnet låg i hennes knä och somnade snart, men hon satt upprätt och vaken och stirrade framför sig med sorgmodiga ögon. En hel mängd folk kom tillstädes för att släcka, men ingen talade till henne. Det föreföll nu, som alla skulle tycka, att det var något stygt eller trolskt hos henne, som väckte skräck och afsky.

I morgongryningen, då elden var släckt, gick husbonden fram till henne. »Jag står inte mer ut,» sade han, »jag kan inte lefva i hop med troll, fastän jag ogärna öfverger dig. Nu går jag min väg och kommer inte mer åter.»

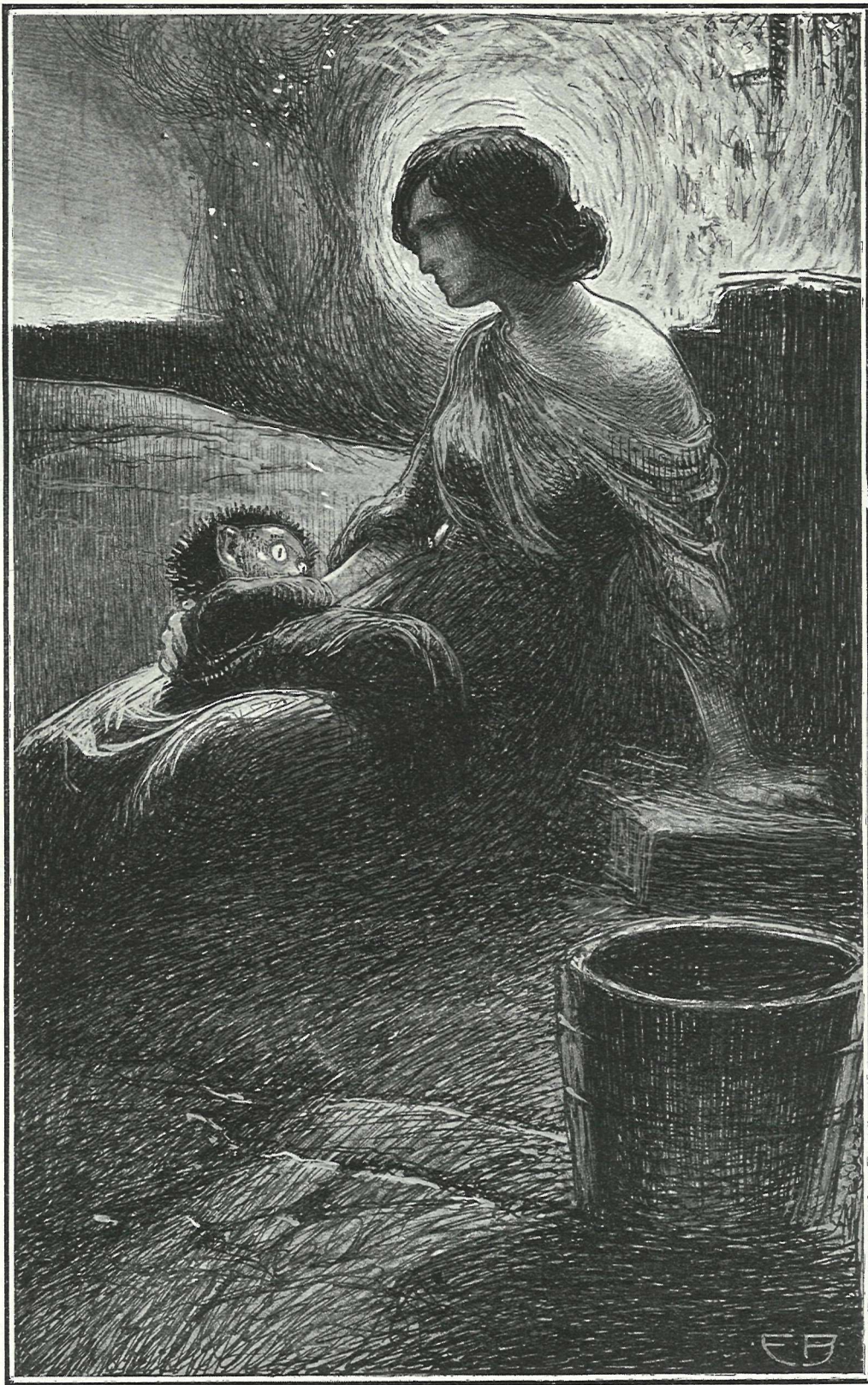
Då hustrun hörde orden och såg, hur mannen strax därpå vände sig bort för att gå sin väg, gick en ryckning genom henne liksom ville hon skynda efter honom, men trollbarnet låg tungt på hennes knä. Hon tycktes inte ha kraft nog att skaka det af sig, utan blef sittande.

Men bonden hade knappt hunnit in i skogen och börjat bestiga skogsåsen, förrän han såg en liten pilt komma i fullt språng utför backarna. Han var vacker

och såg på det brinnande huset. »Nog ville jag veta, hvem som gjort mig detta,» utbrast han. — »Hvem annan skulle det vara än bortbytingen?» sade en dräng. »Hans lek har nu länge varit att sätta upp risvål och tända eld på dem.» — »I går hade han burit upp en hög ris på vinden,» sade pigan. »Han skulle just tända den, då jag kom och fick syn på honom.» — »Säkert har han tändt det på nytt sent i kväll,» sade drängen. »Hur som helst kan ni vara viss om, att det är han, som har vållat olyckan.»

som ett ungträd, smal och rak, håret var silkesljust, och ögonen lyste som blått stål. »Se sådan skulle min son nu ha varit, om jag hade fått behålla honom,» tänkte bonden. »En sådan arfvinge skulle jag ha haft. Det hade varit annat, det, än det svarta vidundret, som min hustru har fört in i mitt hus.»

»Goddag,» sade bonden, »hvar skall du ta vägen?» — »Goddag,» sade gossen och räckte fram handen, »om du kan gissa hvem jag är, skall du få veta hvart jag går.» — Då bonden hörde rösten, blef han alldeles blek.

— »Jag känner igen den rösten,» sade han. »Om inte min son vore hos trollen, skulle jag säga, att du vore han.» — »Ja, nu gissade ni rätt, far,» sade pojken och skrattade. »Och eftersom ni har gissat rätt, skall ni få veta, att jag är på väg ned till mor.» — »Du skall inte gå till mor,» sade bonden. »Hon frågar inte efter dig. Hon har inte hjärta för någon annan än en stor, stygg trollunge.» — »Säger ni det, far,» sade barnet och såg fadern djupt in i ögonen. »Då är det kanske så godt, att jag stannar hos er nu för det första.»

Bonden var så glad åt barnet, att tårarna trängde sig fram i hans ögon. »Ja, stanna du hos mig,» sade han och tog gossen i sina armar och kysste honom. Han var liksom rädd för att förlora honom på nytt, tordes inte sätta honom ner på marken, utan vandrade vidare med barnet på armen.

Då han hade gått ett par steg, började den lille pladdra och prata. »Det är väl, att ni inte bär mig, såsom ni bar bortbytingen,» sade gossen. »Hvad menar du med det?» frågade bonden. — »Jo, trollkärigen gick med mig på andra sidan klyftan och för hvar gång ni halkade med hennes barn, halkade hon med mig.» — »Jaså — ni gick på andra sidan klyftan,» sade bonden och blef med ens betänksam. — »Aldrig har jag varit så rädd,» sade gossen. »Då ni kastade trollbarnet i klyftan, ville trollet kasta mig efter. Hade inte mor varit så rask att rädda den andre —»

Bonden började gå långsammare uppåt höjden, allt under det att han ställde frågor till gossen. »Du skall tala om för mig hur du har haft det hos trollen.» — »Det har varit besvärligt ibland,» sade den lille, »men bara

mor var god mot trollungen, så var trollkärigen god mot mig.»

»Kanske hon brukade slå dig?» frågade bonden. — »Hon slog mig inte oftare än då ni slog hennes barn.» — »Hvad fick du för mat då?» frågade bonden. »Hvar gång mor gaf bortbytingen spindlar och möss, fick jag smör och bröd, men då ni bjöd trollungen kakor och kött, bjödo trollen mig ormar och paddor. Den allra första tiden höll jag på att svälta ihjäl. Om då inte mor hade visat större barmhärtighet än ni andra, så hade jag fått gå åt.»

Då barnet sade detta, vände bonden om och gick raskt nedåt dalen mot sin gård. »Jag vet inte hvaraf det kommer sig,» sade han, »men jag tycker, att jag känner brandlukt, då jag rör vid dig, och ditt hår ser ut som om det vore svedt af eld.» — »Det är nog inte så besynnerligt,» sade barnet. »Jag blef kastad in i elden i natt, då ni slängde trollbarnet in i den brinnande stugan, och om mor inte hade räddat trollungen, så hade jag nog fått brinna upp.»

Bonden började få så brådtom, att han nära nog sprang för att komma tillbaka till hemmet och hustrun. Men plötsligt stannade han. »Nu måste du säga hur det kom sig, att du blef frigifven af trollen,» sade han. »När mor hade offrat det som var henne mer än lifvet, hade inte trollen mer makt öfver mig, utan de läto mig gå,» sade barnet. — »Hade hon offrat det som var mer än lifvet?» sade bonden. »Ja, hon hade väl det, då hon lät er gå utan att göra ett försök att hålla er kvar,» sade barnet. —

Hustrun satt kvar på samma ställe invid brunnen. Hon sof inte, men hon tyckte sig vara under en besynnerlig förstening. Hon

orkade inte röra sig, och hvad som försiggick omkring henne, lade hon inte mer märke till, än om hon hade varit död. Då hörde hon sin mans röst kalla henne och därvid började hennes hjärta åter klappa, och lifvet vaknade inom henne. Hon slog upp ögonen och såg sig omkring som en yrvaken. Det var ljus dag, solen sken, och fåglarna sjöngo, och hon tyckte, att det var omöjligt, att hon ännu hade sin olycka kvar att bära på under en så skön morgon. Strax därpå såg hon de kolnade bjälkarna, som lågo kvar, där stugan hade stått, och en mängd människor med nedsvärdade händer och ansikten, och hon påminde sig, att hon vaknade upp till svårare olycka än någonsin förr, men ändå hade hon en känsla af, att den nu måste vara slut. Hon såg efter bortbytingen. Han låg inte mer i hennes knä och fanns inte i närheten. Om det hade varit som vanligt, skulle hon ha rusat upp och sökt efter honom, men nu kände hon ingen oro för hans skull. Hon hörde sin man ropa långt ifrån. Han kom ur skogen ner mot gården, och alla de främmande människorna, som hade hjälpt till med släckningen, sprungo honom till mötes och omringade honom, så att hon inte kunde se honom. Hon hörde blott, att han oupphörligt ropade: »Mor, mor, kom och se, kom och se!» och rösten bar budskap om en stor glädje, men hon satt ändå stilla. Hon vågade inte gå emot honom. Ändtligen kom hela skaran af människor fram till henne, och mannen skilde sig från de andra och kom och lade ner ett skönt barn i hennes famn.

»Här är vår son, han har kommit tillbaka till oss,» sade mannen, »och du och ingen annan är det, som har räddat honom.»

SERETTA

*KÄRA, lät tonen glida
genom din själ i natten
liksom ett skepp på vida,
slummerförsänkta vatten:
ej skall en köl, en åra
sofvande djup få såra,
ej skall en dyning bäfva
genom den tysta ron —
mildt skall sig barmen häfva
blott, när du känner sväfva
genom din sömn min ton.*

*Tonen har fjärran varit
länge på världsomsegling,
öar förbi han farit,
kusters och skyars spegling,
glidit, där rosor flyta
röda på hafvens yta,
medan från himlen skatten
kvällen beständigt strör —
aldrig så rosig vatten
såsom din själs i natten
fordom han klungit för.*

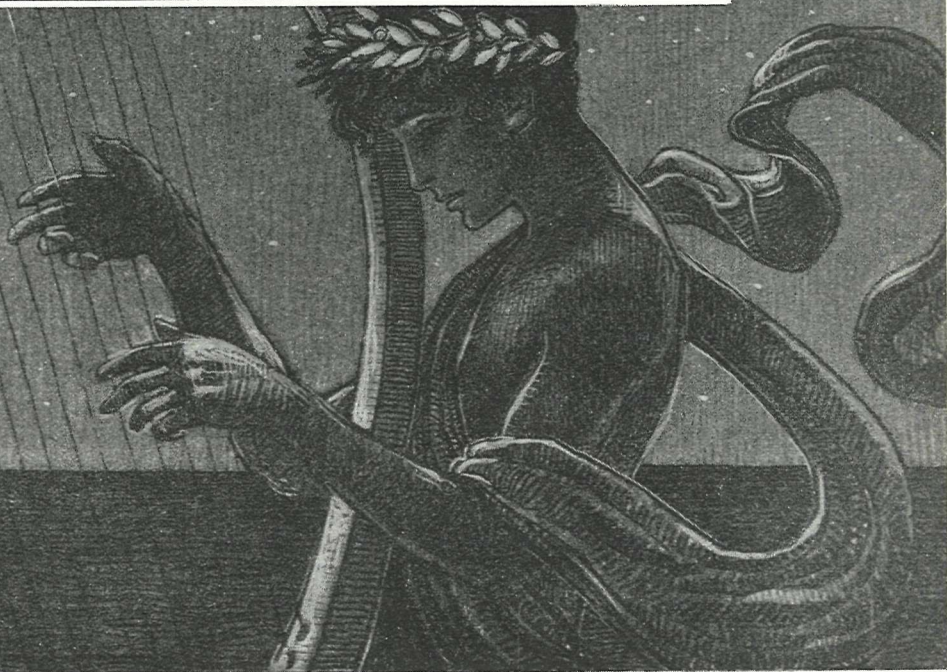
*Nu ifrån öde sjöar
styr han på trånfull spaning
efter din andes öar,
väfda i månlyst aning,
styr efter pärlebankar,
fyllda af skira tankar,
styr efter fekoraller
skygg som en fiskarslup,
kära, ty du befaller
öfver min dröms kristaller
djupt i ditt väsens djup.*

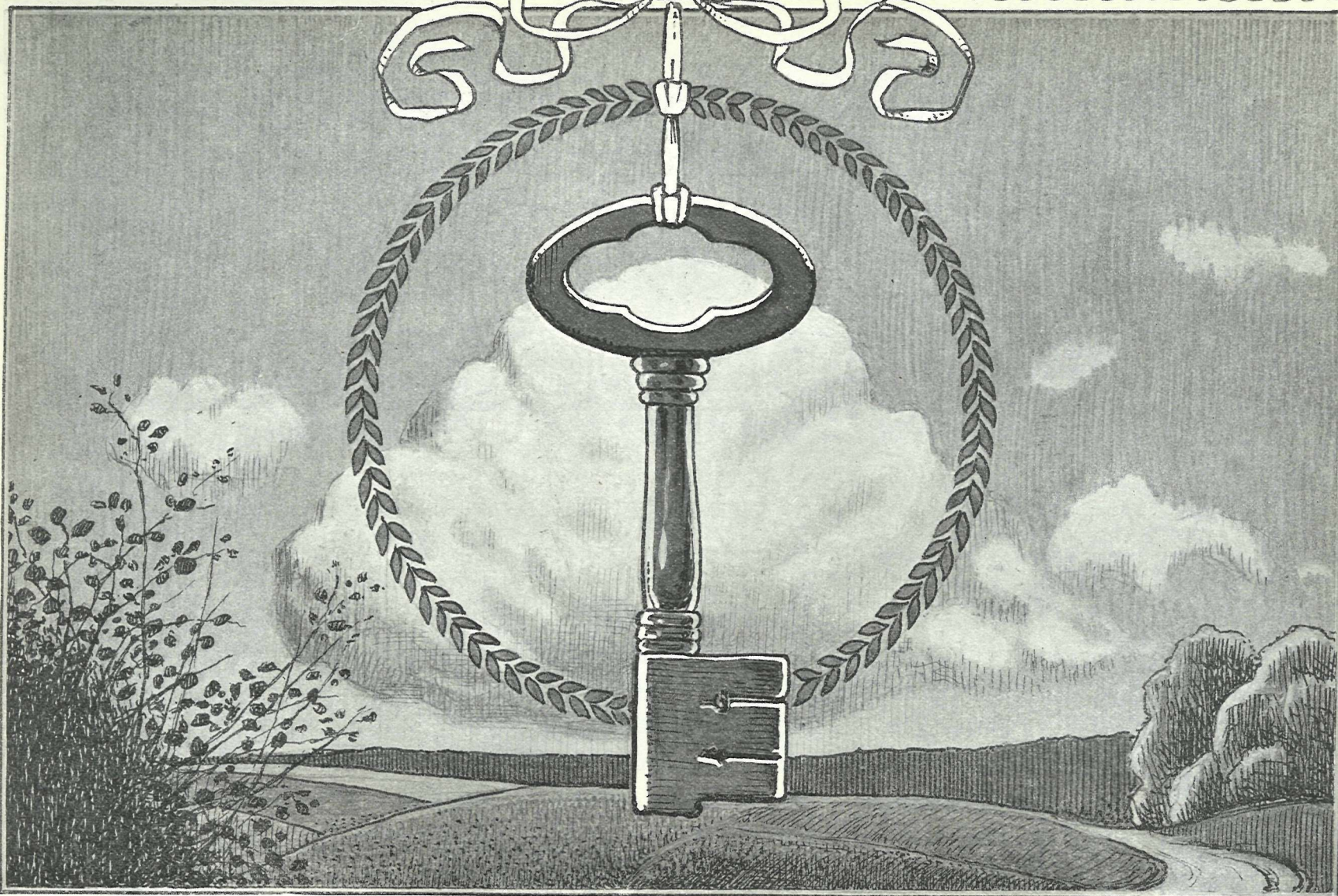
*Skatternas härskarinna,
gör mig Columbi like,
lär mig mitt Indien finna,
upplåt ditt sköna rike:
du är det underbara,
dunkla och ändå klara,
sagan den evigt sanna,
ljust att lyssna till —
unna min sång att stanna
under din hvita panna,
fastän du slumra vill!*

*Kära, ja, lät mig bida
såsom en ton i natten
öfver din andes vida,
slummerförsänkta vatten,
blott som en månestrinna
skåda din dröm en timma,
blott som en fläkt få dragas
ljust i din slummer in,
blott som en gammal sagas
stämning, intill det dagas,
dröja i hugen din!*

*Tonerna dö och glida
hän öfver alla vatten;
lyssnande tiger vida
evig och väldig natten;
stjärnorna ofvan draga
ljusa och sommarsvaga,
innan på länge randas
dag öfver himmelsbron —
låt som en blomdoft blandas,
låt som en susning andas
genom din sömn min ton!*

K. G. OSSIAN-NILSSON.

V ID FEMTIDEN kom Wörn åkande uppför sista backen, som återstod innan han han hunnit in på sina ägor. Han satt temligen slapp i trillan bredvid drängpojken, som körde. Kinderna voro röda och litet pussiga, ögonen simmigt glåmiga, ty det hade gått ganska lifligt till inne i staden, där han varit i affärer sedan tidigt på morgonen. Hos fem, sex bekanta hade han tittat in. Förtäring hade bjudits på de flesta ställena, och till sist hade han ätit middag med några vänner på stadskålaren.

Det hade varit en hederlig middag utan knussel på vare sig mat eller dryck, och den hade kommit Wörn att öppna sitt hjärta för vännerna. Allt hvad som legat och grott hos honom under det sista året, det vill säga sedan Johan, sonen, kommit hem från landtbruksskolan, hade fått luft. Nåja, utbrott hade det väl fått förut, där hemma förstås, och det icke så sällan, men så här öppet inför utomstående som i dag hade han aldrig förr sjungit ut. Och sympatierna, som han tyckt sig möta, hade kommit honom att känna sig ännu mera förfördelad.

Nu när han satt där i trillan till utseendet slapp — den goda maten, ölet och brännvinet hade gjort sitt verk — kokade det ännu inom honom af förbittring, ty han tänkte fortfarande på sina oförrätter.

Man ville ta makten ifrån honom, knuffa undan honom, sätta sig på näsan på honom, skämma ut honom i hans egna underhåvandes ögon. Och hustrun stod på sonens sida, något som hon nu alltid gjort ända från det han kom till världen. De hade dock fått se hvem som var husbonde på gården. Och förr hade de icke torts knysta. Det var först på sista tiden, sedan pojken kommit hem, upplåst

Lyckeln

Skiss af Anna Wahlenberg

af den nymodiga lärdomen, som uppstudsigheten visat framfötterna. Den utexaminerade landtbrukseleven hade försökt börja med nya, vanvettiga metoder. Han hade flerfaldiga gånger företagit saker utan att ens fråga om lof. Men han skulle få lära sig...

Hästen hade nu stretat uppför backen, och från dess krön såg man ut öfver hemmets åkrar och gården, bortom hvilka gårdsbyggnaderna skymtade fram mellan de lummiga lindarna.

Wörn satt alltjämt hopsjunket och inåtvänd, fylld af sin malande bitterhet. Men efter ännu en liten stund fäste sig hans blick vid några arbetare, sysselsatta med dikesgräfning på en af åkrarna, och en ensam man, som stod på något afstånd ifrån dem med ett spändt snöre i handen, tydligen i färd med utprickningar för gräfningen.

Wörn reste sig med blodsprängda ögon till hälften upp i trillan, så stark var effekten af denna syn. Ett ögonblick stod han så och stirrade med handen klämd om säteskarmen. Därefter satte han sig åter ned, tog utan ett ord tömmarna från drängpojken och piskade på hästen till rasande fart.

Arbetarna hade snart observerat det framsusande åkdonet. De gräde helt lamt och med sidoblickar upp till landsvägen. Men den mätande mannen tycktes helt gå upp i sin sysselsättning.

Förbi de grävande for trillan och först framför den ensamme med snöret i handen stannade hästen, tillbakahållen genom ett häf-

tigt ryck. Wörn steg ur, och han och den andre, hvilens ansikte bar hans förnygrade drag, sågo hvarandra i ögonen.

»Och du understår dig att sätta dina fördömda påhitt i verket utan mitt lof!» röt fadern.

»Det borde ha gjorts för längesedan,» svarade sonen lugnt.

Men i samma ögonblick ryggade han baklänges med susande hufvud, ty en våldsam örfil hade träffat hans kind.

»Du tror dig ha vuxit ifrån smörj,» hväste fadern mellan sammanbitna tänder, »men den som behöfver tuktas, den skall tuktas, det skall jag, förbanna mig, dra försorg om.»

Johan stod rak igen, och hans ögon hvilade under ett par sekunder på fadern. De voro vidgade af en intensiv glöd, men icke en muskel rörde i hans ansikte. Så virade han upp snöret kring handen, vände sig om och gick tvärs öfver åkrarna direkt mot boningshuset, medan Wörn stod kvar och svor åt arbetarna, som med trilsken långsamhet samlade ihop sina verktyg och begäfvos sig af till det nya göromål husbonden anvisade dem.

Då den yngre Wörn kom upp till gården syntes den äldre ännu icke till, ehuru han haft häst och vagn till sitt förfogande. Johan sprang uppför den yttre stentrappan, passerade farstun och skyndade uppför trappan till öfre våningen, fastän han sett en skymt af modern genom den öppna köksdörren och hört henne ropa hans namn.

Inkommen i sitt rum, letade han fram en kappsäck ur garderoben, drog ut byrålådorna och började packa. Det gick fort. Efter några minuter var kappsäcken fylld, och han stod och studerade tågtabellen på väggen, då dörren öppnades och modern kom in.

I en hastig blick uppfattade hon oordningen

i rummet och dess orsak. Det magra, nervösa ansiktet fick ett uttryck af förstärkt oro, och det var med en ångestfull, nästan hviskande stämma hon frågade:

»Tänker du resa?»

»Ja, mamma. Jag står inte ut längre.»

»Har det händt något särskildt?»

»Han har slagit mig. Slagit mig midt för ögonen på folket.»

Hon brast icke ut i något rop af öfverraskning och ovilja. Tvärtom pressade hon ihop läpparna med en min så bitter och hopplöst resignerad, som om hon länge väntat att få höra hvad hon nu hört.

»Det har då gått så långt,» sade hon.

Han berättade hela förloppet och skälet till faderns vrede. Och modern stod och hörde på med handen för pannan, som om hennes hufvud icke orkade hålla sig upprätt af egen kraft.

»Han var inte nykter,» mumlade hon blott, då redogörelsen var slut.

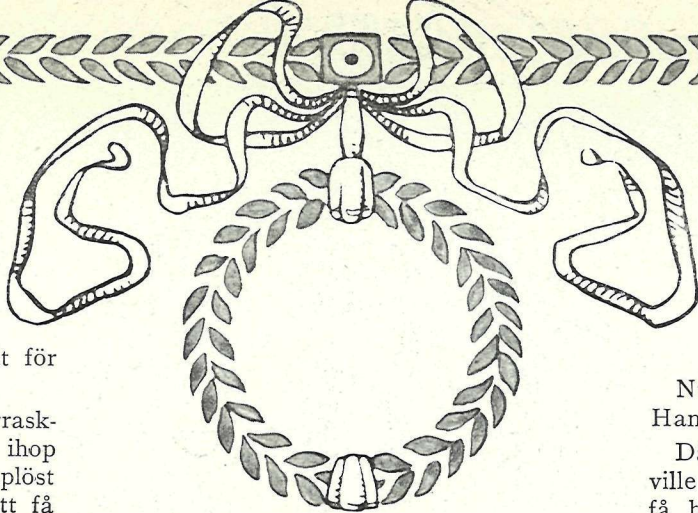
»Nej, naturligtvis inte. Men hur ofta är han det? Och hvad tjänar det egentligen till att jag går här? Jag tänkte att jag skulle kunna rycka upp gården, rädda oss. Men jag får ju inte. Jag får ju inte ens se böckerna. Jag hålls som en dräng, ja, ännu sämre än en dräng. Jag står inte ut, mamma, jag står inte ut!»

Han vandrade omkring på golfvet i vildt uppror mot skymfen i dag och de skymfer som dagligdags gått öfver honom under nära ett år. Han kände sig som man, och han behandlades som en oförständig pojke. Han var i besittning af kraft, rådhighet och insikter, och här hade han fått gå maktlös och se på hur allt tycktes närma sig ruin, utan att han ens bevärdigades med en öfverblick af ställningen. Men modern stod kvar vid tröskeln som förut. Hon hade tagit bort handen från pannan, och hennes ögon irrade omkring utan att fästa sig vid något föremål. Hon såg in i något, som icke var verklighet, utan ett kommande, en framtid, som skrämde henne så att hennes ansikte stelnade.

»Och jag...» sade hon till sist. »Hvad skall det bli af mig, när du har rest?»

Han stannade, tog henne häftigt i famn och tryckte hennes hufvud mot sitt bröst.

»Lilla mamma... Lilla, älskade mamma,» sade han. »Jag vet nog att du haft det svårt under många år. Jag vet att du nog får det en tid ännu. Men vänta bara! Jag är väl ingen stackare! Längre skall det inte dröja

innan jag får något att lefva på. Och då kommer du till mig. Du skall få det tryggt

tiggde och bad. Kunde han inte vänta till i morgon? Hvem visste, när de åter finge se hvarandra? Kanske reste han långt, långt ifrån henne, nu när han kom ut på egen hand. Kanske till Amerika? Han hade ju en gång förr varit hågad att fara dit. Och de skulle kanske aldrig mera träffas.

Men Johan skakade på hufvudet.

Nu måste han fara, nu med första tåg. Han kunde inte möta sin far igen.

Då började hennes hjärna arbeta. Hon ville strida om hvar minut hon möjligen kunde få behålla honom.

»Det går ju ett tåg bara en timma senare. Du måste ha litet mat. Jag skall göra i ordning åt dig och bära upp det hit. Du behöver inte lämna rummet.»

Till sist måste han ge vika. Han skulle fara med det tåg, som gick en timma senare än det först bestämda. Och modern gick ner för att ställa i ordning hans sista måltid i hemmet.

Men i trappan kände hon sina knän svikta och hon måste taga fatt i ledstången. Då hörde hon farstudörren stötta upp, hörde sin mans tunga andhämtning och steg.

Han gick in i kontoret, stängde dörren efter sig och allt var tyst igen.

Stödd mot ledstången, vacklade hon ned för trappan. Hon visste inte längre hvart hon ämnat sig. Hennes tankar voro inne i kontoret, där hon hörde mannen bullersamt röra sig. Hon var rädd för honom, isynnerhet då han befann sig i ett tillstånd som nu, men så snart hennes fötter lämnat det sista trappsteget, drogo de sig ändå mot kontorsdörren.

Under några sekunder stod hon där obestutsam med handen på låset, men så vred hon om det och gick in.

Wärn vände sitt röda, upphetsade ansikte emot henne och förstod strax af hennes hållning och uttryck, att

hon kände till hvad som passerat.

»Så-å, han har redan hunnit skvallra,» framstötte han.

Hon svarade icke strax, men hennes blick öfverskådade honom på det öfverlägsna och mätande sätt, som retade honom mer än något annat i världen.

»Han reser,» sade hon.

»Reser han?»

Den kärva tonen röjde en viss öfverraskning. Men med detsamma satte han sig vid skrifbordet och bredde ut sig i stolen med själsäker värdighet.

»Nå, inte mig emot. Då kan det åtminstone bli ordning på gården, så folk vet hvem som är husbonde här.»

»Ordning,» upprepade hon. »Det är med honom ordningen går sin väg.»

Hon hade blifvit ovanligt djärf, höll sitt hufvud högt och slog icke ned blicken för hans, som flammade till i vildt ursinne, i det han sprang upp ur stolen.

»Och det vågar du säga mig midt i ansiktet! Den där pojkspolingen, den där vetvillingen, den där odågan skulle ha hand om ordningen här på gården!»

»I början var du stolt öfver honom. Strax sedan han kom från landtbruksskolan, då dugde han. Men så blef du rädd att han skulle taga respekten ifrån dig.»

En stor knuten hand kom mycket nära hennes ansikte och hon ryggade skälfvande bäklänges. Hon visste att den handen icke alltid lyftes blott till hot. Men hon rätade upp sig igen. Ett förunderligt mod hade kommit öfver henne.

»Ja, gör hvad du vill med mig,» sade hon. »Jag säger dig ändå, att det är han ensam, som kan rädda oss och gården.»

Den knutna handen, som varit så nära hennes ansikte, hade ännu icke sänkt sig. Nu föll den, dock icke ner på henne, utan på bordsskifvan, som högt skrällde till under slaget.

»Tig!» röt han.

Under några sekunder var det också tyst i rummet. Som ett par dödsfiender sågo de båda människorna hvarandra i ansiktet. Men plötsligt veknade hustruns drag.

»Hugo,» sade hon i en helt förändrad ton, »låt honom inte resa. Jag tror han tänker fara långt bort.»

»Nå än se'n då?»

»Jag tror han reser till Amerika.»

»Nå, än se'n då?»

»Vi få kanske aldrig se honom mer.»

»Nå, än se'n då?»

»Han reser om en timma, Hugo.»

Nu dröjde svaret något, men det kom ändå och det löd liksom förut.

»Nå, än se'n då?»

»Du låter så hård,» sade hon. »Men du kan inte vara det. Jag tror inte du är det. Å, Hugo, du kan ju så lätt hålla honom kvar, om du bara vill.»

»Jag behöfver bara be nådig herrn om ur säkt, menar du.»

Hon skakade på hufvudet.

»Nej, det menar jag inte.»

»Hvad menar du då?»

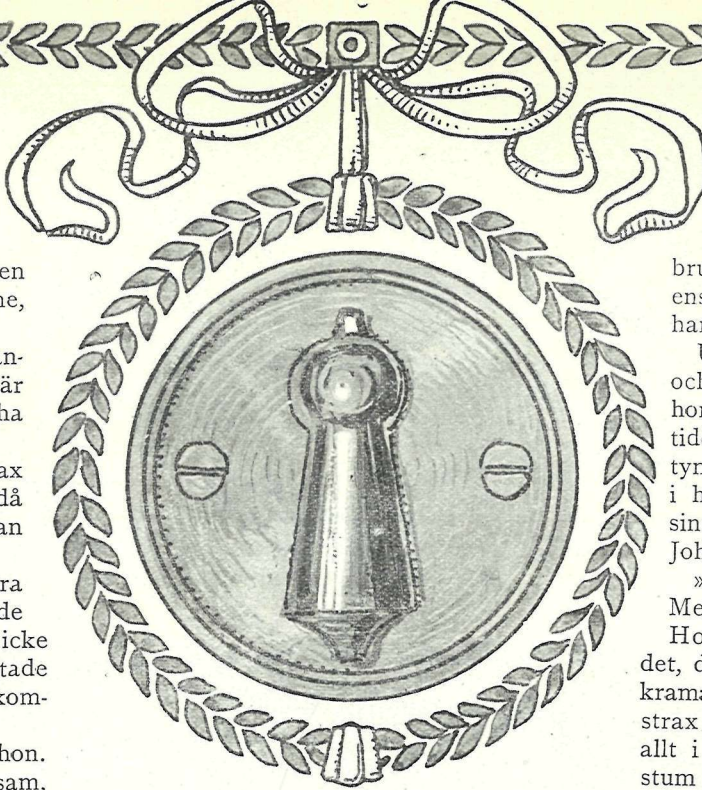
Hon stod med sänkt panna och hennes ögon, som en gång lyfte sig, sjönko genast skyggt igen. Rädslan hade åter fått makt med henne, och han märkte det. Hans näsborrar vidgade sig. Hans ursinne, som nyss kufvats af hennes oförskräckthet, vällde fram igen. Han stod där som ett rofdjur, hvilket hållits tillbaka af en stadig blick, men som vid minsta tecken till fruktan är färdigt att kasta sig öfver sitt offer.

»Säg hvad du menar,» sade han hest.

»Det finns bara ett sätt att hålla honom kvar,» svarade hon med osäker röst. »Lämna honom räkenskapsböckerna.»

Knappt var det utsagdt, förrän hon vacklade till med ett gällt, genomträngande skrik och föll. Den knutna handen hade träffat henne.

Kanske låg hon där på golvet under ett par sekunder. Medvetandet hade halft öfvergifvit henne. Men då hon med näsduken tryckt mot näsa och mun för att hämma blodflödet, försökte resa sig, rycktes dörren upp och där stod Johan.

Ett ögonkast sade honom hvad som hänt lika tydligt som om någon berättat det. Adornorna svälde i hans panna. Hans armar lyfte sig. Hans händer knöto sig, och han tog ett par snabba steg mot fadern. Men i det samma kastade sig modern emellan dem.

»Johan,» sade hon hastigt och ångestfullt, »du får inte tro... Jag snafvade och föll. Jag stötte mig mot bordskanten.»

Han såg på hennes blodiga ansikte och hans drag förvred sig.

»Jag tror hvad jag vill,» sade han hårdt. »Jag snafvade, hör du ju. Hugo, säg honom då...»

Men Wärm stod orörlig, och icke ett ord gick öfver hans läppar.

»Nu stannar jag här,» sade Johan.

Tonen var lugn, kall och oryggligt beslutssam. Han stod lika stilla som fadern, fixerande denne liksom denne honom. Men den tredje personen i rummet, hustrun-modern, ryste till af ångest. Aldrig under hennes orofyllda lif hade något skrämt henne så som dessa två orörliga män, som de nu stodo där oafvänt stirrande på hvarann.

Hon grep hårdt tag om sonens båda axlar, tyngande på honom med hela sin kropp, liksom ville hon hålla honom tillbaka från något, hon visste icke hvad.

»Nej, Johan,» sade hon, »du måste resa... genast... nu strax. Det är mycket bättre att du reser.»

För en kort stund sedan hade hon tigt honom om att stanna, icke förstätt hur hon skulle kunna lefva fram sitt lif utan honom, öfvat list för att få behålla honom en enda timma. Och nu bad hon honom bevekligt, förtvifladt om att gå.

»Som du vill, mamma,» sade han slutligen. »Jag skall resa. Men då reser du med. Här lämnar jag dig inte kvar.»

Ett glädjeskimmer flög öfver hennes ansikte,

men försvann ögonblickligen. Hon märkte, att mannen nu hade vändt sina blodsprängda ögon mot henne. De hotade, men de frågade på samma gång. Och hon fick en plötslig förmimelse af att under hans pösande, härsklystna och brutala yttre människa doldes en stackars ensam, hjälplös varelse, som led af en trånad han icke ens ville erkänna för sig själf.

Under några sekunder rådde tystnaden, och under denna korta tidrymd utkämpade hon sin kamp med sig själf. Hon såg framtiden i ljus och i mörker. Hon såg sig själf tynga eller lätta andras öden. Det värkte i hennes hjärta. Det svindlade för hennes sinnen. Men när hon till sist såg upp på Johan, var hennes blick åter klar.

»Nej,» sade hon, »du måste resa, Johan. Men jag stannar. Min plats är här.»

Hon drog sig ovillkorligt ett steg mot bordet, där mannen stod. Och dennes hand, som kramade om skifvan, darrade till, men blef strax stadig igen. Man kunde ha trott att allt i världen blifvit de ena man likgiltigt, så stum och orörlig stod han där han stod.

Johan var emellertid lika kall och beslutssam som förut. Och när modern drog sig ifrån honom gick han efter henne. Han skulle icke gå ifrån detta hus, detta rum, förrän han fick henne med.

Då föll ångesten åter öfver henne och hon satte händerna för ansiktet och grät.

Men i detsamma hörde hon sin mans röst för första gången sedan Johan kommit in i rummet. Och den talade till henne.

»Här. Ge honom den.»

Hon såg upp och varseblef att Wärm stod sysselsatt med att lossa en nyckel från sin nyckelring. Nu fick han den lös och lade den i hennes hand.

»Ge honom den,» upprepade han. »Den går till kassaskåpet, och i det ligger böckerna.»

Dröjande tog hon emot nyckeln. Dröjande lämnade hon den åt Johan. Och de båda blickade undrande på Wärm. Hvad skulle detta betyda? Var det möjligt att hans sinne veknat? Var det möjligt att det ljusnade för dem alla?

Wärm stoppade åter ner nyckelknippan i fickan och började långsamt gå öfver golvet mot sitt inre rum. Hans hållning var en gubbes. Hans haka hängde slapp. På några korta minuter hade han undergått en förvandling, som annars tar tiotal af år. Han såg ut som en man, som släppt sitt tag i lifvet.

Vid tröskeln stannade han.

»Jag går in och hvilat en stund,» sade han utan att se sig om.

Hustrun skyndade efter honom. »Vänta, så ska jag göra i ordning dina kuddar.»

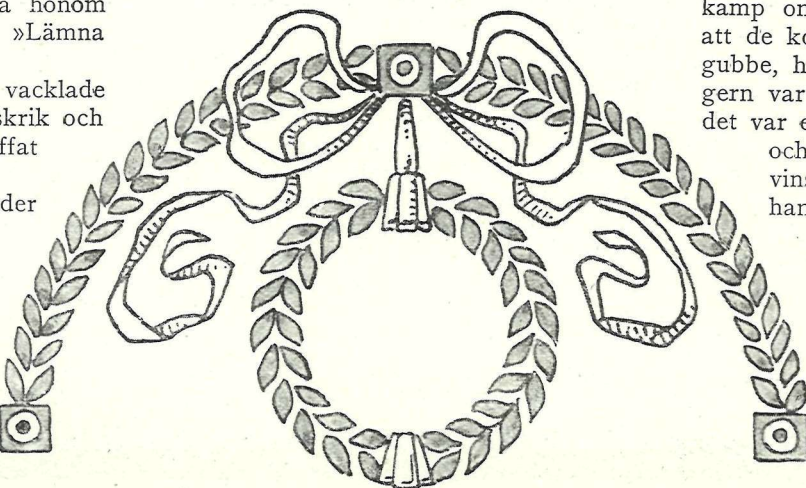
»Ja, kom.»

Rösten lät blid som sällan eller aldrig förr, och han sträckte handen efter henne.

Hon fattade den och de gingo tillsammans in i det inre rummet.

Men Johan stod kvar och vägde nyckeln i sin öppna hand. Det hade stått en hård kamp om detta lilla ting. Och han kände att de korta minuter, som gjort hans far till gubbe, hade gjort honom själf till man. Segern var hans. Men han visste fullt väl att det var en annan, som vunnit den åt honom, och att den förlorande också gjort en vinst, som nog var mera värd än det han förlorat.

Och han tog upp moderns nedblodade näsduk, som hon tappat på golvet, betraktade den och kysste den.

Kycklingen

af

Jane Gernandt-Claine

NÄR DEN bastanta gamla sköterskan Euterpe, som strålade i turbanliknande håruppsättning och hade hängt upp alla sina smycken i rad öfver bröstet, pålsat af lilla Kalliope i afklädningsrummet och ledde henne nedför de breda marmortrapporna i Villa Papadachi, blef det alldeles tyst i gruppen af alla de små pager, prästkragar, japanskor och bagare, som stodo nere i hallen den kvällen och väntade att den efterlängtade kostymbalen för barn skulle börja på allvar, under det att en och annan bland de vuxna, hvilka kommit som åskådare, undrade hvem som fått den ingifvelsen att klä ut en liten femårsunge till balettdansös.

Den hederliga Euterpe, hvilken annars inte var ängslig af sig, tycktes känna, att någonting var på tok med lilla Kalliope, och ställde sig att släta på flickans lockiga hår, där tre högröda tygrosor hade all möda att hålla sig kvar. Själff stod den lilla dansösen bara och tittade på hur de andra voro klädda, och när hennes mor kom ned från öfre våningen, fingo de vuxna reda på att det var svägerskan, som haft det infallet att kostymera barnet som »ballerina». Hvad skulle man väl hitta på? Nu spelades det upp till en pas de quatre, och balettdansösen var bland de allra första, som lyckliggjordes med en kavaljer. Hela hennes ansikte tindrade af fönojelse, men den unga modern såg icke glad ut; det var icke ofta Korfus sällskapskretsar fingo se fru Logothesi glad.

Dock hade hon sällan varit så till sin fördel som den aftonen. Under det genombrutna svarta spetslifvet lyste hudens pärlemorvit het mer bländande än någonsin, men skuggorna kring de skinande, gråa ögonen hade något ödesdigert i sitt dunkla djup, och när hon stod och såg sitt barn dansa förbi bland de andra barnen, gick ett sting af själföföbräelse genom hennes hjärta. Icke var det så man borde styra ut en liten flicka. Det uringade himmelsblå sidelifvet stramade ikring den runda barnakroppen, och tyllkjolarna togo sig löjligt korta ut öfver ett par alltför långa ben i skära silkesstrumpor, som hennes svägerska roat sig med att sy om åt den lilla och som skulle föreställa trikaer. Strumporna kunde nog vara bra, men benen verkade komiska genom sin längd och det sätt hvarpå tösen satte de små fötterna i golfvet — med en målmedvetenhet, som gjorde hvarje steg till en yttring af lifslust, lika tydlig, som om flickebarnet sagt: »Här kommer

jag, Kalliope. Det är mitt kall att vara till, och allt som är tillvaro är muntert. Så liten jag är, dansar jag både pas de quatre och boston och bryr mig inte mer om hvem jag dansar med än aldrig det, bara jag får hvirfla rundt och utstråla kraft och pressa tåspetsarna mot marken.»

Många betraktade balettdansösen med ett leende i ögonvrån, och fru Logothesi log också en smula: Hvilket mysterium är icke ett barn... Om allt gått efter uträkning, skulle Kalliope icke funnits till... Hennes mor hade aldrig älskat hennes far ens i den oändligt korta tidrymden af ett par sekunder, och fadern hade icke hälsat den lillas ankomst till världen med entusiasm, tvärtom. Några syskon skulle hon aldrig få, och det fanns icke en gäst på balen, som icke visste att Aspasia Logothesi kände sig lyckligast, när hennes man vistades vid deputerade-kammaren i Athén som nu i vinter. Våldsamheten i hans karaktär tog sig ofta de beklagligaste uttryck, och listan på hans oförrätter emot henne var lika lång som välbekant i deras umgängeskrets.

Att hon var så vacker minskade icke den sympati hon väckte, och då den rike kapten Dixon, som för icke länge sedan anländt till Korfu med sin jakt, kom fram och bugade sig för Kalliopes mor, fanns det ingen, som missunnade den unga kvinnan att ta emot ett par minuters hyllning från en beundrare. De flesta hade mycket väl reda på att han gjorde upprepade besök vid ön för hennes skull, och när han ledde henne bort till en stol i fönstersmygen vid pianot och slog sig ned midt emot henne, lät man honom sitta i fred.

Den kvällen såg det för öfrigt icke ut som om han skulle låtit störa sig af hvad det vara månne, ty där han satt, vände han ryggen åt husets öfriga gäster, hvilka kunde roa sig med att beundra den sneda lutningen af hans axlar och bristen på hvarje spår till hållning i hans sätt att föra sin långa gestalt. Ljuset från en liten venetiansk lampa föll glimtvis öfver hans upplyfta ansikte, hvars drag gifvit honom rykte om att vara i besittning af en fulhet, som stundom utöfvade en nästan demonisk lockelse på kvinnorna. Fru Logothesi panna lyste af blekhet, där hon satt och såg ned på sin solfjäder, och hans ögon hvilade oafvänt på hennes smärta företeelse. »Allt är klart nu, Aspasia,» var det första han sade,

och han hviskade det sakta och mycket lugnt på italienska.

»Marco,» mumlade hon bara och höjde sin tunga blick emot hans.

Öfver hans läppar gick en darrning. Han var icke värtalig och han visste det, men det var ett af de ögonblick, då hvarje ord från en man kan bli ödesdigert för kvinnan, och den maktkänsla detta medvetande skänkte honom, gaf hans röst en underton af berusning, när han lutade sig fram emot henne: »Klockan half elfva i kväll lyfter 'Argo' ankar och far härifrån, Aspasia, och då är jag inte ensam, du står vid min sida.»

»Marco,» hviskade hon på nytt, »du vet... jag kan inte...»

»Och hvarför, hvad hindrar dig? Du är ensam.»

Hon yttrade intet, hon sträckte bara fram sin solfjäder och pekade på den lilla balettdansösen, som valsade förbi, och han höjde litet på ögonbrynen: »Ja, valet står dig fritt, henne eller mig.»

»Tyst, ack tyst —»

»Hvarför skulle jag tiga? Du ryser, när du talar om ditt äktenskap. Tänk på alla de gånger du velat rymma, tänk på hur —»

Aterigen lyfte hon ögonen emot honom och slöt dem i samma sekund, hon visste hvad han menade... När hon var nygift, hände det henne en vacker dag att hon gick ut i brygg-huset och lade en snara om sin hals, och sedan de skurit ner henne och funnit att hon ännu var vid lif, låg hon till sängs närmare en hel vinter. Ett par månader därefter hade hennes dotter sett dagens ljus; det var midt i karnavalen för fem år sedan, men Mark Dixon tyckte inte om att hon dröjde vid dessa minnen eller talade mycket om sin lilla »ballerina». Ett ögonblick betraktade hon honom under tystnad; därpå mumlade hon: »Och Kalliope? Hvad skall det bli af henne, om jag reser med dig?»

Liksom nyss rörde han litet på ögonbrynen: »För den närmaste tiden har hon din svägerska, sedan få vi se... Aspasia, du vet hvad vi kommit öfverens om. Klockan tio ligger roddbåten och väntar på dig utanför din port så godt som — vid den lilla tillläggsplatsen nere vid badhuset — och när den lilla gått till sängs, så kommer du.»

»Om jag kan... Mitt hjärta blöder...»

»Det skulle det inte göra,» sade han lika lågmäldt som hon talat, »ditt beslut skulle

vara starkare än allt annat, om du älskade mig.»

Deras ögon möttes länge, och i det hon hviskade hans namn på det språk de alltid talade med hvarandra, fick hennes röst, så olik andra grekiska kvinnors, något af den mjuka innerligheten i en omfamning.

Dansmusiken hade tystnat för ett par minuter sedan, och när ridån gått upp för en Kasperteater i andra ändan af rummet, kastade en och annan undrande blickar bortemot fönstersmygen. Utan att byta ett ord med någon af de öfriga gästerna, vände kapten Dixon ryggen till sällskapet, men då fru Logothi lät säga till om sin vagn, dansade lilla Kalliope ännu boston inne i salen med de högröda rosorna vaggande af och an i sitt hår.

I skenet från de bägge ljus, som brunno framför det stora spegelskåpet i hennes sängkammare, stod fru Aspasia och stirrade in i sitt eget ansikte. — — — Rymma — — stå på »Argos» däck och lämna ön inom en timma, i sällskapsdräkt, utan så mycket som en hvardagsklädning, linne eller... Genom hennes lemmar for en skälkning... Hur var det möjligt att förlora tiden med något så meningslöst i detta nu? Den smula linne hon ville ta med sig låg i en låda, hon behöfde bara stoppa det i sin resväska liksom två, tre blusar, smyckena, ett minnesalbum och en bundt bref... Allt detta hade hon samlat ihop och lagt på hög i middags för att vara beredd att följa den älskade, som väl en gång i framtiden, när allt hunnit ordnas, skulle bli hennes man. Kallade han sig icke redan hennes make, handlade han icke som en make... så förutseende...? I förra veckan, när hon var ombord på »Argo», hade han fört henne ned i hytten, deras hytt, och visat att den läckraste utstyrelsen en kvinna kunde drömma om låg och väntade på henne och legat där, sedan han var i London och gick och tänkte på bruden, sin åtrås och sitt hjärtas brud, som väl också tänkt på honom, fast hon icke älskade som hon borde göra, så alltutplånande, så oeftergifligt, så blindt.

Ögonblicken voro räknade och fingrarna skälfdes af brådska, när hon lade brefbundten, två, tre böcker, ett porträtt af Kalliope, juvelerna och sin vackraste kamkofta ned i resväskan, som icke var mer skrymmande än att hon kunde gömma den under sin aftonkappa. Ännu hade hon bara tunna svarta siden-skor på sina fötter, och det slog henne att hon väl borde söka reda på ett par kängor också, hon ägde ett par alldeles nya, som —

I det hon gick bort till skåpet, lät hon båda händerna sjunka och lyddes inåt barnkammaren. Den lilla var tydligen allt annat än lättskött den kvällen, och fast hon förbjudit det, hon visste icke hur ofta, höjde Euterpe rösten på Korfukvinnornas gälla sätt, medan hon själf stod där och tänkte på att packa i stället för att fylla ögon och hjärta med anblicken af barnet nu... nu...

»Men hvad är det, hvad är det?» sporde hon, i det hon öppnade dörren och fick se sin lilla flicka stå borta vid sängen med de skära trikåerna på sina små tjocka ben och

två breda guldarmband högt uppe på öfverarmen, nära axeln. De alltför korta tyllkjolarna lågo utbredda öfver ryggen till en stol, som Euterpe ställt på andra sidan om bädden. Det var med knapp nöd hon fått kjoltrasorna af flickan, som bara ville ha fatt på sin boll och leka cirkus, eftersom hon såg ut som en sådan där clown, di kallar —

»Kalliope, nu skall du gå och lägga dig,» mumlade den unga kvinnan och drog en nattskjorta öfver den lilla. Hvarför krånglar du med Euterpe, säg, hvarför vill du inte vara snäll?»

»Jag är snäll,» bedyrade barnet, »men hon retas med mig och hon gömde min boll.»

»Titta på den där tuppsycklingen!» skratade den gamla, men kycklingen slet sig lös ifrån sin mor och rusade bort till skoterskan med ögonen lysande af stridslustnad, något som Euterpe tog mycket lugnt, ty hon lyfte upp flickebarnet och bar henne bort till sän-

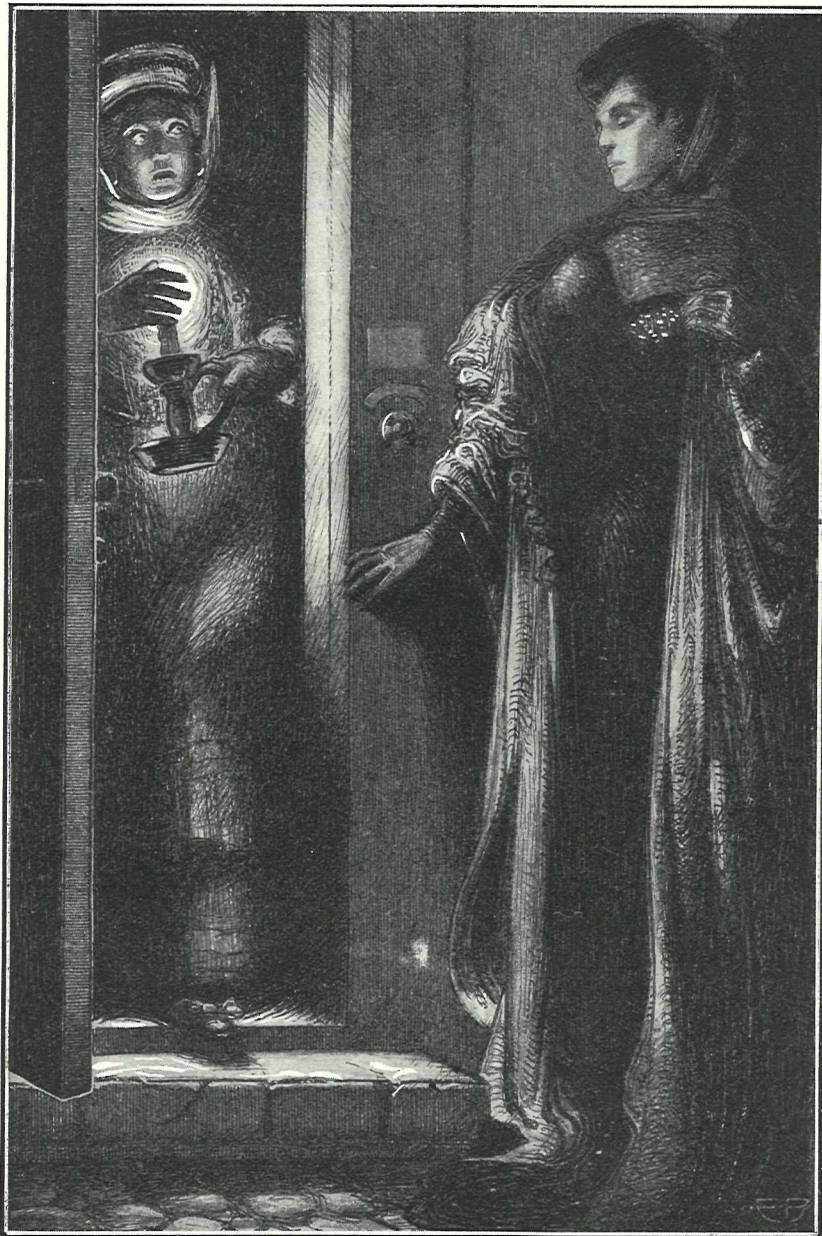
»Har man någonsin hört på maken,» ropade den gamla. »Där ser frun hvad jag har att dras med hvar stund på dagen. I mitt ställe skulle frun inte stå ut med att ha den ungen i hälarne på sig två timmar å rad.»

Fru Aspasia låg på knä vid sängen med kinden mot den lillas axel och armarna öfver hennes hjässa, men Kalliope försökte lyfta upp hufvudet för att riktigt kunna se på sin mor: »Skulle du inte det?» undrade hon. »Men, mamma, hvarför värpte du mig då?»

Aterigen lät Euterpe höra sitt gälla skratt, som tystnade i detsamma hon kastade en blick på sin matmor, ty den unga frun öfverhöljde barnet med kyssar, medan tårarna strömmade under hennes halfslutna ögonlock. Det var icke alltid så lätt att förstå sig på henne, och hennes egen dotter såg förvånad ut; en förnuftig människa skulle väl inte burit sig åt på det viset, hon pressade flickungen till sitt hjärta, som om hon velat kräfva henne, och tryckte sina läppar mot den lillas händer, hals och hår. Detta räckte nära fem minuter, och när hon gick in till sig, visste hon inte riktigt till sig. Själva Euterpe hade fått en omfamning i förbifarten, och då den gamla frågade, om hennes matmor ville ha varmt tvättvatten den kvällen, fick hon intet svar. Fru Aspasia stod bara och stirrade rätt ut framför sig, och ljusen höllo på att brinna ned i stakarna, när hon kastade aftonkappan öfver sina axlar och smög sig ut i förstugan och lyfte den tunga järnslån från ytterdörren och skälfdes till vid att stå ute på trappan och känna de kalla vindarna från Joniska hafvet stryka öfver sitt ansikte, men där fick hon icke stanna, hon måste gå vidare. Det var en klar och vacker natt. I den långa, raka månstrimman lyste vattnet som silfverfjäll, och ett stycke öfver strimman sutto två gula ljus och blänkte i luften. Under de ljusen låg »Argos» däck, och på det däckets vandrade någon, som icke kunde ana hvad hon varit nära att offra för hans skull...

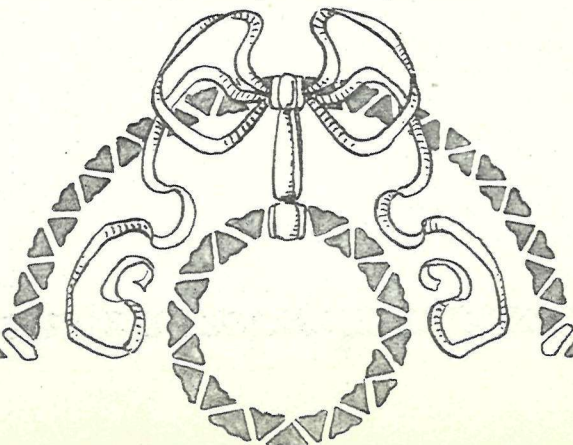
Ännu hade hon icke offrat något, men minuterna runno ifrån henne och hon sprang öfver gatan, genom ett öfverbyggdt port-hvalf, förbi badhuset och ned emot tilläggsplatsen, där två män skymtade i en båt. Den som satt närmast reste sig upp och sträckte handen emot henne, när hon gick ned för trappan, men hon satte icke foten öfver relingen, hon stod bara och såg på honom. »Jag kan inte», sade hon. »Hälsa kaptenen och säg det, jag kan inte. Det var bara det jag ville låta honom vetä. Jag är förhindrad, jag —»

Orden skulle icke gå öfver hennes läppar, men då hon vände om och gick tillbaka den väg hon kommit och ringde på porten, som Euterpe kom och öppnade i måttlös förvåning öfver denna nattliga utflykt, mumlade hon bara ett och detsamma för sig själf: »Jag kunde inte, jag kunde inte... Därinne har jag Kalliope, mitt barn...»

gen och stoppade henne under lakan och täcke: »Se så där, ja. Nu ligger hon här som en slagen hjälte, så går det alltid när ägget vill lära hönan värpa.»

»Jag är intet ägg och du har inte värpt mig,» utbrast Kalliope. »Det har mamma gjort, och du kan gå din väg; sådana som du förstå sig inte på att värpa barn.»

Värdshuset
Toggenburg
Berättelse
af
Gustaf af Geijerstam

BESYNNERLIGARE värdshus, och småandra, om man skulle gå en vårafton. Ty Toggenburg. Det ligger i midten omkring kommer vansett det förr på någon när, sträcka sig de växla med åker och äng. bruna älfven.

Ingen människa trodde, att det kunde vara något att vinna med att lägga ett värdshus så långt ute på landet, och löjet blef allmänt, när det blef bekant, att den lilla bondkrogen skulle heta Toggenburg. Att taga namnet från en ballad af Schiller och sätta det på en värdshusskylt — kunde man tänka sig något mera absurdt? Namnet Toggenburg vinkade emellertid i stora bokstäfver öfver verandan, som var öfvervuxen med vildvin. Toggenburg stod att läsa öfver ingången i festligt målade glasbitar, bakom hvilka brunno ljus, och på vägvisaren nedanför backen lästes efter den pekande handen i röda bokstäfver: »Till Toggenburg».

Det var, som om namnet Toggenburg varit menadt att sprida glans öfver den enkla lokalen med dess bierbord och trästolar, den hvitmålade disken och de brokiga sejderna på dess hyllor. Men Toggenburg är icke längre namnet på den hjälte, öfver hvilkens öde våra mormödrars mormödrar fällde tårar. Toggenburg är en glädjens plats, dit människor gå för att muntra upp sig och göra sig en glad afton. Hur namnet egentligen kommit till, därpå tänker egentligen ingen längre. Män och kvinnor, hvilka kanske aldrig hört talas om balladens bleke hjälte, veta blott, att Toggenburg är namnet på ett värdshus, där biersejdeln tömmer under sång och musik. Namnet Toggenburg liksom värdshuset har länge sedan ingått i det allmänna medvetandet.

När stämningen stiger, alla lokalens gäster blifvit högröstadade och tobaksröken vältrar i moln genom rummet, då reser sig värden från soffhörnet framför disken och går fram till pianot. Munnen ler under de tjocka mustascherna, och ögonen plira vänligt och förstående ut öfver den högljudda församlingen, hvilken ögonblickligen tystnar. Värden känner sympati för dem, hvilka önska afbryta lifvets besvärligheter med

ett muntert rus och älska karna luft. Rund och själfpublik, sjunker han ned på åt auditoriet. Den som hör rycker till af belåtenhet. Mandet hörs redan på den säker-sina begynnelseaccord.

Därpå börjar han sjunga.

visa, en studentsång, full af kärlek och munterhet, något af den lustighet, som vi le åt, därför att den är gammalmodig och blifvit banal. Sentimental är den också. Men publiken senterar den. En susning af muntert välbehag fyller lokalen.

Och när refrängen kommer — en lång, utdragen refräng med bismak af varieté — då faller plötsligt en kvinnlig stämma in, klingande och gäll. Munterheten stiger. Ett kort dämpadt skratt hälsar denna kraftiga sopran, som kommer från disken. Det är sångarens hustru, som sekunderar sin man. Hon har rest sig från sin plats vid disken, och hon gör detta som en varietédiva. De små knubbiga händerna slå ut i luften eller pressas mot hennes bröst. Ögonen slå klatschar. Täm-ligen gammal och medfaren är hon. Men hon sjunger med verve. Hennes sopran blandar sig med den något hesa baritonen, öfver hvilken sångaren förfogar, till en skattretande duo. När den är slut, dånar bifallssorlet och biersejderna dunka mot borden.

Så går kväll efter kväll, dag efter dag. Detta egendomliga värdshus förtlefer, och det tycks bära sig mycket bra. Sångaren vid pianot och den glada frun vid disken ha icke blott gåfvan att draga till sig gäster och hålla dem vid humör. Det ser äfven ut, som om de ägde förmågan att hålla affärerna gående.

Kanhända är det den muntra frun vid disken, hvilken håller välståndet vid makt. Det syns, att hon har ögonen med sig och förstår bruka dem till annat än att kokettera med under sången. Sångaren är i detta hänseende en misstänkt person i allting, och det hviskas om, att han en gång varit student.

Så är också förhållandet. Värden, som sjunger vid pianot och dess- emellan tömmer sin sejdel, medan hustrun sitter vid disken, han är student. Eller — han var det en gång. Det var till och med en tid,

sången för att gifva tan-medveten, säker på sin stolen, vändande ryggen honom första gången, nen spelar ju förträffligt. het, hvarmed han slår an

Det ären gammalbacchus- visa, en studentsång, full af kärlek och munterhet, något af den lustighet, som vi le åt, därför att den är gammalmodig och blifvit banal. Sentimental är den också. Men publiken senterar den. En susning af muntert välbehag fyller lokalen.

Och när refrängen kommer — en lång, utdragen refräng med bismak af varieté — då faller plötsligt en kvinnlig stämma in, klingande och gäll. Munterheten stiger. Ett kort dämpadt skratt hälsar denna kraftiga sopran, som kommer från disken. Det är sångarens hustru, som sekunderar sin man. Hon har rest sig från sin plats vid disken, och hon gör detta som en varietédiva. De små knubbiga händerna slå ut i luften eller pressas mot hennes bröst. Ögonen slå klatschar. Täm-ligen gammal och medfaren är hon. Men hon sjunger med verve. Hennes sopran blandar sig med den något hesa baritonen, öfver hvilken sångaren förfogar, till en skattretande duo. När den är slut, dånar bifallssorlet och biersejderna dunka mot borden.

Så går kväll efter kväll, dag efter dag. Detta egendomliga värdshus förtlefer, och det tycks bära sig mycket bra. Sångaren vid pianot och den glada frun vid disken ha icke blott gåfvan att draga till sig gäster och hålla dem vid humör. Det ser äfven ut, som om de ägde förmågan att hålla affärerna gående.

Kanhända är det den muntra frun vid disken, hvilken håller välståndet vid makt. Det syns, att hon har ögonen med sig och förstår bruka dem till annat än att kokettera med under sången. Sångaren är i detta hänseende en misstänkt person i allting, och det hviskas om, att han en gång varit student.

Så är också förhållandet. Värden, som sjunger vid pianot och dess- emellan tömmer sin sejdel, medan hustrun sitter vid disken, han är student. Eller — han var det en gång. Det var till och med en tid,

då han kallades för en gammal student.

Med kärmössan på nacken trädde han en vårdag in i kamraternas krets. Den lilla universitetsstaden låg vid en flod. Stilla gled floden förbi trappgaflar, burspråk, murar och torn. Utanför staden böljade kullarna af samma landskap, hvilket nu breder sig nedanför verandan af värdshuset Toggenburg.

Universitetsstaden uppslukade den unge studenten, tog honom helt. Där liksom i så många andra af de små tyska universitetsstäderna, hvilka gjort Tyskland berömdt, sutto lärda och berömda män, hvilka förkofrade hvar och en sin vetenskap, gjorde vackra upptäckter och blefvo berömda. Där fanns också en ungdom, och de flesta af denna ungdom voro främmande för vetenskapen och hade helt andra behof. De sökte glädjen, medan de voro unga, och brödstycke, hvilket skulle hjälpa dem att sätta bo och möta ålderns dagar.

Bland dem var ingen mera skapad för glädjen än vår vän sångaren vid disken, och för glädjen, hvilken han sökte, glömde han, att den dag skulle komma, då han behöfde sitt arbete, hvilket gaf bröd. Det är ingen ovanlig historia, jag berättar. Det passerar ofta nog, och den gömmer på botten mycken smärta. Alla hafva vi mött den i lefvande lifvet. Flyr minnet tillbaka till våra studentdagar möta vi gärna den älskvarde slarfvén, som skänkte glädje åt alla, men aldrig förstod att taga vara på sitt, och därför stod där en dag, när generationer af unga dragit honom förbi, ensam och glömd, fattig och skuldsatt. Den historien var också värdens på Toggenburg. Endast slutet blef en smula skildt från det vanliga.

Sångare var han redan då, och omtyckt blef han för sin sång och för den glädje han skänkte. Det lyste som sol omkring honom. Kvinnorna skänkte honom kärlek och männen vänskap. Men med åren, som gingo, försvunno de gamla vännerna, och de nya, som kommo, förmådde icke ersätta dem, hvilka gått. Han var en gammal student, och tiden, som han förslösat, kunde ingen gifva honom tillbaka. I Sverige skulle vi kallat honom för juvenal och vid hans åsyn hört Gluntarnas melodier gnola inom oss.

Den kvinnokärlek han kände till, var emellertid egentligen den, hvilken hänger samman med det muntra ungdomslifvet, och därför visste han heller icke mycket om kärleken. Men när hans resurser voro slut, då fanns en kvinna till hands, hvilken räddade honom. Kamraterna ansågo, att hon förstörde honom. Men det var oriktigt. Hon räddade honom faktiskt. Länge sedan hade han förlorat kraften att rädda sig själf.

När han då stod där i det mest kritiska läget i hela sitt lif, då gick han till Hedvig. Ty Hedvig var kullnerin på studentkneipen, Hedvig var hans kullnerin, och alla respekterade henne som sådan. För henne bekände han, att nu var allting förbi, inte ett vittne hade han mer och ingen kunde han skaffa. Därpå bad han henne fylla sejdeln.

Hedvig satt vid hans bord, och utom de båda fanns ingen i källarsalen. Det var tidigt på dagen och gästerna hade ännu ej kommit.

Hedvig serverade honom den gången icke, utan sade i stället: »Hvad ska det bli af dig?» Han svarade som han vant sig: »Det får gå som det kan.» Men då svarade flickan: »Jag kan inte se dig gå och sudda ner dig.»

Det kan nog hända, att Hedvig innan dessa ord voro uttalade, icke känt djupare för

honom än för många andra, hvilka kysst henne och gått. Men när orden voro uttalade, gifvo de henne den sällsamma makt, som kärleken ger. Hon höll mannen fast och släppte honom icke. Därför talade hon vidare om deras framtid. Enkelt och naturligt framställde hon saken, som den var. Hon förstod ingenting annat än sitt yrke. Och hvad kunde egentligen han? Fanns det något, han förstod sig på, utom på värdshuslifvet? Hvad var då naturligare än att han stannade inom sin sfär och blef vörd, där han förut suttit som gäst?

Naturligtvis skulle de flytta långt bort, där ingen kände dem och där börja sitt nya lif.

Och han, som förut sett allting mörkt, han märkte plötsligt, att det ljusnade kring honom. Han slog till, gifte sig och drog bort ifrån universitetsstaden. Den gamle studenten hade gift sig med den sista kullnerin, som han kysst.

Så fann han platsen, där han nu sitter som värdshusvärd, och med ett slags galgenhumor kallade han värdshuset Toggenburg. Där slog han sig ned med sitt gamla öl och sin lycka, och hvar kväll satt studenten vid pianot och sjöng sina glada visor, medan Hedvig sekunderade honom ifrån disken.

Det föreföll honom till sist, som hade egentligen aldrig någon förändring inträdt. Här satt han som förr och sjöng, medan hela krogen fylldes af skrattsalvor och bifallsrop. Vid disken satt Hedvig och stämde in i hans visor, när refrängen kom. Det hade hon ju brukat, också när han sjöng för studenterna. Så förgick kvällen efter kväll, natt efter natt. Hela skillnaden var den, att auditoriet var ett annat, Hedvig hans hustru och att hvar sejdel, som tömdes ej längre gjorde honom fattig. Men allt detta var bara bagateller. I hufvudsaken var allt, som det varit. Lifvet var och förblef en dröm, ett rus, en enda glädje.

När jag kom att besöka Toggenburg, hade den drömmen fortskridit så långt, att det var den gamle studentens döttrar, hvilka gingo mellan borden och bytte om gästernas ölsejdlar. Drömmen hade alltså fått sin tillsats af realitet, och hvad som fanns kvar hos den nuvarande värdshusvärdens af gammal student var icke godt att säga.

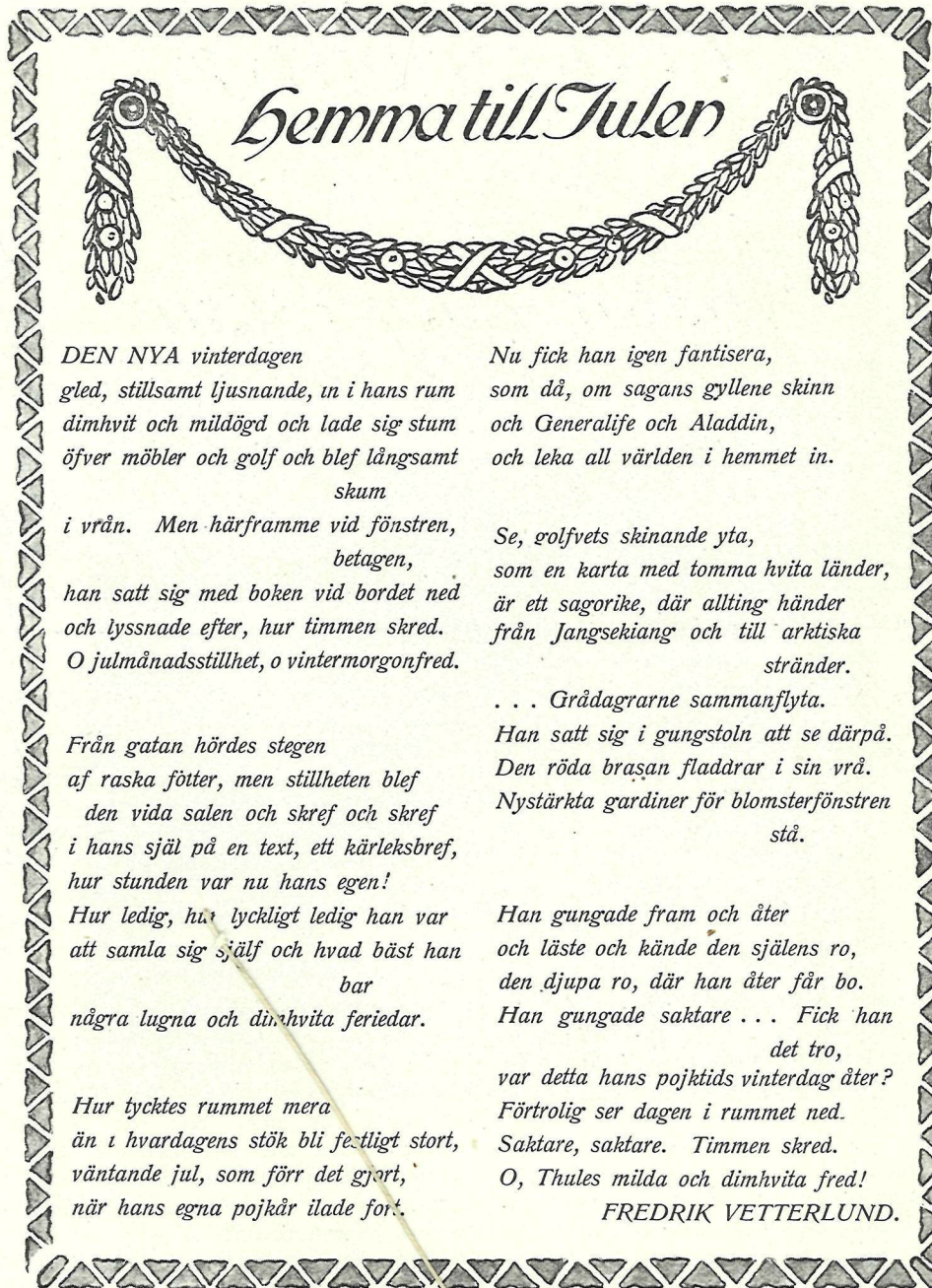
Bland döttrarna var det emellertid en, som sjöng. Hon uppträdde aldrig för gästerna. Hon tog lektioner för en berömd sånglärare och drömde om en framtid.

När ett par förnämligare gäster en stilla förmiddag hvilade ut på värdshuset, då kunde det hända, att hon sjöng för dem. En mild och stark mezzosopran, uttrycksfull och ren, klingade då genom rummet. Fadern ackompanjerade.

Med en viss högtidlig tystnad åhörde gästerna sången. Med blyg stolthet mottog fadern det uppriktiga bifall, som följde på dotterns sång.

Man kunde se, att den dottern skyddade föräldrarna som sitt dyraste gull. Från sin vrå skulle de en gång följa hennes triumftåg genom världen. Ut ur det besynnerliga virrvarr, som utgjorde den gamle studentens lif, skymtade något, hvilket såg ut som en mening.

Vackrare finns intet än den skygga tillbedjan, med hvilken en fader väntar på sitt barns framtid, som tillika är hans.

DEN NYA vinterdagen

*gled, stillsamt ljusnande, in i hans rum
dimhvit och mildögd och lade sig stum
öfver möbler och golf och blef långsamt
skum*

*i vrån. Men härframme vid fönstren,
betagen,*

*han satt sig med boken vid bordet ned
och lyssnade efter, hur timmen skred.
O julmånadsstillhet, o vintermorgonfred.*

Från gatan hördes stegen

*af raska fötter, men stillheten blef
den vida salen och skref och skref
i hans själ på en text, ett kärleksbref,
hur stunden var nu hans egen!*

*Hur ledig, hur lyckligt ledig han var
att samla sig själf och hvad bäst han
bar*

några lugna och dimhvita feriedagar.

Hur tycktes rummet mera

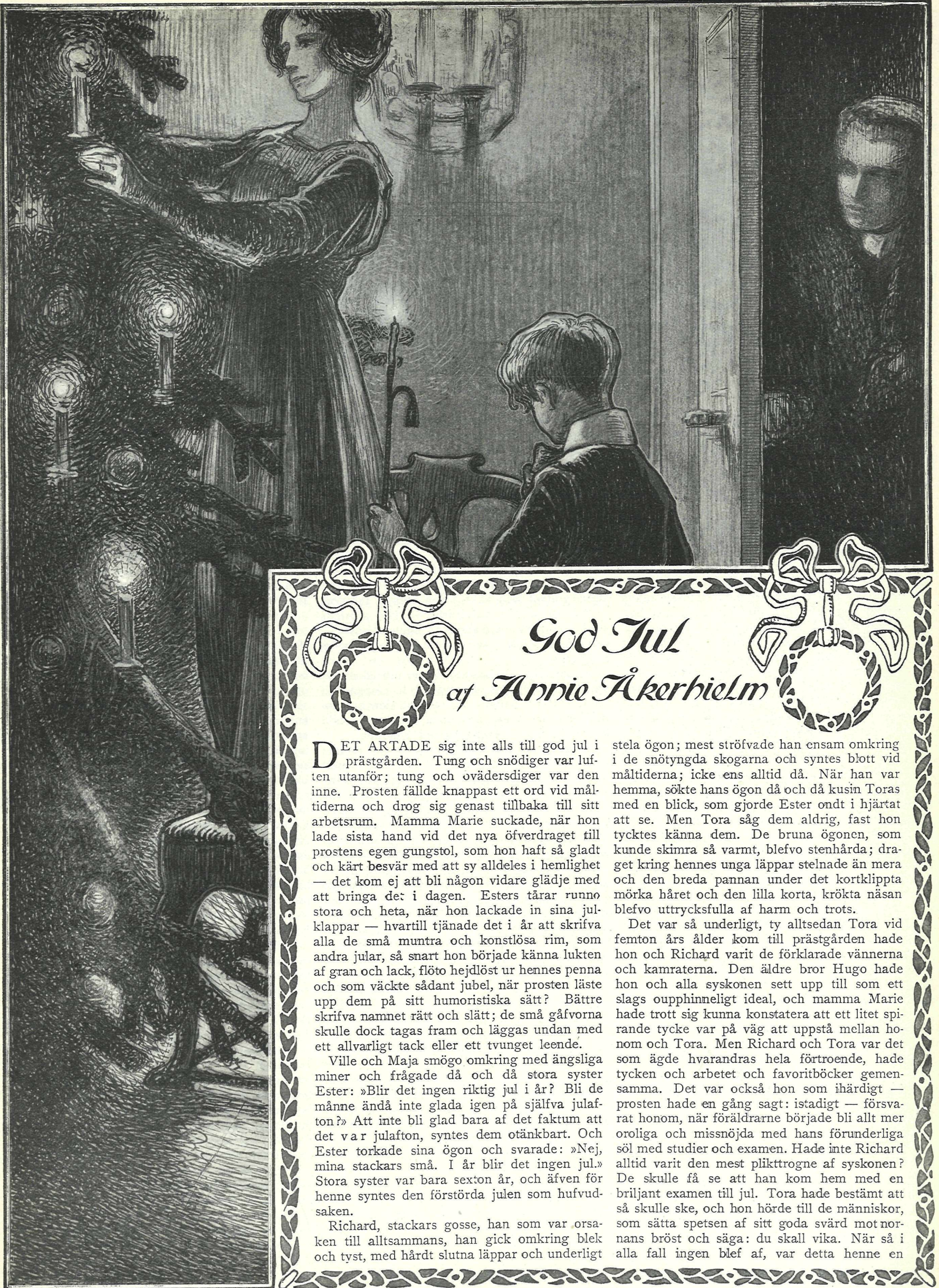
*än i hvardagens stök bli festligt stort,
väntande jul, som förr det gjort,
när hans egna pojkar ilade fort.*

*Nu fick han igen fantisera,
som då, om sagans gyllene skinn
och Generalife och Aladdin,
och leka all världen i hemmet in.*

*Se, golfvets skinande yta,
som en karta med tomma hvita länder,
är ett sagorike, där allting händer
från Jangsekiang och till arktiska
stränder.*

*. . . Grådagrarne sammanflyta.
Han satt sig i gungstoln att se därpå.
Den röda brasån fladdrar i sin vrå.
Nystärkta gardiner för blomsterfönstren
stå.*

*Han gungade fram och åter
och läste och kände den själens ro,
den djupa ro, där han åter får bo.
Han gungade saktare . . . Fick han
det tro,
var detta hans pojktids vinterdag åter?
Förtrolig ser dagen i rummet ned.
Saktare, saktare. Timmen skred.
O, Thules milda och dimhvita fred!
FREDRIK VETTERLUND.*

God Jul
af *Annie Åkerhielm*

DET ARTADE sig inte alls till god jul i prästgården. Tung och snödiger var luften utanför; tung och ovädersdiger var den inne. Prosten fällde knappast ett ord vid måltiderna och drog sig genast tillbaka till sitt arbetsrum. Mamma Marie suckade, när hon lade sista hand vid det nya öfverdraget till prostens egen gungstol, som hon haft så glad och kärt besvär med att sy aldeles i hemlighet — det kom ej att bli någon vidare glädje med att bringa det i dagen. Esters tårar runno stora och heta, när hon lackade in sina julklappar — hvartill tjänade det i år att skriva alla de små muntra och konstlösa rim, som andra jular, så snart hon började känna lukten af gran och lack, flöto hejdlöst ur hennes penna och som väckte sådant jubel, när prosten läste upp dem på sitt humoristiska sätt? Bättre skriva namnet rätt och slätt; de små gåfvorna skulle dock tagas fram och läggas undan med ett allvarligt tack eller ett tvunget leende.

Ville och Maja smögo omkring med ängsliga miner och frågade då och då stora syster Ester: »Blir det ingen riktig jul i år? Bli de männe ändå inte glada igen på själfva julafton?» Att inte bli glad bara af det faktum att det var julafton, syntes dem otänkbart. Och Ester torkade sina ögon och svarade: »Nej, mina stackars små. I år blir det ingen jul.» Stora syster var bara sexton år, och äfven för henne syntes den förstörda julen som hufvudsaken.

Richard, stackars gosse, han som var orsaken till alltsammans, han gick omkring blek och tyst, med hårdt slutna läppar och underligt

stela ögon; mest ströfvade han ensam omkring i de snötyngda skogarna och syntes blott vid måltiderna; icke ens alltid då. När han var hemma, sökte hans ögon då och då kusin Toras med en blick, som gjorde Ester ondt i hjärtat att se. Men Tora såg dem aldrig, fast hon tycktes känna dem. De bruna ögonen, som kunde skimra så varmt, blefvo stenhårda; draget kring hennes unga läppar stelnade än mera och den breda pannan under det kortklippta mörka håret och den lilla korta, krökta näsan blefvo uttrycksfulla af harm och trots.

Det var så underligt, ty alltsedan Tora vid femton års ålder kom till prästgården hade hon och Richard varit de förklarade vännerna och kamraterna. Den äldre bror Hugo hade hon och alla syskonen sett upp till som ett slags oupphimmeligt ideal, och mamma Marie hade trott sig kunna konstatera att ett litet spirande tycke var på väg att uppstå mellan honom och Tora. Men Richard och Tora var det som ägde hvarandras hela förtroende, hade tycken och arbetet och favoritböcker gemensamma. Det var också hon som ihärdigt — prosten hade en gång sagt: istadigt — försvarat honom, när föräldrarne började bli allt mer oroliga och missnöjda med hans förunderliga söl med studier och examen. Hade inte Richard alltid varit den mest plikttrogne af syskonen? De skulle få se att han kom hem med en briljant examen till jul. Tora hade bestämt att så skulle ske, och hon hörde till de människor, som sätta spetsen af sitt goda svärd mot normans bröst och säga: du skall vika. När så i alla fall ingen blef af, var detta henne en

bitter misstråkning; och när han så kom och berättade, att han aldrig skulle taga denna examen, därför att han icke längre hade den tro, som erfordrades för att bli präst, att han kämpat med sig själf och kompromissat och dröjt och dröjt, till dess omöjligheten stod klar för honom att hans studier voro bortkastade och han nu stod där med tomma händer, utan andra framtidsplaner än några mycket sväfvande om att bli något slags litteratör — då var det icke Tora, som ställde sig mellan honom och den faderliga vredens åskor. Med en af de våldsamma reaktioner, som voro henne egna, kastade hon

Richard helt och hållet öfver bord. Ingen hade så hårda och hjärtlösa ord om honom som hon, ingen var så konsekvent och obehagligt kylig.

För öfrigt var Tora vid ett förskräckligt humör. Hon fråste till om den enklaste saken, sade Ester.

Egentligen var det bara Ester och mormor, som voro snälla mot Richard. Mamma ville nog, men det var som om hon inte kunde försvara det för sitt samvete; hon såg ju alltid allt med pappas ögon. Men Ester var en praktisk flicka och tyckte att med Richard redde det sig nog; blef han inte präst, så blef han väl något annat, som kunde vara ungefär lika bra. Mormor var så gammal; hon satt mest stilla i sin stol och stickade, och hade börjat tycka att det kunde göra just detsamma, om det gick så eller så här i världen. Därför var hennes »godnatt, min gosse» till Richard lika mildt som till de andra, och Richard kysste med verklig passion hennes lilla magra hand, som var mest bara skinn och ben och blå ådror.

Nu var det verkligen julafton, och bedröflig var den. Det var så mulet, att skymning rådde hela dagen, och riktigt snöfall kunde det ej heller bli; blott en och annan flinga sjönk långsamt ned på det hvita täcket. Middagen var förskräcklig. Nu sutto de alla i förmaket — och nu skulle det börja. Ja, nu skulle det börja.

Tystnad rådde.

»Nu har det börjat snöa riktigt,» sade Ester, som tittat ut bakom rullgardinen; det lät som berättade hon en god nyhet. Det var befriande att någonting kunde hända, bryta ut och inte bara hänga olycksbådande öfver ens hufvud.

»Jaså,» sade mamma med en liten suck.

»Jag hör bjällror,» sade Ester om en stund, »tänk om någon kommer!»

»Kära barn, hvem skulle komma på julafton,» sade prostens.

»Nej, nu höras de inte längre,» medgaf Ester nedslagen. Tänk ändå, om det hade kommit någon!

»Ja, mina barn, vi skola väl tänka på att tända julgranen,» sade prostens med grafröst.

Ester reste sig dröjande och såg sig om. Det hade alltid varit en munter kappstrid mellan alla syskonen, hvem som skulle hinna tända de flesta ljusen. Men Richard, som annars brukat tända toppljusen, rörde sig icke; Tora ej heller.

»Kom, Wille och Maja,» sade Ester med en röst, som hon försökte göra munter, och småsyskonen närmade sig med någonting försagd i min och gång, mycket olik den vanliga öronbedöfvande stormlöpningen. Men Ester

började tända, och de följde efter; stjärna efter stjärna flammade upp, och Ester hämtade en stol för att tända toppljusen, som hon annars ej kunde nå.

Då öppnades dörren till förstugan, och en snöhöjd man stod på tröskeln och ropade med den muntraste röst:

»God jul här hemma allihop!»

Ett enda ögonblick af öfverraskningens tystnad. —

»Hugo» — och mamma flög med utbredda armar som ett litet bevingadt klot öfver det stora golvet och rakt i den snöiga famnen.

»Nå, så har jag väl aldrig —» ljud prostens starka stämma skakande af sinnesrörelse — och nästa sekund såg äfven han ut som en snögubbe.

»Hugo! Hugo!» kommo Esters jubelskri, medan hon skiftesvis dansade och klappade i händerna och hängde sig fast vid den nykomnes ena armbåge, det enda af honom hon kunde få tag i för pappa och mamma.

»Hugo! Är det verkligen Hugo?» ropade småsyskonen, och så blef Wille svängd rundt och Maja svängd högt upp i luften och kysst, och de förstodo att så var. Och Richard var med i den välkomnande gruppen, och ingen kunde se, att han var den förskjutna i familjen. Men äntligen gjorde Hugo sig lös och skyndade fram till de två, som stannat borta vid bordet: mormor och Tora. Och Hugo blef välsignad med mormors darrande händer på sitt hufvud, medan Tora stod bredvid med handen omedvetet tryckt mot hjärtat, och andades hastigt och kort. Och Hugo tog båda hennes händer och såg in i hennes ögon — »Tora!» sade han blott, och så kysste han händerna alldeles som han gjort med mormors.

Men det hela var blott ett ögonblick; alla de andra voro omkring honom och hvar och en ville rå om honom och hålla handen på hans arm och säga någonting till honom. Och han stod högre och energisk och liffull och öfverlycklig midt ibland dem, och allt som han pratade och berättade och skämtade och skrattade, fingo de blonda mustascherna i det solbrända ansiktet en hastig vridning med högra handen, som gaf dem ett allt djärfvare och mera segervisst sving.

»Och inte ett ord skrifer du om att komma hem!»

»Nej, vet mamma, det slog ned på mig som en blix för fjorton dagar sedan där nere i Baku, att jag kunde hinna hem jämnt till julafton och öfverraska —»

»Och så skref du bara att inte skicka julklappsådan förrän senare!» En sådan —»

»Och när jag så lät slädan hålla och gick genom skogen och just såg hur julgranen tändes — då var det som om det varit hundra

år se'n i stället för fem, och på samma gång som om det varit i går —»

»Men toppljusen!» ropade Ester. »De blefvo aldrig tända!»

Han slog armen om henne och tryckte ännu en kyss på den rosiga kinden: »Det var det allra bästa, du lilla — du stora! — att du gömde toppljusen till mig!»

Och tända blefvo de.

Hvad skall mera sägas om denna underbara julafton? Att gamla Lena just i detsamma kom in med tebrickan och höll på att släppa den, men att Ester räddade den, att Lena blef oföfnad och snurrad rundt, som af en hvirflande nordanvind, och att det var nästan för-

synens skickelse att de just i år bakat Hugos egna pepparkakor. Att det blef ny fröjd och nya igenkänningsscener, när de öfriga tjänarne kommo in, och att prostens med knapp nöd kunde få tillräcklig andakt och tystnad till stånd för att läsa julevangeliet och sjunga julsalmen, hvarvid han nästan glömde att sjunga för glädjen att lyssna till sonens präktiga baryton — stackars Richard hade aldrig haft någon röst. Att den enda vemodiga stund på hela kvällen var den detaljerade skildringen af hunden Pelles död och begrafning, som inträffade för tre år sedan.

Det behöfver icke sägas att en nästan exalterad munterhet gjorde sig gällande efter den förra förstämningen, och att de alla blefvo rent af tokigt uppspelta, äfven Tora, att det ett tu tre fanns rim på julklapparne och skämt i öfverflöd, eller att Ester, snabb som tanken, slitit upp den färdigpackade och till Baku destinerade lådan, som stod och väntade på order att bli afskickad, och oförmärkt blandat dess innehåll i julklappsorgen. Men att Hugos presenter öfverglänste alla andra, äfven de som blifvit inköpta i Västerås. Där fanns en rysk nationaldräkt till Ester, ryska marmelader till mamma, ryskt te till mormor, till Wille en kaukasisk dolk, som mamma genast bestämde att han icke fick ha, och till Tora en liten ask af blå malakit, om hvars pris hvarken hon eller någon annan hade en aning. — Men kanske det snarare bör nämnas att det icke fanns någon julklapp från Tora till Richard, ehuru ingen märkt det mer än Tora och Richard själfva.

Och så aftonmåltiden med grötrim och kakor, och sedan de gamla pantlekarne! Ingen punkt på det gamla julprogrammet fick efterskänkas, det fordrade Hugo som sin rätt. Och prostens var med om allt, äfven ringdansen, och följde Hugo i hälarne hvart han gick, trognare än hunden Pelle kunde gjort det.

Men den bästa öfverraskningen sparade Hugo till sist. Han hade kommit hem för att stanna hemma. Han hade kort före jul fått ett briljant anbud från Sverige, som föranledde honom att uppsäga sin mycket meriterande befattnings i Baku och resa genast, och det var då det slog honom, att han kunde hinna hem till jul och dock hinna träffa nödiga aftal med vederbörande i Stockholm. Och nu hade han vederbörandes ord på att han var »framtidens man» inom sitt fack.

Och nu slog glädjen om och blef högtidlig; mormor knäppte händerna och mamma satte sig att gråta af lycka.

»Det var den gladaste jul jag upplefvat,» sade prostens.

Och så gick man till hvila.

Ester och Tora delade rum. Ester hoppade,

dansade och kvittrade en halftimmes tid som en liten öfverlycklig fågel, och somnade med barnets sunda sömn, i samma stund hon lagt sitt blonda hufvud på kudden. Tora låg länge, länge vaken, förtumlad, fylld af stridande känslor. Ett par timmars tid hade hon varit lycklig — exalteradt lycklig. Hennes hjälte hade återvänt ur fjärran, stolt och glorieomstrålad; han hade en lysande framtid att bjuda henne, och han hade kommit för att bjuda henne den; det hade hon sett af hans blick och hört af hans framviskade: »Tora!» Och hon var lycklig. Men hennes lycka hade något trotsigt, aggressivt, något som törstade efter att såra någon, som icke var lycklig. Och så med ens brast allsammans. Det var Richards blick, när den förstulet sökande öfverfor den tömda julklappskorgen, och när han så resigneradt lutade sig tillbaka i stolen. Och så det, att hans »godnatt, Tora» ljudit lika vänligt som annars, fast hon varit så elak och hård, åh, omänskligt hård! Och med ens slog det henne, att hon drifvits af ett blindt och lidelsefullt begär att bara lägga sten på börda, öka hans lidande till den punkt att medlidande och samvetsqual skulle bryta hennes egen hårda dom och låta henne känna på nytt, huru mycket hon höll af honom.

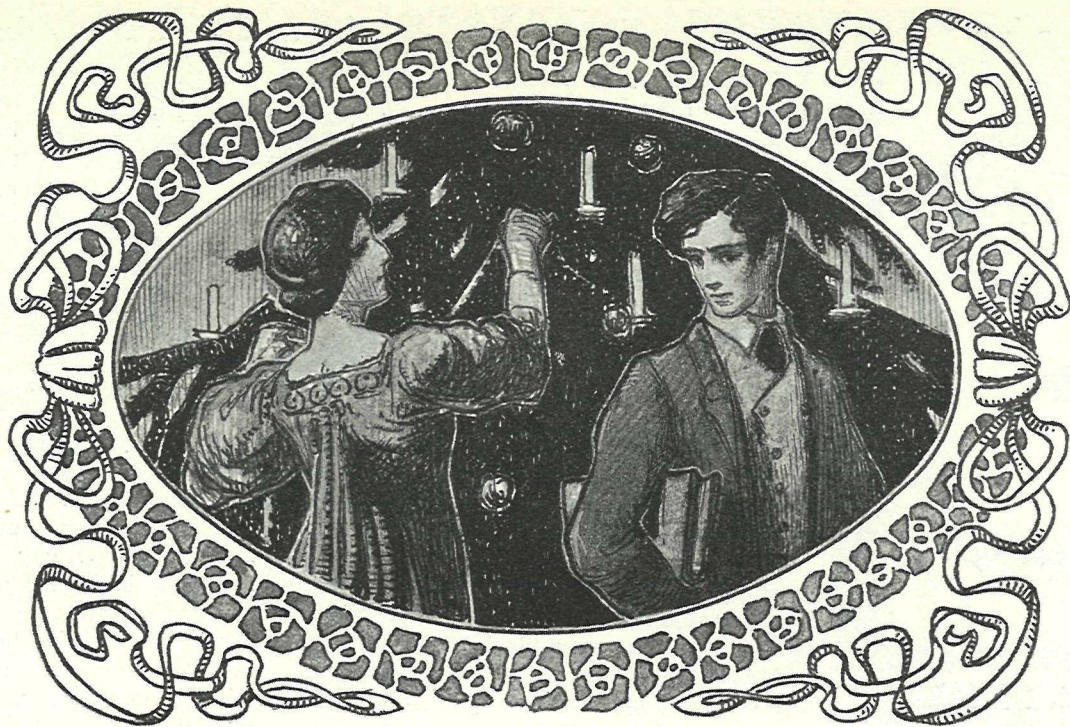
Hon steg tyst upp och tog ljudlöst fram ur byrålådan bordduken, som hon broderat till Richards studentrum, men beslutat att inte ge honom, »ty hvartill tjänade gåfvor, som inte uttryckte vänliga känslor,» hade hon sagt sig. Hon såg på den en stund, så lade hon åter ned den, släckte ljuset och grät — med hufvudet borrhadt ned i kudden, för att inte väcka Ester.

Hvarför skulle hon gråta, hon som var så lycklig? — Åh, naturligtvis, bara för att hon varit så stygg. Men det skulle bli bättre.

Juldagen var knappast mindre festlig än julafton, om ock något lugnare och mera sansad — och sedan började julbjudningarna. Och Hugo drog med sin stolta och beundrande syskonskara från fest till fest, firades och gjorde lycka och var aftonens hjälte öfverallt och all sin hyllning hembar han åt Tora, och hela prästgårdsfamiljen började betrakta henne som den lyckliga utvalda. Prosten tyckte nog i sitt innersta, att hans son nu mer hade rätt att syfta högre än så, men han resignerade kristligt och förståndigt, och prostinnan hade alls ingen ärelystnad, hon kunde ju ej få någon bättre svärdotter än Tora, som hon kände och älskade som sitt eget barn, och som var så präktig och solid, om också en smula envis och häftig. — Och så mötte man dem med vänligt förstående leenden och beredde dem tillfälle att träffas allena. Men Tora gick omkring blekare och tystare för hvar dag, och tog emot hans hyllning, men med märklig reservation. Det bekymrade honom egentligen icke; det öfverensstämde med hans idéer att den lyckliga utvalda att börja med skulle vara litet skygg och tillbakadragen.

Dagen efter prästgårdens julbjudning stod Tora och sysslade med julgranens något derangerade toalett, när hon plötsligt fann sig vara ensam med Richard. Han hade suttit och läst borta vid fönstret; Ester hade gått för att hämta nya ljus; Richard lade samman boken och tyckte också vilja gå.

»Hvarför kan du inte tro?» kom det plötsligt på Toras abrupta sätt.

»Hvarför?» sade Richard öfverraskad, och tillade, som om han tänkte efter: »Därför att jag inte längre ser saker och ting på det sättet.»

»Tror du dig vara klokare än farbror?»

»Jag söker ju inte inverka på hans tro,» sade Richard på sitt stilla, litet drömmande sätt. »Förstår du inte, Tora, att man är skyldig sitt tvifvel samma trohet som sin tro, när tviflet och inte tron blir resultatet af ens ärliga själsarbete?»

»Nej, det förstår jag inte! Jag tycker att det är bara egenkärlek och förmåtenhet allsammans!»

Därmed vände hon sig häftigt om och gick. Men uppe på sitt rum grät hon. Se så, nu hade hon åter varit ovänlig och elak mot Richard, det var resultatet af alla hennes goda föresatser! Och i detsamma kom för henne psalmversen:

— alltid befunnen tålig,
ehur' du var föraktad.

Det var förstas mycket orätt att tillämpa något sådant på en människa, — och därtill en människa, som inte trodde — men hur det var, från den stunden kunde hon inte bli de två raderna kvitt.

Och julbjudningarna fortforo; alla grannarna ville se Hugo hos sig; på bruksherrgården var en ståtlig nyårsmiddag, och brukspatronen höll tal för Hugo, den långväga och framstående gästen, som kommit hem för att göra sitt land heder. Och Richard var alltid med och stod förbisedd i skuggan, förnöjdt leende åt sin brors triumf; det fanns icke bitterhet i hans själ. Och alla tyckte det skulle så vara, äfven Ester; Richard kunde ju i alla fall inte begära annat än att det skulle göras stor skillnad på honom och Hugo.

Men Tora blef dag för dag mer medveten om en besynnerlig, omotiverad bitterhet mot Hugo — öfverpampen, som doktorsöner litet försmädligt kallade honom. Och det fast Hugo inte alls visade något ogillande mot Richard, tvärtom tog han underrättelsen om dennes otro och afbrutna prästerliga bana med så fullkomlig sinnesro, att prosten måste skyndsamt förjaga en uppstigande misstanke om att det ej heller stod så helt till med hans tro.

»Nå, hvad tänker du nu bli?» frågade Hugo. Han satt som en ung pascha, tillbaka-lutad i pappas gungstol, med armarne i kors. Richard, som satt på en liten taburett, med hufvudet nedböjdt och armbågarne stödda mot knäna, yttrade åter något knappt hörbart om »författare».

»Journalist, menar du,» sade Hugo så bestämdt, att Richard genast kände att det måste varit det han menade, fast han inte egentligen tänkt det förut. »Nå ja, det är inte det

sämsta. Vi skola se åt efter jul.»

»Tack, Hugo,» sade Richard.

Tora slöt läpparne hårdt och gick ut.

Trettondagsafton gaf hon Richard bordduken. Hon hade ämnat göra det nyårsafton, men kom sig ej för. Nu sade hon rent ut att hon varit ond på honom, men — men — hon hade gjort den åt honom i alla fall; ville han ha den?

»Tack, Tora,» sade han. »Så du tänkte på mig ändå!»

Stämman brast och han vände sig hastigt bort, och Tora såg, hur djupt det gått honom till sinnes.

Trettondagen i skymningen tycktes Hugo ha

bestämt sig för att anse beredsetiden lång nog. Prostinnan skickade Tora med medicin till en fattig gumma, som blifvit häftigt sjuk, och Hugo steg upp, och sade, att han ville göra henne sällskap.

Tora reste sig och blef stående tyst, i strid med sig själf. Till sist såg hon sig om och sade med mycken bestämdhet:

»Gå med allesammans! Det är vackert väder, en promenad kan göra er godt!»

Det följde ett ögonblick af öfverraskningens tystnad, och Hugo kände sig för första gången missnöjd. Att uppskjuta afgörandet i det längsta var en sak — och ett mycket kvinnligt och naturligt drag — men detta var ju nästan ett afvisande! Nå, nästa gång! För denna höll han god min, och alla syskonen begäfvos sig åstad.

Det var vackert väder och en vacker väg; och dock rådde en obetvinglig misstämning, ehuru Ester gjorde sitt bästa att anslå den vanliga tonen. Men Hugo var en smula retlig och Tora var tankspridd och fåordig och Richard absolut tyst; och när de hunnit till ort och ställe, tog han afsked af de andra och sade, att han ville gå hem en annan väg — öfver sjön.

»Akta dig, isen bär dig inte,» sade Hugo.

»Jo bevars. Jag har redan en gång försökt den.»

Så gick han, och Tora gick in i stugan, och de andra skulle gå så sakta på hemvägen, medan hon uträttade sitt ärende därinne.

Richard gick långsamt och drömmande, som hans vana var; men när han hunnit sjöstranden, hörde han efter sig brådslande steg i den knarrande snön, och en andfädd, upprörd röst ropade: »Richard!»

Han ryckte till och vände sig om; det var Tora, halfspringande, blek, med underligt lysande ögon.

»I Guds namn, Tora, hvad står på?»

Hon kom fram och lade handen i hans och sade med en stämma, i hvilken gråten bröt fram: »Jag vill gå med dig!»

»Öfver isen?»

»Ja, öfver isen.»

De gingo tysta framåt, medan vissheten om hvad detta betydde långsamt bemäktigade sig hans själ. Och han fann inte alls de ord han velat, som han aldrig gjorde, när han var som djupast upprörd; tvärtom sade han, för första gången med något af bitterhet i rösten:

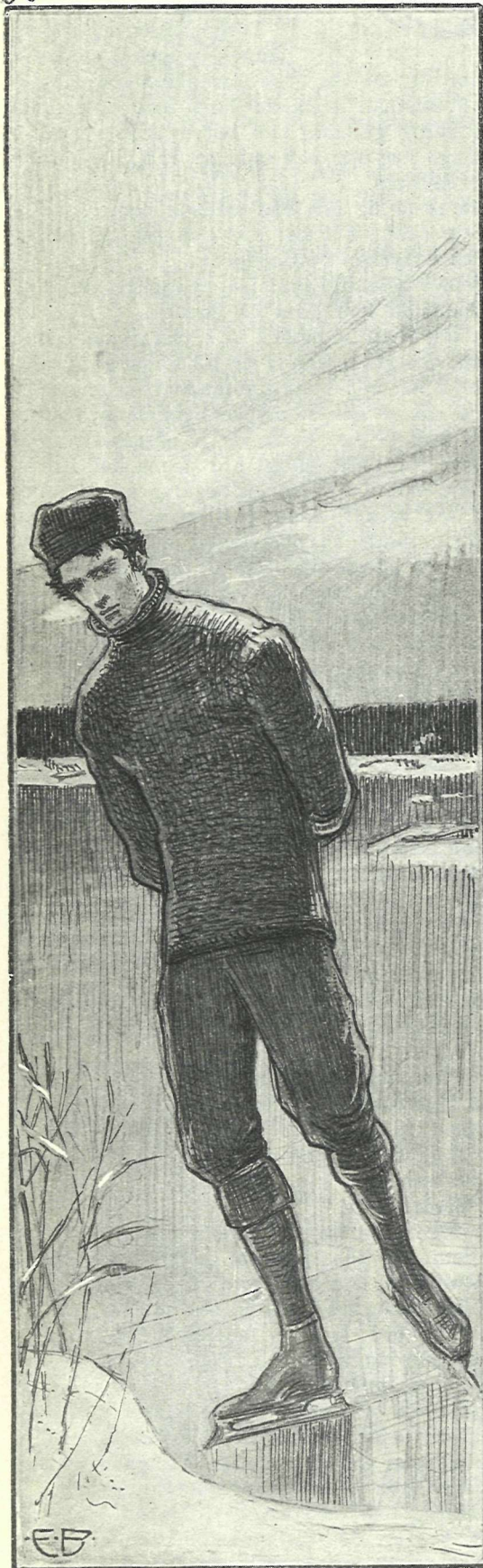
»Med mig, som inte tror?»

Och hennes svar kom mycket lågt och mycket ödmjukt: »Jag vill försöka att förstå dig!» —

Och så kom det sig, att den framgångsrika ingenjören reste till sin lysande befattning mycket allvarlig och med mycket dämpad segervisshet, och att den fattige publicisten in spe drog sin ovissa framtid till mötes med sinnet fullt af lycköjubel.

Passagen klar!

Historiett
af
Gustaf Zellman

»KLART!» sade Helma, i det hon satte sig till rätta på nytt med fötterna stämde mot medarna.

»Klart.» svarade ingenjören och tog plats bakpå för att styra. Deras kälke var den bästa i det muntra lag, som sedan en timme susat ner från den långa, branta liden mot sjön.

»Jag vill åka med er! Får jag?» gnällde Helmas lilla brorsdotter, som just dragits upp till krönet af sin far, doktor Harry Bertils, Helmas äldre bror. Helma skrattade avfärdande.

»Du får följa med mig. Faster åker för fort.» lugnade fadern; men den lilla sträckte skrikande sina rödvantade händer efter dem, då ingenjören tog sats med klacken — och det bar af. Mellan stadsparkens snösvepta grandungar ilade de två unga i yrande fart, så det hven om deras rödblossande kinder. Helma var så glad åt leken och allt, som hon icke varit sedan barndomens jular. Det var också länge sedan de haft ett så underbart före som nu denna härliga vinter. På alla vägar klingade bjällerkransar, och sjön bar långt ut — här uppifrån kunde man åka ett godt stycke ut på isen. Helma slöt ögonen för några sekunder, men ej af rädsla. Hon kände sig så fullkomligt trygg, när ingenjör As styrde; han hade en sportsmans bästa dygder, vakenhet och lugn.

As vistades på härads höfding Bertils villa öfver julen, som gäst och sällskap åt äldste sonen — jaja, åt samtliga husets barn; han och doktorn hade blifvit särdeles goda vänner under gemensam tjänstgöring vid ett bergsbruk den förra sommaren. Och som han mistat sina föräldrar och eget hem och tagit sig ledigt öfver helgen, passade anordningen utmärkt.

»O, bravo!» jublade Helma, nästan omedvetet.

De hade klarat en sväng, den skarpaste på hela banan. Helma tvang upp ögonen mot blåsten och log med i det korta, förtjusta skrattet från As; hon tyckte sig se hans stålblå blick lysa mot synen framför dem. Rymden, kall och klar ofvan hafsvidden, hvars isyta speglade fläcklöst blank mellan de tångkransade klippnäsens smala, svart-hvita armar! Nerför gick det, så att det sög i kroppen — nerför som en vind, mot vinden. — Och ständigt tänkte Helma på »styrmanen».

»Känns som en liten aptitsup, fröken.» sade As.

»Jaså.» svarade hon skrattande. Men i det samma varnade hon — blixtnabbt och tydligt, trots den vilda hasten, trots öfverraskningens plötsliga, skrämmande förvirring — nere på viken en lång, smärt gestalt, en skridskogångare, som just nalkades land. Hur osvikligt väl hon genast kände igen honom, litet framåtlutad på ett eget, liksom hotfulla sätt, med händerna på rygg, som knutna om hvarandra, med långa, men djärf skurna lofvar, som en förföljare af ett flyende villebråd! Underligt är det, hur mycket tanken hinner med på ytterligt kort tid! För Helma gled svunna kärleksår förbi.

»Husch, det går!» sade As, när de togo ett gupp, det sista före den jämnt lågsluttande yttersta strandremsan. I nästa ögonblick skulle de flyga från landfästet ut öfver isen, tätt förbi, kanske rakt emot den kommande skridskolöparen. Här — nu — och på detta sätt — skulle de mötas igen! Helma greps af den orimliga, sanslösa skräck, som »han»

förr så ofta injagat henne, »han» — den hon nu blindt och hjälplöst flög till mötes. Hon visste inte, hvad hon gjorde, inte att hon gjorde det. Kras! I tvär, skarp kurpa rusade kälken af från banan,

skar, på ena meden, rätt upp i snövalLEN vid sidan och — välte. Helma och ingenjören tumlade om hvarandra i skarsnön; hon trodde sig höra ett rop utifrån viken, kände en hand gripa fast tag om hennes arm och hindra henne att rulla vidare. Så förnam hon intet mer, förr än hon lyftes under rygg och armar af As och bror Harry och sattes på den åter rättvända kälken. Doktorn och hennes öfriga syskon, som just hunnit ner för liden, stodo skrattande omkring henne. Ingenjören, bakom henne, visste ej, om han skulle ta det lilla missödet skämtsamt. Helma såg så underligt förtviflad ut, där hon satt, barhufvad och snöig, med ett försök till leende i de darrande, vackra dragen.

»Ja, det var min egen skull.» pustade hon fram.

»Men ni slog er? Gör det ondt någonstans?» sporde As, lätt böjd ner öfver henne, strykande snön från hennes skuldror. Hon skakade på hufvudet, men tog sig ofrivilligt åt vristen.

»Ah nej.» sade doktorn, på knä, och ledande mjukt på hennes fot, medan han samtidigt såg henne i ansiktet.

»Ah, inte farligt.» medgaf hon och reste sig, snabbt och skyggt spanande förbi de andra. Isvidden låg tom. Med ens slog hon till ett skratt. Närmaste faran var undanjad.

»Ni kan stöda på foten?» frågade ingenjören så ifrigt, att hans vän doktorn helt hastigt betraktade honom.

»Jaa då! Utmärkt! Kan gå också!» skojade Helma.

»Men det är väl bäst, ni går hem ändå för i dag?»

»Kanske det. Men fortsätt ni andra!»

»Ah, jag får väl hjälpa er hem, hvad — när det nu var jag, som styrde på tok.» sade As, nästan bedjande.

»Det var mitt fel.» upprepade Helma. Hon visste så väl, nu efteråt, att hon stuckit ut ena foten, bromsat med klacken och själfmant vållat kullerbyttan. As bjöd armen; hon tog den. Harrys lilla flicka följde med, ty hon var trött. Helma smekte barnet.

»Gudskelof, att vi inte hade lillan på kälken!» utbrast Helma, när de knogade uppför strandbackarna, som i ånger.

»Jaa, det kunde gått värre.» instämde As allvarsamt.

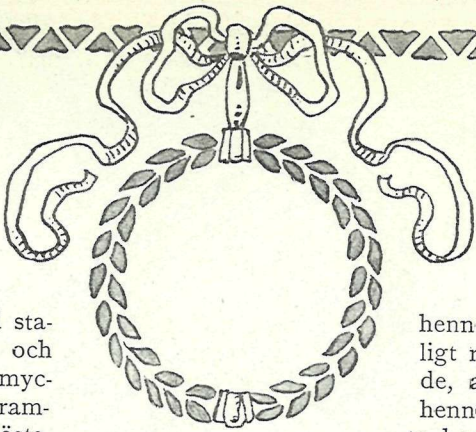
»Ja.» tänkte Helma, »då hade jag väl inte vågat hindra det förskräckligaste af allt.» Men hon teg och smekte den lilla.

*

Efter middag skulle hela ungdomsflocken ut på julklappsköp. Helma stannade ensam hemma; hon kände sig matt, sade hon. Fader härads höfdingen hade stängt sig inne på sitt kontor, husets fru dragit sig undan till köksafdelningen — våningen stod tom och tyst kring Helma; det var åtminstone tur i sorgen. Med en filt om benen satt hon vid salongens stora hörnfönster och såg ut i vinterskymningen. En bok, som låg uppslagen i knäet, fick ligga och snart nog glida ner på mattan. Helma läste i sina minnens bok; ju dunklare det blef omkring och utanför, dess klarare glimmade de fram för henne, minnena

af den tid, då han och hon kände hvarandra — lärde älska och frukta hvarandra. Frukta? Ja, åtminstone hon! — — — Karl Brittmann — magister Brittmann — som syskonen kallat honom, var då en helt ung extralärare vid stadens läroverk, en skicklig och framåtsträfvande karl, af mycket god familj — och hans framtidsutsikter skulle varit de bästa, om ej en del lynnesdrag skadat hans anseende just för det yrke han valt. De åsikter han hyste om skilda, mer och mindre viktiga ting, delades nog af många hans jämnåriga kolleger, men den hänsynslösa hetta, hvarmed han sökte göra dem gällande — i skolan såväl som i sällskapslivet, väckte oro och ovilja, hos förman, hos elevernas föräldrar, öfverallt. Åtskilliga lärjungar höllo dock mycket af honom, och det visst icke de sämsta. I vissa familjer var han äfven väl sedd; till en början så hos Bertils. Hvad Helma beträffade — hade han betagit henne med just den öppenhjärtiga, manliga eld, som så lätt slog ut i alltför obändig våldsam låga, och hvilken snart förfärade henne. Mycket hade hon den tiden fått utstå från föräldrarna, som i ömt bekymmer ville dämpa och om möjligt kväfva hennes kärlek till magistern. Hvad hade man inte berättat om Karl! Huru han sades i ett studentlag ha beskyllt en kamrat för falskt spel, och då denne vägrat visa sina kort, plötsligt stött en dolk tvärs genom hand och kort, så att de naglats vid bordet. Och en mängd liknande fasliga historier! Hon hade trott på dem mer än hon då låtsat om. Hon hade fått nog samt veta af, hvad Brittmanns lynne kunde drifva honom till. Hade han ej en gång på en bal lämnat henne, midt i valsen, påstående, att hon skrattat åt honom? Skrattat hade hon väl — men åt honom aktade hon sig nog för att skratta! Till slut var det i ångest — icke för familjens klander och hot, icke för andras prat — men för honom själf, för hans vilda och stränga kärlek, hon frivilligt och dock sörjande sökte draga sig undan, glida ur hans grepp, bort från denne oresonlige och förbittrade älskare, som aldrig trodde fast på henne, aldrig unnade henne ro. Då hade han utan tvekan öppet anhallit om hennes hand. De bestörta föräldrarna hade efter flere afslag och lika oförtrutet förnyade anbud skickat dottern från staden — till dess magistern likaledes förflyttats därifrån. Helma hade på förhand sagt honom, hur det skulle gå, hur det måste sluta — men aldrig rent ut förnekade, att hon höll honom kär. Det kunde hon ej, hon kände inte sig själf — den gången; hon var, trots allt, så kufvad och kedjad i hans rasande viljas trollmakt. Sedan, när de så skilts åt, och hon blifvit ensam och fri i annan omgivning, hade hennes hjärta läkts, blifvit friskt och liksom mognat; och då fanns där ingen kärlek kvar för Karl, endast undrande och skyggt deltagande — och en dold, men outrotlig, lurande skräck; det var den, som brutit upp igen, yrvaknad, när hon från kälkliden fått se hans långa, smärta gestalt svinga fram öfver isen mot land.

Med en rysning lutade Helma sig mot rutan och lät blicken följa den långa allé, som från staden förde ner till sjön. Plötsligt, hjärtebeklämmande som förut på morgonen, dök synen upp — spöksynen från hennes mest upprörda flickår. Var det möjligt? Var det han, nu igen? Därute i mörkret, med ansiktet vändt åt henne, stirrande upp mot härads höfdingens villa? Ja, intet tvifvel! Sakta nalkades

han en lykta, dröjde liksom afsiktigt i dess sken. Som en väntande, på öfverenskommelse! Hvarför var han här? Hvarför uppsökte han deras forna mötesplatser? Ville han träffa henne? Vad ville han henne? — Helma hade ofrivilligt ryggat tillbaka in; hon glömde, att han omöjligt kunde se henne. Med bultande hjärta reste hon sig. Hon kände nästan

hat till denne enträgne, den oafvislige. Och just nu skulle han dyka upp igen — nu, denna härliga jul, då hon för första gången anade en verklig, fulltonande, allt omstrålade lycka! Hon log för sig själf, men genom ett nervöst kvidande, af längtan efter »styrmannen» från kälken. Han skrämde henne inte — han var trygghet och ljuft lugn för hennes hjärta. Hon blef sällsamt tröstad blef modigare ju mer hon tänkte på As. Hon ville vara lycklig och nöjd, leende och varm, när de åter råkades om aftonen. Och han därute — hvad ville han? Hade han aldrig fått klart besked, så skulle han få det nu, af henne själf. Af henne! Helma Bertils stod alldeles stilla en stund, lyssnande. Allt teg, utom hennes flämtande andning. Hon lade filten från sig, smög ut i förstugan, klädde sig för att gå. Tyst, var det ej syskonens röster, och — hans röst, som glammande närmade sig i parken? Helma ilade ut, som hade hon aldrig vrickat sin fot.

»Jaså. Du kom ändå. Förlåt, att jag är här!» Det var hans första ord. Helma förstod, att de skulle betyda en välkomsthälsning. Hans stämma var dock så olik sig.

»Ja, Karl — jag måste verkligen — be dig nu —» Hon bjöd till att spela hög och oåtkomlig. Han svarade så ödmjukt, att just denna hans ton höll på att göra henne rädd: »Ja, det var rart af dig att du kom. Jag ville så särskildt gärna tala med dig, fråga — be dig om en sak. — Jag är så lyckligt kär.»

Helma hade vändt sig om, rakt öga mot öga med honom; så främmande lät hans röst, så en helt annan, att hon icke längre fruktade något, icke längre kände igen Karl.

»Ja, ja gärna,» uppmuntrade hon ifrigt.

»Tack!» Han lät med ens en smula spefull. »Ja, ser du, snälla lilla Helma, jag har rest hit just nu — för att tala om för dig, att jag — förlovvar mig i jul — som alla människor gör — om du tillåter?»

Helma höll på att skratta till. Hon kände sig så yr, som på kälken i strandliden nys samma dags morgon.

»Ja, som hela världen gör!» utbrast hon. Hon visste lycksaligt väl med sig, att hon också var därän, på allvar.

»Nåja!» sade magister Brittmann och grep hennes arm, ogenerad där i den mörka allén.

»Så ger du väl mig din välsignelse, Helma?»

Hon svarade ej. Hon drog undan sin arm, och dröjde. »Ja, kära Karl, men mig skall du lofva, att du blir god mot din fästmö — hvem hon nu är!»

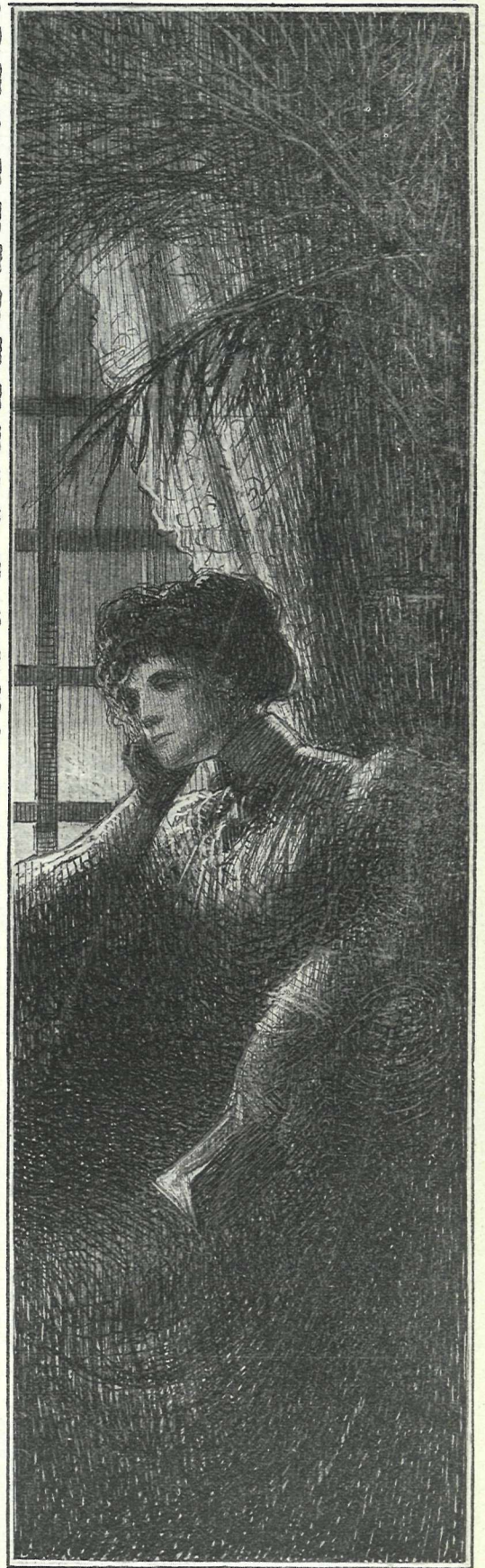
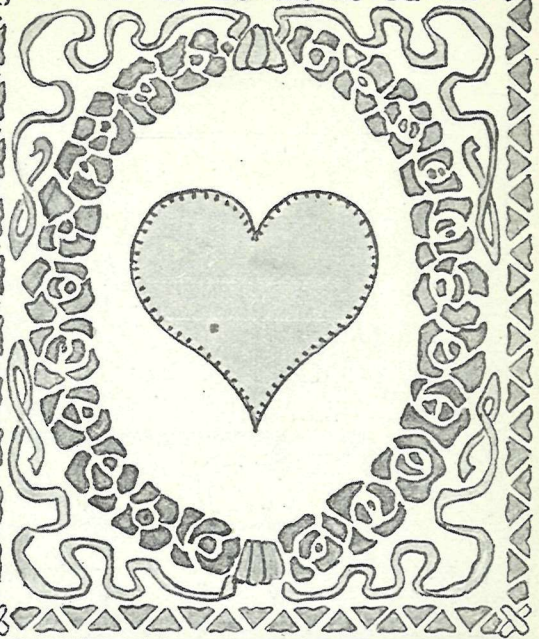
Nu blef han svarslös en rätt lång stund; han, Karl Brittmann.

»Tack, Helma!» sade han plötsligt, tog hennes hand som i ett hugg och kysste den. Och var borta. — Helma såg efter honom, half i rädsla, att han skulle vända om och komma tillbaka. Man kunde aldrig veta!

»Helma!» ropades det uppifrån Bertils' villa.

»Helma!» klang en skrattande, munter röst.

»Han ropar på mig,» tänkte hon. Yrt, vildt, som hade hon aldrig vrickat foten, sprang hon upp genom allén.

EN DRÖM

HUR MYCKET mista vi i jordelivvet,
hur mycket utaf det, som vardt oss gifvet;
Hvad mest jag sörrjer utaf det, som svunnit,
är några ord, som mig ur minnet runnit. —

Det var uti en dröm — en morgonhägring,
som underfull bröt fram med ljus och fågring;
uti en dröm, en syn förnam jag orden —
ve mig, det blef en skatt, som föll till jorden.

Väl andra drömmar fara liksom strömmar
och fly, som fålar fly för lösta tömmar,
men dessa ord, som Gud mig själf lät drömma,
hur kunde jag — hur kunde jag dem glömma?

Så var min dröm: liksom en sjufald låge
stod sjufaldt klar på fästet löftets bäge;
där glimmande den sig bland skyar hvälfde
i skönt och skiftrikt spel dess färger skälfde.

Och rundt omkring där såg jag änglar fara
med anleten så öfverjordiskt klara;
fram under bågens höga hvalf de drogo,
likt väna stjärnor deras ögon logo.

De buro kläder skinande och sida,
och klarhet låg på deras ännen blida,
och när i stilla höghet de sig rörde,
'ag liksom klockors klang i rymden hörde.

Men öfverst bland de ljusa änglars skara
sågs Han, som är och var och som skall vara,
Han, hvilkens ankomst herdars lofsång hälsat,
Han, hvilkens kärlek mänskors släkte frälsat.

Oändligt härlig till att skåda var han,
oändlig höghet på sin panna bar han.
Han böjde sig mot mig, och ord han sade,
dem jag förstod han på mitt hjärta lade.

En glädjens skälfning genomfor mitt sinne:
där tändes som ett ljus i själen inne —
då vaknar jag helt plötsligt. Tyst, betagen,
af fröjd och undran fylld, jag möter dagen.

Jag stiger upp och rullar upp gardiner —
därute klar augustisolen skiner.
Hvad strålände, hvad härligt sommarväder:
jag kastar skyndsamt på mig mina kläder.

Jag hastar ut att möta morgonvinden,
som vidgar bröstet och som svalkar kinden,
jag går med snabba steg den kända leden,
som mellan gröna lindar för till heden.

Jag följde stigen, där bland snår den vände,
— där stodo furor, som mig alla kände,
jag sprang bland tufvor, hoppade bland stenar,
och böjde mig inunder låta grenar.

Jag träder in i skogens tysta gömma,
där höga, allvarsamma granar drömma,
där mellan barren falla solskensstrimmor
på spindelnätens daggbegjutna dimmor.

Då hejdar jag mig plötsligt — orden, orden —
hvar är den skatt mig anförtrodd är vorden?
Förskräckt jag märker, att jag glömt dem redan,
de ord jag hörde blott en timme sedan.

Jag letar fåfängt hvad bestört jag saknat.
Jag kom ju dock ihåg dem, då jag vaknat —
det är förgäfvets — ej kan jag dem minnas,
de ha förflyktat att ej återfinnas.

De hade blåst sin kos för morgonvindar,
de hade susat bort bland gröna lindar,
de hade tappats uti furudungen
bland daggigt spindelnät på gröna ljunger.

Sju år ha gått se'n dess. Hur än jag letat,
hur än min tanke därmed har arbetat,
de orden — ack, alltjämt de äro svunna,
en gång blott hörda, aldrig återfunna.

En klagan stiger stundom i mitt sinne —
en saknad, tycks mig, bär jag innerst inne —
det synes mig, att något stort jag miste
med ord, dem jag en kort minut blott visste.

Var det ett löfte? Var det väl en maning?
Var det en stjärna för min andes spaning?
Jag vet det ej — jag intet har i minne,
vet blott de fyllde som med sol mitt sinne.

Jag tänker stundom: En gång skall sig sänka
på nytt min vackra dröm till mig och skänka
mig åter orden. Men, hur än jag väntar,
den dörr, som slängdes, icke mera gläntar.

Väl stundom jag dem tyckt på afstånd klinga,
som när man hör ur fjärran klockor ringa;
men när, att fånga dem, jag ifrigt lyssnar,
då sjunker klangen sakta hän och tystnar. —

Om andra drömmar fara liksom strömmar
och fly som fålar fly för lösta tömmar,
de orden som mig Herren själf lät drömma,
hur kunde jag — hur kunde jag dem glömma!

ANNA MARIA ROOS.

Tre dagar af Elin Wägner

I.

»TAG MIN ARM, så gå vi tillsammans ut i öknen.»

Tjugo minuter ungefär hade vi, norrmannen och jag, uppehållit oss i en liten teashop i Londons city, klockan var icke mer än fem, när vi reste oss, men då vi kommo i dörren, mötte oss mörkret.

Det var Dimman, novemberfog'en, seg, litet oljig att ta i, svafvelaktig att smaka med läpparna, simmigt gulgrå i färgen. Mot den fläck, där solen nyss hade suttit, var den något nyanserad i rostbrunt, men mot gatperspektiven tät och mörk som en filt och i filten några svaga ljusfläckar som af utspilld mjölk: de närmaste gatlyktorna.

Detta var den första verkliga fog, sedan vi kommit till London, och till en början njöto vi den litterärt, definierade alla sensationer vi erforo och visade hvarandra på de rembrandtska belysningseffekterna.

Det var en underlig vandring, vi trefvade oss utefter husraderna som i ett mörkt rum, fullt af okända föremål, rundt omkring oss doko figurer upp och försvunno, vi hörde röster och sågo matta strimmor af ljus, men allt tycktes lindadt i bomull.

Efter tio minuter visste vi ingenting om hvar vi befunno oss. Norrmannen påstod, att vi närmade oss High Holborn, jag höll före — emedan det skulle tyckts mig så märka

intressant — att vi kommit in i Whitechapel och snart skulle stå i de skumma och förfärliga gränder, där Jack the Ripper slaktade kvinnor om nätterna.

Jag blef allt tröttare, blef torr i halsen, och ögonen svedo. Men jag var lycklig, ty vi voro ju tillsammans. Jag var lycklig, ty nu visste jag, att jag älskade honom, den norske doktorn, min pensionatbeundrare sedan tre veckor tillbaka. Någon annan förklaring på den tjusning jag erfor af att vandra vid hans arm på måfå i mörkret, kunde jag inte finna.

Till slut sveko mig dock krafterna. Jag vacklade, jag greps af en bitter ångest, tyckte jag måste kvävas och dö, ty utan luft kan ingen lefva i längden och här var icke spår af den. Det hade blifvit dödyst omkring oss. Förmodligen hade vi kommit in på någon liten folktom och ödslig square. Han släpade mig fram några steg på måfå, törnade mot hvad som antagligen var en staty eller ett monument, satte sig på sockeln och fick mig ned bredvid sig.

Jag var förvirrad, jag var vilsen och skräm, och när han utan ord plötsligt slog sina armar om mig, smög jag mig närmare, och med en ångesthetsad lidelse tog jag emot den främmande mannens smekningar.

Här på en ödslig, bortglömd square, i en skrymsla af den stora staden, vid foten af ett helgon, Shakspeare eller drottning Bess, jag vet inte hvilket, afgjorde vi vår framtid.

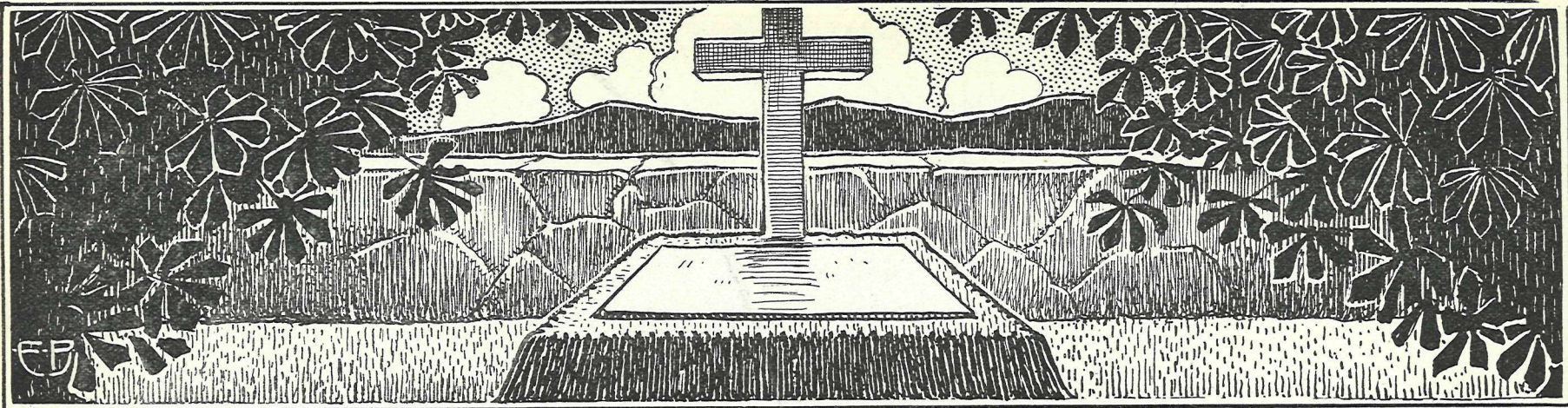
Vi kunde icke se hvarandras ansikten, mörker och dimma var omkring oss, bakom oss och framför oss, vi visste icke hvar vi voro, icke hvad vi voro, ingenting om hvarandra. Och när dimman lättade fram på förnatten, sutto vi i hvar sitt hörn i en droska, två litet skygga människor, men vi voro förlovade, och ett par månader senare gifte vi oss.

II.

Min man var läkare i en norsk stad. Första gången jag gick genom dess gator vid hans sida, vände människorna bort hufvudet och hälsade icke. Han blef mycket blek och ond af det, men gjorde intet försök att förklara eller blanda bort saken. Vi gingo som genom skamportar, vi hälsades af tusen onda önsningar. Jag hade brukat säga på skämt att mitt äktenskap skulle bestå i att gissa gåtor, sedan jag visste så litet om min man, här var redan den första, och dess lösning var helt visst icke glad.

En dag satt jag ensam i min våning, då jag fick besök af en sorgklädd dam.

»Jag är fröken Jacobsen,» sade hon och såg ut att vänta en bestämd effekt af sina ord. Men namnet sade mig ingenting, och jag kunde endast be henne låta mig veta sitt ärende. Att jag skulle vara betydligt klokare, sedan hon sagt det, förstod jag nog.

»Jag ville blott be er,» sade hon, »att ge mig nyckeln till min systers grafplats. Ni lär ändå inte bry er om att sköta den?»

Det slog mig ögonblickligen, att här var jag vid gåtan, och att jag inte fick låtsas om, hur litet jag visste.

»Jag vet inte, om jag skulle hitta,» sade jag därför endast.

»Jag skall visa er vägen,» sade fröken Jacobsen.

Det var också en underlig vandring i mitt lif. Vi gingo fort, vi sade icke ett ord, men det tycktes mig, att hela staden stirrade på oss, hängde ut genom fönstren, törnade ihop, gapade, hviskade. Vi kommo till kyrkogården, vi kommo till grafplatsen, där var fem grafvar, och stenen bar det namn, som nu var mitt. Jag stirrade på den, och jag minns, att jag tanklöst ordnade mitt hår framför den blanka ytan. Men under tiden arbetade min hjärna, och jag förstod, att detta var hans hustrus och hans barns grafvar, hans, som jag var gift med. Men de voro så nya dessa grafvar, som nyss ärrade sår, och ingenting växte på kullarna.

Slutligen sade fröken Jacobsen:

»Visste ni detta?»

Jag nickade.

»Och kunde ändå komma hit?»

»Det hade väl inte varit stort bättre,» svarade jag, »om jag kommit, då de lefde.»

»Ni är hård,» sade hon förtrytsamt. »Jag har alltid tagit er i försvar och sagt, att ni helt säkert icke visste, att det icke är mycket mer än ett halft år sedan min syster dog och barnen, min Gud, inom fjorton dagar allesamma. Men nu vet jag icke hvad jag skall tro?»

Jag hade ett litet stolt njärta, nu var det sjukt af äckel och fasa, men det kunde ändå icke uthärda denna främmande kvinnas sympati, det ville icke höra henne skymfa den man det älskat.

»Naturligtvis visste jag,» svarade jag, böjde något på hufvudet och gick, alldeles rak i ryggen.

Men jag tänkte: »Nu går jag på allvar ut i öknen, men ensam.»

III.

»Du undrar allt mycket, hvarför jag kommit?»

Jag var sedan fyra månader i mitt föräldrahem, då min man en dag uppenbarade sig, älskvärd och så intresserad af mitt befinnande, som han icke varit under de fem år vi varit gifta.

»Nej,» sade jag. »Men jag kan stå ut med att höra det.»

»Du skall bli förvånad. Jag vill ta dig med mig hem och börja ett nytt lif med dig.»

»Det kan du icke mena,» sade jag, på allvar oroad. Jag hade närmast väntat, att han skulle anförtro mig, att han förälskat sig i den vackra sjuksköterskan, som vårdade vår gosse i det sista. Det hade varit hans genre. Men detta var jag icke beredd på.

»Jo, du,» sade han, nästan muntert och makade sin stol intill den chäslong, där jag låg, »men först vill jag tacka dig, Andrée, och be dig förlåta.»

»Henrik, du skrämmer mig. Har du blifvit religiös eller tokig? Hvad har händt?»

»Det har händt, att jag äntligen, äntligen fått veta sanningen om dig och hvad du gjort, och att jag måste tala ut med dig. Du har varit underbart modig och tyst alla dessa år, du har tagit emot allt oförtjänt förakt, all köld och allt hat utan att svikta, utan att någonsin låta någon veta, att du icke förtjänade det.»

»Å, om du menar, att det roat mig att reta din norska nation litet genom att hålla mig rak så...»

Nu när jag började förstå, reste sig min själ till motvärn som ett djur, som blir uppsökt i sin håla och retadt. Jag insåg, att han kommit till mig, stolt öfver sina rika gåfvor, men jag gjorde ingenting med hans sena ånger och tacksamhet eller hans vackra löften. Var det därför jag dragit ut i öknen, med möda grävt mig en brunn ner till de doldaste vattnen i min själ och planterat palmer omkring källan för att nu, när träden började ge frukt och skugga, lämna begge delarne och följa honom, honom af alla män?

»Det är icke bara det,» sade han. »Men minns du den gången fröken Jacobsen tog dig ut till kyrkogården och affordrade dig en förklaring? Minns du, hvad du svarade?»

Han såg spändt på mig — detta att han fått veta den gamla historien var ju tydligen den stora öfverraskningen — men mitt ansikte var oåtkomligt.

»Det har jag glömt,» sade jag kort.

Hans min mulnade.

»Vill du då stänga din själ för mig, Andrée?»

»Jag skulle icke bråka med att komma in, vore jag du. Hvad som växer i den trädgården är icke för dig,» sade jag, afvisande.

»Stackars liten,» sade han. »Jag ville ju bara hjälpa och stödja dig. Jag ville vara läkare både för din själ och kropp. Men du gör det så svårt för mig.»

Hans medlidande gjorde mig utom mig.

»Tänk att du kan finna något svårt,» sade jag. Det var en inbiten öfvertygelse hos mig, att den, som haft kurage att komma och börja leka kärlek med en ny kvinna tre månader efter sin hustrus och sina barns död, den kunde sedan allting.

»Andrée,» sade han häftigt, »du sårar mig, jag står icke ut.»

»När man icke längre står ut, får man börja uthärda,» sade jag, »det har jag gjort.»

Det var tyst länge, länge.

»Om detta är en triumf för dig, Andrée,» sade han slutligen i trött och sorgsen ton, »så får jag ju unna dig den. Vi hade velat ge dig upprättelse, jag och alla där hemma, ty nu veta de sanningen. Om du kommit hem med mig, skulle alla varit vänliga.»

»Och fröken Jacobsen med blommor på perongen,» insköt jag, förhårdande mitt hjärta.

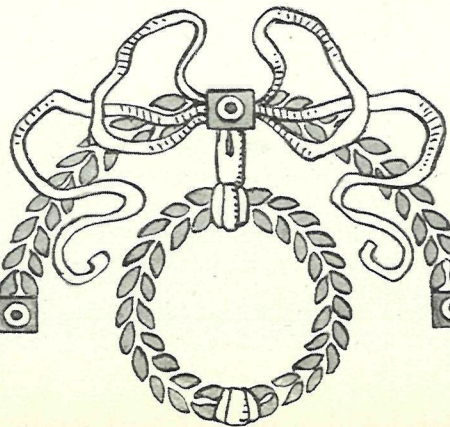
»Du gör mig ondt,» fortfor han, »men du kan möjligen ha rätt till det. Jag hade väntat något helt annat, och nu vet jag inte hvad jag skall göra; inte hvart jag skall fara eller om jag ser dig mera. Tillbaka till de döda reser jag inte. Ty ser du, Andrée, du måste veta, sedan vi nu tegat i alla år, att jag också haft det svårt. Du trodde, du, att jag glömde, men det gjorde jag inte. Jag har lefvat mer i gemenskap med dem än med dig. När jag drog dig så bryskt in i mitt lif, var det för att jag hoppades, att du skulle jaga bort dem. Men du kunde icke, och jag blef bara din olycka. Nu hade jag tänkt att få pröfva att göra godt och hela dina sår. Men du ville icke min hjälp. Farväl, Andrée.»

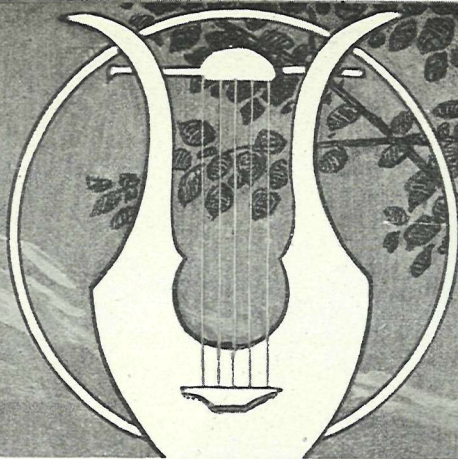
Hans stämma var icke säker, och han vände sig bort. I hufvudets böjning, i hans skuldrors lutning, i den högra handens slappa grepp om stolskarmen, läste jag den hopplöshet, som för till döden.

Verkligheten stod plötsligt blytklar för mig. Jag visste nu hvem af oss två det var som sökte hjälp, han var det och icke jag, och hvem det var som kunde hjälpa, jag var det, och inte han. Han hade blifvit så trött och spak af ensamhet och grämelse, att han sökt skydd och stöd hos mig utan att själf förstå det. Och jag kände, att jag, som hårdnat och retirerat, då han kom med sina opåkallade gåfvor, nu, när situationen var en annan, icke kunde annat än hjälpa.

Men efter som den manliga formen af att ta hjälp, tycktes vara att tro sig ge den, så skulle jag välja den vägen.

»Vill du icke fråga mig en gång till, Henrik?» sade jag sakta. »När jag tänker efter, behöfver jag ändå allt en stark arm att föra mig ut ur öknen.»

Klara Kyrkogård

*NÄR LINDARNAS kolsvarta grenar
få vårljusa knopparnas stänk
och ut till de hänsofnas stenar
flyttas grönmålad kyrkogårdsbänk —*

*När soln regnar guld öfver Klara
och klingande klockors slag
i blånande rymder svara
hvarandra en försommardag —*

*Då går jag i drömmar fången
från skolårens svunna tid,
och skuggor skymta på gången
bland grafvarnas djupa frid.*

*Hur mycket vemod där strömmar
till hjärtat med dagar från förr!
Och upp i de vakna drömmar
springer sakta minnenas dörr.*

*Här låg förr en grafsten, sliten
af tumlande fötters språng,
som blankpolerat graniten
under slagsmål och lek och sång.*

*Än minns jag den yra hopen,
som stormade denna skans —
de jublande hurraropen,
när den af kung Carol vanns.*

*Men gossehären är splittrad,
och ungdom och sång förbi,
och stenen är söndervittrad —
i skärfvor är den som vi.*

*En gång i koret därinne
en Kristi himmelfärdsdag —
den lyser som blomhvitt minne —
bland nattvardsbarnen stod jag.*

*Hur länge det tycks mig sedan —
det är nu en saga blott
och verklighet endast svedan
af slagen, mitt hjärta fått!*

*Hur hvit var den gossens panna,
hans själ — hur skälfvande varm —
jag kunde det lif förbanna,
som gjorde mannen så arm!*

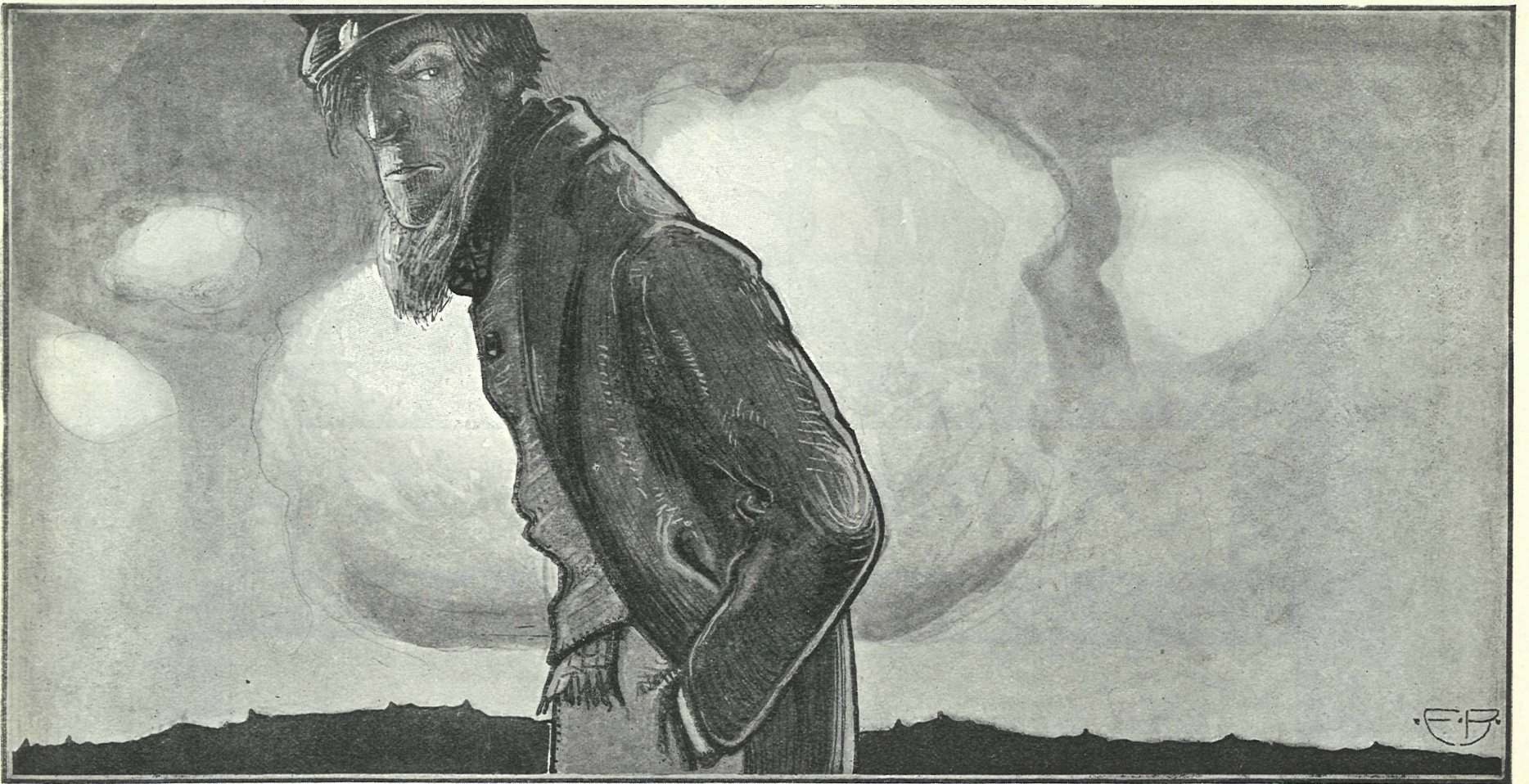
*Dock, hjärta, lyssna till suset
kring mästearsångarens graf —
det tonar som fjärran bruset
från smärtans och kärlekens haf.*

*Hur ofta jag stått vid den griften
som gosse i dröm försänkt,
men ej kunnat tyda skriften,
som i skyn öfver världen blänkt.*

*Den enda sanning i lifvet
är diktens brinnande ord —
det bygger, gudaingifvet,
en bro mellan himmel och jord.*

*All lifvets sorg som dess yra
du höll i guldsträngen fast —
odödlig sjunger din lyra —
hvad mer om ditt hjärta brast!*

DANIEL FALLSTRÖM.

I.

SKULLE MAN ändtligen tala om någonting riktigt befängdt, så må det vara denna händelse om Larslund, då han stal en ankare julbrännvin så märkvärdigt, att han fick hjärtans tack och god betalning af dem, som miste kaggen, och Herrans välsignelse på köpet. Gå någon annan åstad och stjäla brännvin så regält som Larslund!

Huru detta allt gick till?

Jo, jag minnes Larslund mycket väl och hör nu på denna händelse! Hvad han var för en? Jo, en duktig fågelkarl och äfvenså en regäl nykterhetskarl, bärgad och välaktad, och till allt detta äfven troende, sålunda äfven andeligen vacker, fast han lekamligen var den värste fuling du såg. På höst- och vårvintern höll han sig uppe i Lappmarken för att fågla ripor. På sommarn och kring jultiden ville han helst ha sin vistelse nermot gränsen till Hälsingland, just på skillnaden mot Medelpad. Si han ville bo så till, att han kunde ligga i håll med hälsingarne i och för sin fågelhandel. Och hälsingarne de' var Larslunds rätta folk, för han hade alltid haft en märkvärdig tur med dem.

Sedan frågte du huru Larslund såg ut? Ja, när som du detta fått veta, så faller byxorna af dig med detsamma. Det minsta jag kan säga är, att den obekante, som var det minsta skrockfull, lätteligen kunde förväxla honom med den jag inte vill nämna. Larslund var alldeles förskräckligt lång och tunn och smal och gänglig till den grad. Det hade visst från början varit ämnadt till två karlar, men så hade det på något vis bytt om sinne-lag och klibbat ihop dessa två ämnen, så att det vardt bara denne förskräckligt långa drasuten Larslund, då det annars skulle ha

Broder Larslund och hans välsignelserika brännvinsstöld af Olof Högberg

blifvit Larslund och en bror åt honom, fast begge två något kortare.

Lång och smal var Larslund i kroppen, lång och smal i ansiktet, ett helt hästhufvud i längd, utom hvad han kunde vara där öfver. Under den långa och smala pannan med den framstickande hårtappen satt Larslunds långa smala och skarpa näsa, lagom till förskärare att stycka upp en fläskskinka med. Långt var det mellan näsan och munnen, alldeles för mycket långt, och likaså mellan munnen och hakspetsen. Larslund brukade raka sig så långt han nådde under hakan; sedan återstod skäggkransen hans, och lång var äfven den allt neröfver bröstet.

Det var en gång som jag riktigt betraktade Larslund, då han stod och såg på världen allt bortöfver skogstopparne, oändligen vida mot södern. Solen sken rakt in i ögonen på honom och han stod där så erbarmligt lång och tunn och menslig som en annan Jeremias med den kvarterslånga munplysen mellan dessa långa fåror ned till mungiporna. Då tyckte jag, att det brann som en utsäglig längtan i Larslunds ögon. Och när han i och med detsamma började kafva litet smått med händerna, så trodde jag att han rent ut skulle flyga i väg från denna världen, dit han rätteligen icke hörde. Hade han bara tagit i riktigt, så skulle det säkert ha burit i väg med honom, så tunn och smal som Larslund var.

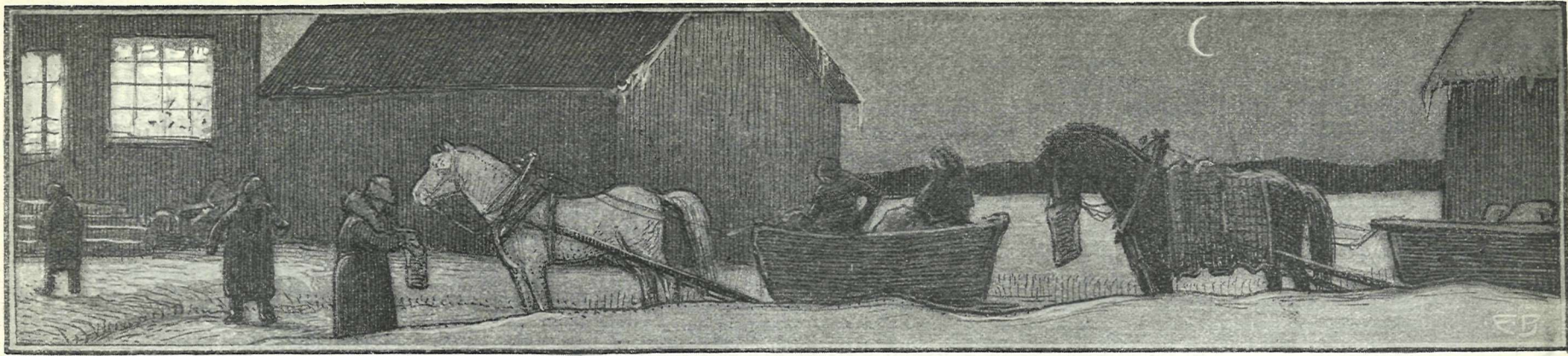
Det säger sig själft, att Larslund var äfvenså densamme, som aldrig visade någon dragning åt kvinnfolken. För dansen kände

hade liksom inte någon ankarbotten hos Larslund och, förstas, han hörde då lite smått till de rättfärdige. Han bar liksom ett andeligt horn i sidan till vårt världsliga prästerskap, han hackade gärna lite smått på oss, syndare, helst på dem, som dricka detta förskräckliga brännvinet, och hade liksom en dragning åt något baptistaktigt, så att han, i sin rättfärdighet och tacknämlighet för hvad han själf var, dömde som en sträng domare öfver denna världen, som visserligen är en slem och dårlig värld. Och sådant skrälle Larslund än såg ut för, så var det ändå liksom att han gick här ibland oss och trodde att domen och förvaltningen öfver denna världens barn tillhörde honom och de andra enfaldige jämte makten, äran och härligheten i evighet, amen. Grymt rangsjuk och högfärdig var Larslund i sin ande.

»På den yttersta dagen får en tocken där en stiga åt sig för meg,» sa' Larslund om kungen i landet på hans eriksgata, och sedan hade vi detta till ordstäf ibland oss.

En gång trodde baptisterna alldeles för säkert, att Larslund var fullt omvänd till deras lära. Det var bara frågan om att döpa karln, och hela hopen annars skulle också döpas i kapellet den gången på deras vis. En hvar af de andra klädde af sig och kröp in i dopskjortan, Larslund stod bara och såg på. Prästen förde ned den ene efter den andre i dopkaret och slog omkull dem i vattnet, karlar och kvinnfolk, gamla och unga, så många de voro. Sist skulle han dit med Larslund,

han ingen fallenhet, brännvinet hade han alltid funnit bittert och vedervärdigt. Ingen kunde heller säga, att Larslund någonsin syndat i ord eller gärningar på något i ögonen fallande vis. Den gröfre verksynden

men det var tusen slut. Rocken gick det någon väg att få af honom, men att ta af sig byxorna, det sade Larslund bums ifrån.

»Si jag vill inte hafva munnen min, där hela hopen strax förut har haft alla andra delar,» sa' Larslund, och därmed blef det, huru mycket än de snodde och vände med honom.

II.

Nåja, Larslund var nu i alla fall ej illa behållen, så mycket som han fåglade, men i något fästmansbestyr kom han sig aldrig, utan förblef gammelpojke. Han skulle reda sig själf och hade förstas ovåligt stäldt med mat och annat, där han bodde som en annan bosshumla i farstukammarn.

En tid tyckte nog folket synd om Larslund, så att både en och annan bjöd karln på mat och julgäste ibland. Sedan hade han länge hört dem skälla öfver att han legat in på annat folk och gästat och ätit utan att någon sett så mycket som en skatefjär i gengäld, huru mycken fågel den snålhunden än sålde. Ledast i truten voro pigorna, särskildt bolagspigorna hos arrendatorn, som skulle vara förmer än den öfriga pigstaten.

När så denna försmädelse af världen aldrig tog slut, vardt Larslund liksom brinnande i sitt hjärta och tänkte väl en gång för alla stoppa igen smädmunnen på dessa öfverträdare. Så att han gick ut i byn gårdmellan och bad dem att få låna sig en tunn-säck. Och det var kort före jul.

»Hvad skall Larslund ha den tunnsäcken till nu då?» ville pighåren veta.

»Jag skulle försöka få ut bosset ur kam-marn min nu till jul,» svarte Larslund och såg alldeles uppriktig ut.

»Ja, det blir väl träget göra till nästa jul det, Larslund? Jaså, Larslund skall ut med bosset? Och vi, som trodde att Larslund skulle handla till jul och bjuda oss till något hejdundrande kalas så där i efterjulshälgen?»

»Nej, d'är nog inte sådana tider nu!» tyckte Larslund och såg aldrig så uppriktig ut som då.

Ja, så där lät det nu i gårdarne, när han skulle låna tunnsäcken. Ändtligen fick han så tag i en och gaf sig i väg öfver ån till handelsmännen på mon.

Just som han lyfte foten för att stiga in på boden, ser han hela långa skaran Hälsingebönder komma körande med en hop smörbyttor, fårkroppar, hudar, fläksidor och andra nyttiga sportler. De skulle in åt Sundsvall och handla till jul, för den sta'n låg närmast i hugget för dem på gränsen. Det vardt stannad vid bodarne. Spiknyktert och regäلت folk syntes de vara.

Nästan i samma stund kom nu från andra sidan en hel karavan Medelpadsbönder, som också stannade. Larslund såg att det var sock-

nens eget folk till det meriga. Kyrkvårdarne kände han särskildt igen, bägga litet påstrukna, men inte så, att någon var ovetvig på något vis. På de andras skryt och bragderingar hördes alltför väl, att de hade handlat hem julbrännvin i stan. Det var inte nog med att de smakat varan själfva, utan då det nu var så nära jul, så ville de äfven hålla sig framme och bjuda en hvar på supen ur matsäckskaggen sin.

»Här finns varan!» skroto medelpadingarne. »Drick den som hågas och tag riktiga jul-sugar! Jul bara en gång om året! Vi ha ändå hela 15-kanns-kaggen osprättad i skrin-dlådan. Och den, som inte detta tror, kan gå dit och titta på'n för all säkerhet, seder-mera!»

»Ja, just här i skrinlådan ligger han,» sade den, som körde kaggen och gjorde sig be-sväret att äfven öppna locket.

Larslund, där han stod och hörde på allt detta vid bron, tog nogsamt ögonfäste på den särskilde syndaren, som förde detta förskräck-liga brännvinet. Sedan var det liksom att hans ögon aldrig ville släppa den skrinlådan. Och Larslund kände hjärtat brinnande uti sig...

Emellertid söpo hälsingarne såsom bjudet var och sade tack, tack.

»Vi ha nog ännu en bit till stan och vårt julbrännvin är ohandladt, så att detta var nog en tacknämlig sak,» tyckte de.

Larslund blef också bjuden, men tackade för godt bud.

»Si jag är nog inte af de drinkare,» tyckte Larslund med hjärtat brinnande uti sig.

»Är du någon slags baptist eller läsare an-nars då?» ville de veta.

»Han frågte så räfvén ock, när som han hade ätit ut nådåret sitt,» svarade Larslund undvikande.

Han ville ej inlåta sig i allvarligare orda-tion med dessa öfverträdare i den omständig-het hvari de nu foro och voro. Sedan var han fågelkarl och sådana prata aldrig mycket i onödan.

Hela sällskapet stadsresande bönder, hälsingar såväl som medelpadingar, hade sig nu in till handelsmannens fru för att köpa kaffe och smaka på en kaskblandning, medan hästarne pustade ifrån sig. Och Larslund, som inte söp, kunde gärna stå där och se om kråken, tyckte de alle man.

Och då nu Larslund stod där i ensamheten med sitt brinnande hjärta ute på backen, så betänkte han all den stora syndaonöda och medfart, som skulle drabba dessa bönder, sockenbor och medkristne, om de nu i hälgen skulle genomgå den svåra omständigheten att supa upp allt detta förskräckliga brännvinet. Icke nog med att de själfva fore illa till kropp och själ, skulle de äfven misshandla hästarne på kyrkvägen, handtera kvinnfolken sina som hedningar och förstöra all gudsfrid i hus och hem för sig och husfolket. Ja, det skulle

blifva en förödelse om de finge ha kvar detta förskräckliga brännvinet, tyckte Larslund i sitt brinnande hjärta. Hvarför han så kvickt som aldrig det slänger upp brännvinskaggen deras ur skrinlådan och ner i säcken sin, knyter för bandet fort och breder till höet i skrin-dlådan, så att allt skulle se gillt ut, och har sig sedan bakom knuten med detta förskräck-liga brännvinet i säcken.

Det var väl och vackert gjordt och Larslund stod återigen och såg efter hästarne så uppriktig som aldrig det. Hela sällskapet kom ut med kasken nerom kragen. Så bar det först i väg med sockenborna och då drog Larslund på mun en smula i sitt brinnande hjärta, tills sista skrin-dan var ett par hjärp-flug borta.

Då gick Larslund till hälsingarne, som just ämnade köra vidare, och ville veta hvad de hade för pris på smöret.

»Det beror ju på, huru mycket du vill köpa,» tyckte de. »Tar du hela bytten, så är vi billig.»

Nu sänker Larslund rösten och säger så här, medan en liten räf liksom glindrar och plirar branog djupt i ögonen på honom:

»Jag hörde nyss helt knapphändigt, att ni skulle till stan efter en särskild del. Och det är en stor orätt att köpa och dricka sådant slag, men jag förstår nog att jag inte förmår vika er. Ni ska ju liks den orätta varan ha? Jag har också en 15-kannskagge af den sor-tens dricka, som inte fryser. Då kunde ni så gärna göra en kristelig byteshandel med mig?»

Mer behöfde Larslund inte säga. Hälsingarne öfverlade en stund enskildt och därpå sade alle man:

»Det må vara händt! Hvar har du din drickeskagge?»

»Kom bakom knuten, så kan vi profva'n där i det enskilda,» tyckte Larslund och de följde honom.

Kaggen var full, varan befanns god och allting gillt.

»Ja, hvad skall du ha för kaggen nu då?» undrade hälsingarne.

»Jag får väl en af de större smörbyttorna?» tyckte Larslund.

»Annat slag, andra doner! Du får gärna två, gosse! Vi är inga skojare och tänkte inte skinna ut dig, fast du hörs bra oför-ständig i handeln,» mente hälsingarne tro på, den ene öfver den andre.

Här blef inget bråk om mått och vikt, utan regäلت och trohjärtadt folk var det å ömse sidor. Kaggen togs om hand af hälsingarne och smörmåtten stufvades i säcken åt Lars-land utan att den obehörige fick minsta nys om den ena eller andra varan.

»Och så skall du ha din hederliga godvilja in på handeln,» tyckte nu dessa, som köpt brännvinet.

Ja, nu må man veta, att Larslund blef så storögd som aldrig förr i sin lefnadsdag. Det

blef först ett stort knyte, som stoppades i säcken så stinnt som det var, innehållande hvarjehanda okänt. Sedan langades fram en fårkropp åt Larslund och det var ej nog med allt detta. Hälsinggubbarna hviskade något sinsemellan och kommo så fram med ännu ett bylte. Där fanns en stor fläskskinka, grann och fet som aldrig det.

»Den här skall du också ta hem och på samma gång vi gästar ur kaggen, skall du steka af det här,» tyckte dessa tacknämlige brännvinsköpare.

Larslund blef alldeles öfver sig gifven för så många sportler och sade så tacknämligt han kunde:

»Si detta kan jag då kalla att råka ut för riktigt hedersfolk. Tack och tusen tack ska' ni ha. Och jag vill inte förhålla er att d'är inte riktigt rätt att bruka den varan, men då jag nog förstår, att jag inte kan vika er... ja, som sagdt var: tack och tusen tack i alla fall!»

»Ja, d'är väl rätteligen vi, som måste tacka,» tyckte hälsingarne på sitt vis. »Si du har gjort oss en alldeles ovärderlig tjänst, gosse! På det här viset slapp en fara fram åt stan och komma sig ut för fyllan och polisen och allt hvad illt är. Och skulle vi ha kört fram så mången man med alla våra hästar, så kunde en knapast ha tagit hem mindre än 60-kannsfatet. Nu går det lika bra med fjärdelen och bättre, till det meriga. En har hela hopen af sina nyttiga varor kvar.

Med den här skvätten kan en lefva som folket i hälgen, då den delas på så mången man, och så mår en bättre efteråt. Du skall ha gudsvälsignelsen och mycken tack gosse!»

Det var med ett ord en riktig fågnad för hälsingarne öfver att de sluppo ifrån stadsresan. Ett och annat nyttigt, som de behöfde för hälgen, såsom lutfisk, risgryn, peppar, kanel och julkusar, fanns gudinog hos handelsmännen där på mon. Så vände hälsingarne sina kampar och spände af till sitt land igen. Då Larslund såg det, drog han åter på mun i sitt brinnande hjärta. Och här varseblef han ju tydeligen, att hvad som är synd för den orättfärdige, det är en rättfärdighet för den rättfärdige, ty denne har sin tillåtna frihet i de saker, där syndaren är bunden af sin lag. Hade en syndare tagit och sålt denna kagge, så hade det visserligen varit stöld och syndig handel, men när som nu Larslund själf gjorde detta, så var det ju en tydlig välsignelse på alla möjliga vis!

III.

Jaha, nu kunde Larslund först afyttra ena smörbyttan för alla de julvaror han behöfde. Och sedan var hufvudsaken den, att han kom öfver ån med två säckfyllor julgods jämte fårkroppen, alltsammans ett ordentligt draglass, så att han måst låna både kälken och en ny säck hos handelsmannen. Och detta var samme Larslund, som gett sig öfver ån med bara en stackars tomsäck och icke lagt ut ett kronans öre. När Larslund länge och väl betraktat detta undret, så insåg han graneligen, att han hela tiden vandrat på den rätta vägen, så att därom icke fanns det minsta tvifvel mer.

Just ungefär midt på ån möter så Larslund

lund detta vittnesbörd äfven af den blinda världsmänniskan...

Till slut löste hon upp knytet också. Där funnos två stora ostar, en hel binga julkakor och åtskilliga dussin ägg. Så fick käringspöket tag i skinkan...

»Den där skall stekas nu på julkvällen,» tyckte Larslund.

»Är du alldeles tokig, gosse?» tyckte mosterkäringen. »Detta här kan vara fläsk nog för hela året, om stycket kommer i den hand, som förstår att hushållera. Nå, hocken har du tänkt ska' reda julkalaset åt dig nu då?»

»Ja si d'är nog så, att jag har ingen om mig...» Längre hann ej Larslund, då mosterkäringen skar in och tyckte som så:

»Jag skall ta hand om dig och julköpet och alltihop. Och så flyttar du till mig om det så vore denna dag. Jag har ju hus och hem och ved och värme. Ingen är du utför och inte far du i fyllan. Gå nu efter flyttsakerna dina, hvad du kan ha, så att vi få allt i ordning till jul. Och om du så vill, så skall jag laga i ordning tre rediga kalas för att stoppa i dem, så att de' ska' stå under i mantal!»

Och allting skedde nu efterhand såsom mosterkäringen hade funderat. Pigorna, som hade skällt värst, fingo första julgästningen, och den blef så häftig, att de hade en efterkänning, som stod under i tre månader. Andra gästningen vederfors byns käringar, som hade grasserat något mindre, och detta så att det stod under i två månader. Sist inbjöds karlstaten, som hade varit minst svår i

skällningen. Detta kalas stod under en hel månad. Maken till dessa kalas hade ingen sport i mannaminne, för det vardt ett sådant springande öfver gårdarne, ett kattrackande och löpande fram och åter för dem i hela byn. På sådant sätt fingo de alla sina gärningars lön. Larslund, som hade bespisat så många hedningar af intet, insåg nu ännu fastare, att han var på den rättfärdiges väg.

IV.

Så hände sig, att denna rediga mosterkäring åt Larslund hade varit öfver till handelsmännen på mon en dag och kom till Larslund med en besynnerlig rallsaga.

Kort före jul hade någon beställsam person kommit till prästgålden och inbillat den stränge kyrkherren, som var en svår nykterhetspräst, att en del sockenbor, däribland bägge kyrkvårdarne, hade tänkt ta hem hela 30 kannor

brännvin på salning sinsemellan. Hvarför äfvenså prästen mycket riktigt hade ställt sig i håll för dem i vägkroken, när hela bröten kom hem från stan. Alle man nekte i sten för brännvinsköpet, men så tog sig prästen för att rannsaka skindorna deras i vittens närvaro. Kyrkvårdarne hade bägge två sett ut som räfven, när han just har ätit ut nåd-året sitt, bönderna hade också syns mycket slagna, men summan var att prästen ingenting fann. Och han tyckte nog så innerligen väl om, att folket var oskyldigt till detta rykte, helst då han nu kunde frisäga kyrkvårdarne, som annars hade måst afskedas på grått papper. Så hade kyrkherren hållit ett strafftal öfver lögnen, som så bedrabbat de oskyldiga, och bedt dem ej illa upptaga att han som själasörjare träffat nödig anstalt att bevisa deras redliga oskuld. Att en del smakat

brännvin nu på stadsresan finge väl vara opåtaladt för denna gång, tyckte han till slut.

Dessa bönder hade emellertid syns som fallne ur skyarne och bligat så erbarm- ligen stinnt på hvarandra. Det var väl därför, att de i sin oskuld inte kunde begripa, hvilken som kunnat skambel- ljugta dem så in- för prästen, trod- de mosterkärin- gen.

»Det där tör väl vara nå'n lögsaga ändå!» sade Larslund och såg så upp- riktig ut som al- drig det.

En dag längre fram under häl- gen gick han på en stor nykter- hetsfäst, där prä- sten var med och äfvenså bägge kyrkvårdarne,

men nu som rik- tiga nykterhets- profeter utan allt svek. De gingo omkring och talade om den stora oliklighet, som följer med brännvinslifvet, och skulle nu ha alla människor på sin lista. Till slut kom den ene till Larslund och skulle ha honom med.

Då var det liksom att en liten räf började flina djupt inne i ögonen på Larslund.

»Nåmen, var inte kyrkvården själf en med bland dessa öfverträdare, som hade tagit hem en brännvinsankare till helgen?» undrade han så varligen.

Den andre såg förbi honom rakt ut i vädret, såsom de ljugande skalkar bruka, och sade så högt och morskt han kunde:

»Nej, hör du, gosse, detta är då bara folk- prat och lögner. Och si det kan ju intyg- as af själfvaste kyrkherren, som undersökte slä- darne våra i vittens närvaro.»

»Detta äger fullkomligt sin riktighet,» inty- gade också prästen, som hörde hvarom fråga var. »Människorna voro dess bättre alldeles oskyldiga till detta förtal.»

»Ja, när som då kyrkvården var oskyldig, då var det ju alldeles bra då,» tyckte Lar- slund så uppriktigt som aldrig det.

Men så steg han litet närmare och sade helt sakta åt den ende, som skulle höra hvad han nu yttrade:

»Si nog kan jag tala om för kyrkvården, huru det egentligen bars till, att inte prästen fick tag i 15-kanns-kaggen eran i skindlådan, där ni lagt'en.»

Den andre stod och klippte med ögonen och visste rakt inte hvad han nu skulle dra till med.

»Si om kyrkvården så vill, så står här densamme, som kan tala om, huru ni kom undan denna bedröfvelse med prästen,» tyckte Larslund ännu en gång.

Den andre såg sig om lite försiktigt, be- sinnade sig och sade omsider helt lågt:

snö, där han låg. Förmodligen ligger han kvar på samma ställe, men huru därmed är, så har jag visserligen inte sett efter. Sak samma om också kaggen skulle vara borta, för det är nog som en stor synd och oliklighet med brännvinet, det kyrkvården sade så sannt till desse drinkare nyss på stund. Så att här står nu densamme, som hjälpte er ifrån denna be- dröfvelse med prästen,» sade Larslund.

Kyrkvården stod och besinnade sig en stund.

»Jaså, det var ändtligen du, som hjälpte oss på sidan med kaggen?» sade han till slut och tog Larslund tacknämligt i handen med en varm tryckning. »Ja, om du visste, karl, hvad vi ha grubliserat och funderat öfver denna oförborgerliga händelse! Vi ha grubliserat så, att en tid trodde vi att det skulle bära till där- huset med både mig och ämbetsbrodern. En gång begynnade jag tro, att det var den gamle grymfulingen själf, en annan gång, att det kanske var en Herrans ängel, som hjälpte oss. Jaså, det var du? Ja, någon ovär- derligare tjänst kunde du aldrig ha gjort oss, för den harmen hade jag och ämbets- brodern inte ve- lat ha för tusen riksdaler. Du är väl så beskedlig att du tiger?»

»Behöfver inte nämnas!» tyckte Larslund, ty han såg, att den an- dre kom upp ur byxsäcken med två hopvikta io- riksdalar.

Larslund tyck- te, förstås, att det- ta var väl mycket hedersamt. Till slut tog han emot hackan ändå, ty den var ju ett tydligt bevis på, att Herran hand- lar redliga med den rättfärdige, tänkte Larslund i sitt brinnande hjärta.

Längre fram kom äfven den andre kyrkvården stickande med sin godvilja. Och för all säkerhet ville gemene bönderna icke heller sämre vara, utan kommo, äfven de, med en vacker kollekt, som Larslund tacknämligt höll till godo för det han stal ifrån dem julbrännvinet, efter världsligt språk taladt.

Dock begriper ju världen ej hvad som hör anden till. När Larslund rätt betänkte det märkliga under, som nu vederfarits honom på allt vis, började ett allt mäktigare styng i hjär- tat säga honom, huru orätt det var, att han kvarstod i de otroendes samfund. Han till- hörde tydligen det folk, åt hvilket domen och förvaltningen öfver de orättfärdige blifvit öf- verlåten. Flitiga öfverläggningar hade han en tid med de troende och tidigt på våren, så fort isen bröt upp vid sjöstranden, döpte de Larslund under åkallan, bön och sång och tack och lof.

»Kom och följ mig bort till vrån, så får jag tala med dig i det enskilda!»

Och när som de nu stodo mot hvarandra i vrån, så var det också två räfvar, som grinade rätt besynnerligt mot hvarandra. Det var kyrkvårdens groft världsliga bonderäf, som bekymrad och nyfiken tittade in i ögonvrån på Larslund efter dennes lilla andliga räf, där den låg hopkrupen, så att inte ens hvitfläcken på rumpan syntes fullt ut.

»Jaha, huru var det nu då?» undrade kyrk- vården lågt.

»Jo, si jag visste nog, att prästen var till hands vid vägkroken för att rannsaka era skindor, men si jag ville inte unna prästen så godt, att han skulle få tag i ankarn eran. Hvarför att jag var till hands vid bodarne, där jag förstod, att ni skulle stanna, och lyfte kaggen ur lådan och vräkte'n hastigt på sidan om vägen, medan ni var inne och drack kasken. Så förstås, att jag sparkade öfver kaggen lite

I.

SE, NU har jag tjänat i främmande land
så länge som Jakob för Rakel
och tviflat ibland och förtröstat
ibland
och hållits vid lif genom Herrens
hand,
som ännu i dag gör mirakel.

Den lön, som jag fått för min
möda, är stäm:
min husbondes hugg och spek-
takel,
som hade jag varit en onyttig
lem.

Jag fick aldrig Lea till hjälp
i mitt hem
och trälade fåfängt för
Rakel.

En Landsflyktig

II.

Nu drager jag bort ur landsflyk-
tens stad,
den stolta och hårda och skräm-
mande,
där åren, som gått i skiftande rad,
ha gjort mig alltmera främmande.

Och nu, när jag far till välbe-
kant land,
nu hvisskar en aning beklämmande:
"Det gamla, du känt, har gått
efterhand,
och allt är dig nytt och främmande".

III.

Ensam är jag nu i världen.
De som en gång stått mig nära,
hafva ändrat kurs på färden
eller gått dit döden tvingar.
Men jag går med lätta fötter:
hvad jag har är lätt att bära,
hvad jag är har inga rötter
här i jorden — det har vingar.
Frida Landsort.

"Europas Diplomatiska Sibylla"

af Mathilda Malling

EN AF det förra århundradets mest omtalade, mest feterade och mest inflytelserika kvinnor — »Europas diplomatiska sibylla» — har (ehuru tillhörande en annan nation) burit ett från vår storhetstid mycket bekant svenskt adelsnamn. Minnas vi icke alltid Bernhard v. Lieven, som vid Lund och Landskrona så tappert kämpade för kung Karl IX? Eller Hans Henrik v. Lieven, som vid Narva lika trofast stod vid Karl XII:s sida, och som sedan genom sin envishet och klokhet bidrog att utverka kungens återvändande från Bender? För deras namns skull, om icke för annat, borde vi kanske en och annan gång minnas deras ryska släkting Dorothea Lieven. Dock tror jag knappt att någon sammanhängande skildring af hennes lif, om än aldrig så kort, existerar på vårt språk.

Då under spänd och ängslig förväntan från det upp- och nedvända Europas sida det nittonde seklet gick in, var den lilla Dorothea — eller som hon alltid kallades — Darja Benckendorff icke mera än femton år. Men så ung hon än var, har hon säkert redan då med nästan lika stor uppmärksamhet som kejsar Paul själf lyssnat till ekot från kanondundret vid Marengo. Ty redan då var hennes förnämsta intresse politik, och redan då rörde hon sig fullt hemmastadd i de kretsar, inom hvilka de viktigaste statsfrågor dagligen diskuterades.

Alltsedan madame von Benckendorffs död, då Darja blott var tolf år gammal, hade kejsarinnan Maria Feodorowna själf ömt och samvetsgrannt vakat öfver de moderlösa barnens uppfostran, och två år efteråt utnämnde hennes majestät den fjortonåriga flickan till sin

hofdam. Det tycktes emellertid icke som om någon vid detta tillfälle ansåg, att fröken Darja för tidigt gjorde sitt inträde i Petersburgs förnäma värld. Hon hade alltid ansetts för ett underbarn, ett geni — »precoce», i allra högsta grad. Hvilken konversation! Hvilken märkvärdig takt! Hvilken hållning och stil! — Kejsarinnan kände sig nästan lika stolt öfver sin unga skyddsling, som öfver sina egna barn, och troligen har Darjas ovanligt intima förhållande till tsarfamiljen tidigt gjort henne till ett eftersökt parti. Den lycklige blef generallöjtnant, grefve — senare furst — Christof von Lieven, som redan år 1800 firade sitt bröllop med den knappt femtonåriga hoffröken von Benckendorff.

Om de första åren af den unga grefvinns äktenskap vet man just inte mycket. Men nog törs man antaga, att de — tillbragta vid Alexander I:s unga hof och i intimaste umgänge med själfhärskaren och den kejsarliga familjen — ej voro förspillda. Säkert har hon — alltid med ögonen stadigt riktade mot framtiden — gjort många nyttiga bekantskaper och skaffat sig många inflytelserika förbindelser, kort sagdt: lagt trådarna till rätta... Ändtligen år 1809 har hon nått sitt mål och utverkat att hennes man, i stället för att användas inom armén, erhåller ett diplomatiskt uppdrag. Nu, då brytningen mellan Alexander och Napoleon med en ty åtföljande om-

gruppering af de europeiska makterna är nära förestående, finna vi madame l'ambassadrice (alla veta, att det är hon, som är legationens själ) i Berlin,

och tre år efteråt — 1812 — Rysslands stora kampår — på en ännu viktigare post, den allra viktigaste. Grefve Lieven är utnämnd till minister i London.

Här — först här — känner sig grefvinnan Darja på sin rätta plats och i en henne fullt värdig milieu. I Petersburg hade hon trots alla nöjen, intriger och triumfer, alltid blott befunnit sig i periferien af cirkeln, och Berlin — det borgerliga Hohenzollernska Berlin — hade förekommit henne som en småstad. Men London — prinsregentens, Castlereaghs, Wellingtons London! — är icke blott i alla yttre afseenden en världsstad, där är framför allt det allierade, på lif och död kämpande Europas diplomatiska högkvarter.

Fullt rustad intog den unga grefvinnan Lieven strax sin ansvarsfulla plats, ända från första stund klart medveten om, att hon på ett lysande sätt var i stånd att fylla den. Ty utan att ängsligt analysera sig själf visste hon alltid instinktv. att hon var klippt och skuren till Rysslands ambassadris vid hofvet i St. James, att hon hade alla de egenskaper, som en dylik dam borde äga. Och man måste medgifva, att hennes själförtroende verkligen var berättigadt. På den tiden, då de internationella kommunikationerna voro så besvärliga — speciellt hvad Ryssland angick, nästan oöfverstigligt svåra — var en suverän val af den person, som vid ett främmande hof skulle representera honom och ofta på egen hand afgöra de viktigaste frågor af allra största betydelse. Grefvinnan Lievens alla

egenskaper gjorde henne eminent ägnad för sin ställning: hennes varma fosterlandskärlek, hennes på Rysslands vägnar alltid vakna äregirighet, hennes noggranna personliga bekantskap med självhärskarens natur, hvilken ofta satte henne i stånd att gissa sig till hans planer, hennes kyliga skarpsinne, hennes iakttagelselust och brinnande nyfikenhet, hennes okufliga ihärdighet, hennes märkvärdiga förmåga att tilltvinga sig till och med deras förtroende, hvilka personligen inte tyckte om henne, hennes hjärtlöshet och beräknande trolöshet — det föreföll henne aldrig påkostande att göra sig af med en vän, som icke längre visade sig nyttig — hennes oräddhet och rådsnarhet, när det gällde att handla på egen hand. Själftva hennes sätt, som icke var smickrande inställsamt eller ens särdeles artigt förekommande — snarare öfverlägset förnämt och storståtligt — tilltalade de stolta engelsmännen, och det varade icke länge, förrän hennes »salon» var en af de mest besökta och inflytelserika i London. Aldrig i mannaminne hade där en utländsk dam ägt en sådan position som den grefvinna Lieven nästan ögonblickligen förvärfvade sig. Naturligtvis bidrog äfven mäktigt den dåvarande politiska situationen att göra henne populär. Tilsitfreden, som för fem år sedan försänkt England i djupaste förtvivlan, var nyss bruten, och sympatien från 1809 med »the poor dear Swedes» (som hertiginnan af Devonshire i sina bref behagar kalla oss!) var fullständigt bortblåst; efter 1810, efter Napoleons österrikiska giftermål och hans nederlag i Spanien, hade England klart förstått, hvar det borde söka sin bundsförvant och »sanna vän». Grefvinnan Darja finner alltså redan vid sin ankomst högsätet beredt och den gödda kalfven slaktad. Men med hänsyn till en så kritisk och exklusiv societet, som den engelska, fordrades kanske just under dessa förhållanden ännu mera varsamhet och takt af »den ryska lejoninnan».

»Jag smickrar mig verkligen med att vara en succès», skrifver grefvinna Lieven i ett af sina förtroliga bref till brodern, Alexander Benckendorff — »ingen bjudning anses lyckad utan att jag är med.» Nonchalant och själfsäkert talar hon om sin intimitet med prins-regenten, med drottningen, med den unga prinsessan Charlotte, med rikets förnämsta män och mest inflytelserika damer. Och hennes »crédit», som det heter, steg alltjämt. År 1813, då England själf behöfde hvar styfver det ägde, voterade parlamentet 200,000 pund sterling till afhjälpan af nöden i Ryssland — till den grad populär hade »vår allierade» genom sina representanter förmått göra sig.

Grefvinnan Lieven ägde i hög grad prins-regentens öra, och under hela Napoleons sista förtviflade kamp mot de förenade härarne, var hon den förnämsta länken mellan regeringen i London och Rysslands statsmän och fältherrar. »Ditt bref» — skrifver hon under denna tid till brodern, generalen — »läste jag högt

för hela den engelska ministären, församlad i vårt hus.»

Hennes starka och utpräglade personlighet i förening med hennes obestridda elegans och smidiga grace har säkert utöfvat stor dragningskraft på hennes samtid, ty — utan att kunna göra anspråk på någon egentlig skönhet — var hon alltid i hög grad beundrad. Icke ens Sir Thomas Lawrence, som så gärna smickrar sina modeller, kan bibringa eftervärlden något annat intryck af hennes utseende, än att hon såg mycket fin ut. Hon håller hufvudet superb, har en smal, lång hals, en kylig, likgiltig blick, en stor näsa och en något stor, ytterst karaktäristisk mun. När man noga betraktar porträttet, tänker man sig ovillkorligt, att ett småleende i hög grad måtte kunna förändra ansiktets och blickens uttryck. Hon ser icke det ringaste »sibylle»aktigt ut, men högdragen — med en tillsats af pikanteri och medvetet koketteri.

Säsongen 1815—1816, då det efter slaget vid Waterloo och Paris' ockupation vimlade af ryssar och andra utlänningar i London, var för grefvinna Lieven en innehållsrik, bråd och härlig tid. I breven till brodern berättar hon om sina besök hos prins-regenten i Brighton för att roa ärkehertigarne, hvilka, »som du vet, inte äro mycket roliga». Man riktigt slåss om henne, och hon uppräknar en lång rad ståtliga country-houses hon förbundit sig att besöka. Hon deltar i en svärm af fester, men »måste säga», att hennes egna »alltid äro de briljantaste». Och hon »tilllägger, att brodern, ifall han nu såge henne,

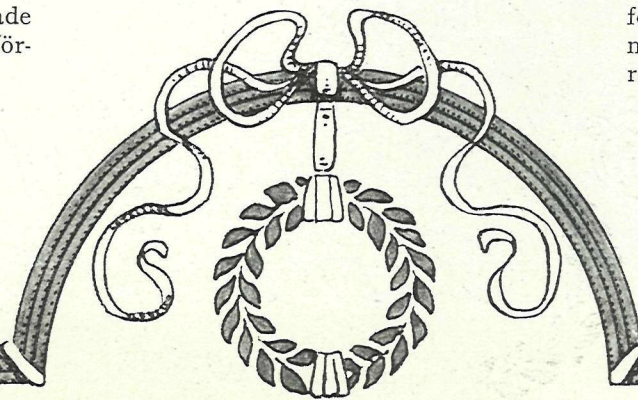
»skulle vara nöjd med henne». Med detta ytterst blygsamma uttryck antyder hon, att större framgångar än hon inom världens förnämsta och mest lysande societet vunnit, kan ingen af hennes samtida berömma sig af. Det tycks verkligen, som om hon för tillfället vore nöjd med sin värld. Men när hon året efteråt kommer till Paris, är det slut med denna illusion: hon omtalar nu London som »tyst» och rycker på axlarna åt de sista fem årens »enformiga vanor». Tydligen tycker hon sig här — efter att ha pröfvat Petersburg, Berlin och London — ändtligen ha funnit den civiliserade världens medelpunkt.

År 1818 — furstinnan Darja är då trettiofem år, mogen, världserfaren, målmedveten, genom sin intelligens och konversation mera intagande än någonsin — träffa vi henne (och hennes man) på kongressen i Aachen.

Och nu — först nu — möter hon »mannen i sitt lif», sin jämlike i politisk klokhet, takt, egoism och trolöshet: Metternich. Det är rätt egendomligt att tänka på, att dessa båda, som i så hög grad måtte ha liknat hvarandra, och som äfven säkert oemotståndligt måtte ha känt sig dragna till hvarandra, verkligen ha lefvat samtidigt, verkligen ha träffats. Lifvet brukar sällan vara så barmhärtigt. Konsekvensen uteblef heller icke: i de bref, som från detta första möte under sex år, ända till 1825, växlades dem emellan, kan man läsa sig till deras ömsesidiga... låt oss kalla det — »égard».

Hvarför blott sex år — hvarför just till 1825? Ja, hvarför?... Kan s k e var det blott yttre förhållanden — Nicolaus' tronbestigning, Rysslands förändrade politiska kurs — som åvägabragte en schism emellan dessa två, hvilka ett ögonblick under den helige Alliansens hägn trott sig oskiljaktiga. »Jag ser furst Metternich dagligen», skrifver hon i förbigående till en af bröderna 1822 från Verona. Och efter att kongressen är förbi: »Jag kommer att sakna Verona». Mera säger hon icke till sina närmaste angående denna passionerade vänskap, som just då betydde mera för henne än hennes lif.

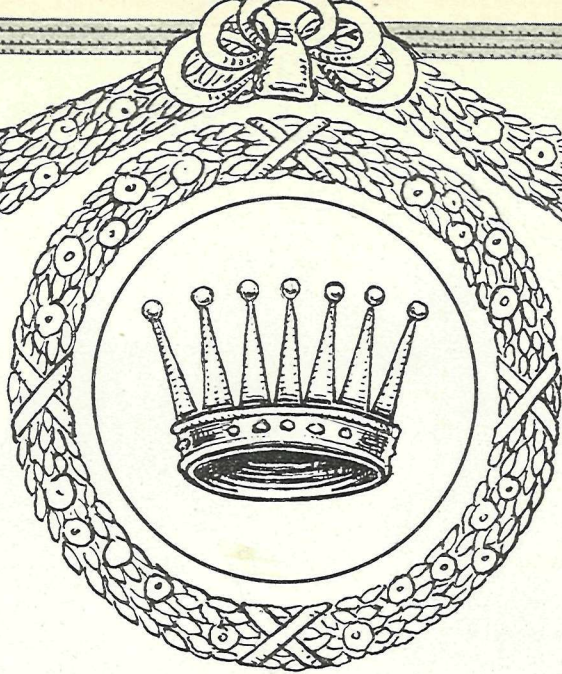
Några år efteråt (1827, samma år Metternich ingick sitt andra äktenskap med Mélanie Zichy) nämner hon betydligt oftare och mera ogeneradt den berömde furstens namn — nästan alltid i förbindelse med ett eller annat diplomatiskt nederlag för Österrike, hvilket alltid vållar henne stor skadeglädje. I s o n t passés ces beaux jours, då hon med uppjudande af hela sin slughet och skicklighet hjälpte Österrikes allsmäktige minister att förhindra Alexander I att ge efter för sina liberala rådgifvares önskningsar. Nu motarbetar hon med händer och fötter »Europas diktator» och »Felix Austria» har ingen bittrare fiende än hon. Tack vare sin anti-österrikiska politik är nu Canning — trots sin misstro och ovilja mot tsar Nicolaus, hennes herre — under dessa år hennes högt prisade favorit och intime vän. »Ty furstinnan Lieven» — säger vid denna tid Wellington om henne — »kan och vill bedraga alla i

tur och ordning, när hennes egna intressen så fordra». Och den rättframme hertigen tillägger att »ingen bättre än han känner denna dam».

»Old Arthur», som engelsmännen ännu smeksamt kalla Wellington, och som på den tiden var en mycket kraftig, härsklysten och icke särdeles gammal Old Arthur, är ej heller den ende af sina landsmän, hvilken numera skarpt tadlar och kritiserar den en gång så populära och högt beundrade ryska ambassadrisen. Naturligtvis vore det sangviniskt att antaga, att vänskapen mellan två så diametralt motsatta makter som Ryssland och England, efter att den gemensamma fruktan för Napoleon ändtligen var öfverstånden, länge skulle hålla sig på samma glödande värmegrad, men ryske ministerns fru borde under vanliga förhållanden, oberoende af all politik, varit berättigad att få behålla de många personliga vänner hon under en mer än tjuguarig vistelse i det främmande landet förskaffat sig. Dock misstror och fruktar man nu i London Darja Lieven i lika hög grad som man en gång svärmade för henne och afgudade henne. Ty i stället för att nöja sig med att handhafva legationens angelägenheter, »blandar hon sig i engelsk politik» (oförlägligt!) och »intrigerar till höger och vänster». Icke utan skäl daterar man i England den animositet, som alltsedan trettioalet ända till våra dagar faktiskt existerat mellan Storbritannien och Ryssland, från hennes och hennes mans ambassad. Regeringen i Petersburg trodde på hennes intima bref till änkekejsarinnan och grefve Nesselrode som på evangelium, och med en droppe ättika från sin spetsiga penna, genom en skvalleraktig anmärkning, ett elakt epigram var hon ofta i stånd att definitivt omöjliggöra eller förlöjliga en framstående person. I själfva verket var hon alltid fiendligt sinnad mot England; i sina bref till brodern medger hon det från första stund: det är, enligt hennes uttryck, »icke ett land, i hvilket sinnesrörelser höra hemma». Hon beundrar och afundas den lyx och komfort, hvarmed engelsmännen förstå att förljufva lifvet, men själfva folket förekommer henne i hög grad osympatiskt, och trots sin förtrolighet med så många af dess förnämsta representanter, trots all slughet, skarpsinnighet och påpasslighet, lär hon sig aldrig att förstå det. Engelsk humor, engelsk rättframhet, engelsk excentricitet, engelskt »camaraderie» äro främmande för denna visserligen fina men skarpa och kantiga natur, och när hon talar om sina engelska bekantskaper, beklagar hon sig jämt öfver deras »gaucherie». Liksom så många goda hufvuden med begränsad uppfattning skrattar hon åt allt, som hon icke förstår.

I hennes intima bref märker man en egendomlig förening af rysk innerlighet och smeksamhet (ibland, men sällan, kan läsaren se en liten skymt af Tolstoy's Ryssland från »Krig och fred») i förening med reflekterande köld och högmodig kritik. Hennes ömhet gentemot bröderna och de närmaste släktingarne kontrasterar sålunda ganska egendomligt med den försiktiga hänsyns-

fullhet, hon aldrig försummar att visa suveräna personligheter, och den sockersöta likgiltighet, hvarmed hon behandlar dem, hon behagar kalla för sina »intimaste vänner». Hennes krypande, osmakligt öfversvallande beundran för Alexander I och Nicolaus (»Hvilken karaktär vår kejsare har! Hvilken härlig furstesläkt vi äga! Jag ömkar alla öfriga stackars monarker, som nu jämföras med honom» o. s. v., o. s. v. — i anledning af Nicolaus' exempellöst brutala uppträdande strax efter tronbestigningen) gör på oss ett nästan hysteriskt intryck.

Trots alla dessa högtrafvande patriotiska uttalanden, på hvilka hennes bref äro så rika, trufdes hon emellertid aldrig i Ryssland och umgänget med den kejsarliga familjen tråkade ut henne. Då hennes man 1834 blifvit återkallad från London till Petersburg och där utnämnd till guvernör för tronföljaren (Alexander II) försökte äfven hon en kort tid slå sig till ro i hemlandet. Men furstinnan Lieven märkte nu, hur främmande hon kände sig bland sitt eget folk, hur hemsjuk hon var efter västeuropa, och då hennes begge äldsta söner dogo, lämnade hon för alltid make och fädernesland. Under de sista tjuguar åren af hennes lif var Paris — Ludvig Filips och Napoleon III:s Paris — hennes hem och kring det umgänge, hon där fann, koncentrerade sig hädanefter hennes intressen. Och långt ifrån att vara utesluten från aktiv politisk verksamhet, var Darja Lieven — utan att officiellt representera sin kejsare — i Paris som i London den, hvilken i verkligheten ledde alla Rysslands just på den tiden mycket invecklade transaktioner med västmakterna. Hennes »salon» var ett högkvarter för Frankrikes förnämsta politiska värld och för alla de utländska diplomater, som under dessa år befunno sig i dess hufvudstad. Litterära och vetenskapliga stormän såg hon däremot aldrig — Gud vet, om hon ens tänkte på att någonsin intressera sig för en herre, som hette

Victor Hugo! Det verkliga lifvet var nämligen, enligt hennes egen utsago, det enda, som upptog och roade henne. Sannolikt har hon ansett konst och litteratur för ytterst tarfliga resurser för dem, hvilka hade den olyckan att stå utanför den diplomatiska världen.

Det är betecknande för furstinnan Lievens — om jag så får säga — maktinstinkt, att liksom Metternich på tjugutalet varit hennes ami intime, så intages nu, under Ludvig Filips regering, denna plats af monsieur Guizot. Jag menar icke att denna vänskap icke från hennes sida var uppriktig (på sin dödsbädd tackade hon ju honom varmt för »vingt années d'affection et de bonheur») men man måste medgifva att den var ... très à propos! Emellertid måste man göra henne den rättvisan att hon, när julimonarkiens timme slog, icke var bland dem, som från de gamla gudarne vände sig till de nya. Efter februarirevolutionen följde hon sin vän Guizot i landsflykt och stannade med honom i England till 1850. Rätt egendomligt är, att hon här sammanträffade med sin gamle tillbedjare Metternich, hvilken 48-revolutionen äfven störtat, och som nu sökte det en gång så hatade Englands beskydd och gästfrihet. Hvad har furstinnan Darja tänkt på kajen i Brighthon mellan Guizot och Metternich?... För den enes skull har hon nog djupt indigneradt beklagat denna för henne säkert alldeles oförståeliga allmän-europeiska folkresning, för den andres... Ja, är det otänkbart, att hon, som 1827 så skadeglåd kommenterade Österrikes motgångar, nu diskret har ryckt på axlarna öfver Metternichs definitiva nederlag och hans italienska politikens fullkomliga fiasko?...

Ännu en politisk katastrof störde lugnet i den åldrande »sibyllans» lif — Krimkriget tvang henne att under en kort tid lämna sitt älskade Paris. Men länge kunde hon icke undvara det, och efter blott några få månaders förlopp finna vi henne åter i hennes eget hus vid Saint-Florentingatan — samma hus som en gång hennes själsfrände Talleyrand bebott. Här dog hon i början af 1857 och det vore orätt, att icke antaga, att icke Rysslands nederlag djupt förbittrade de sista åren af hennes lif. Hon hade icke kunnat uthärda att lefva i sitt fädernesland, men sin sista sömn ville hon sofva under en rysk torfva. I sammetskrud och med furstekrona på sitt hufvud blef efter sin egen uttryckliga önskan Darja Lieven lagd i kistan och tvärsigenom Europa förd tillbaka till det hvita Ryssland, hvilket hon en gång, ung och stark, brinnande af kampifver och ärelystnad, hvälfvande tusen planer i sitt lilla kloka hufvud, för öfver fyrtio år sedan öfvergifvit.

